

Војно

ДЕЛО

РАТНО ИЗДАЊЕ

Војно
ДЕЛО

општевојни теоријски часопис

УДК 355/359 □ YU ISSN 0042-8426

РАТНО ИЗДАЊЕ

ГОДИНА LI

април 1999

ДИРЕКТОР

Славко БРСТИНА, пуковник

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР

Др Славољуб ШУШИЋ, генерал-потпуковник (председник);
проф. др Андреја МИЈЕТИЋ; мр Душан ВИШЊИЋ, пуковник;
др Радомир ЈАНКОВИЋ, пуковник;

проф. др Александар ДРАШКОВИЋ;

проф. др Миролуб ЈЕВТИЋ; др Радован ИЛИЋ, пуковник;
др Милорад БОРЂЕВИЋ, пуковник;
мр Милован ВЛАЈКОВИЋ, пуковник; проф. др Радосав
АНЂЕЛКОВИЋ, пуковник; мр Петар ДРАЖИЋ, пуковник;
др Радосав ШУЉАГИЋ; др Светозар РАДИШИЋ, пуковник
(секретар); мр Слободан ЈАУКОВИЋ; др Милинко
СТИШОВИЋ, пуковник; др Јан МАРЧЕК,
потпуковник; мр Милан ШУМОЊА, мајор

РЕДАКЦИЈА

Главни и одговорни уредник

др Светозар РАДИШИЋ, пуковник

Уредници

Станислав АРСИЋ, потпуковник

Нада ДРАГИШИЋ, проф.

Адреса: Редакција часописа „Војно дело“, (ВЕ) 11002 Београд,
Ул. Бирчанинова бр. 5 * Главни и одговорни уредник: 681-565,
2358-487 (војни 29-487); уредници: 2359-060 (војни 33-060);
технички секретар 2359-258 (војни 33-258) * Претплата: 2359-738
(војни 33-738) * Пошт. фах 692 * Жиро-рачун РЦ ГШ ВЈ
„Топчидер“ 40818-637-9-6319 за ВИЗ шифра 963 * Цена броја
30,00 динара; за иностранство 8 USD, 13 DM.

Агресија на СР Југославију

Академик Михаило Марковић	Стварање јединственог духовног простора српског народа	5
Проф. др Смиља Аврамов	Регуларна армија и побуњеници . . .	11
Проф. др Живојин Ракочевић	Такозвано апсолутно финансијско оружје у служби „хегемоније нове врсте“ САД, НАТО-а и „светске владе“ . . .	18
Др Душан Николиш	Трансатлантски <i>High-tech</i> варвари са Запада на Балкану	29
Др Светозар Радишић, пуковник	„Амерички сан“ се распршује на Космету	46
Мр Никола Михаиловић	Повреде међународног права и преседани у решавању југословенске кризе	64
Др Здравко Петровић и др Наташа Мрвић-Петровић	Заштита права ратних заробљеника	80

CONTENTS

Aggression against F. R. Yugoslavia

Mihailo Marković, Academician	Creation of integrated spiritual space of the Serbian people	5
Prof. D Sc Smilja Avramov	Regular army and rebels	11
Prof. D Sc Živojin Rakočević	„Absolute financial weapon“ in the ser- vice of „new form of hegemony“ of USA, NATO and world government	18
D Sc Dušan Nikoliš	Trans-Atlantic high tech barbarians from the West on the Balkans	29
D Sc Svetozar Radišić, Colonel	The „American dream“ is being dispersed in Kosovo-Metohija	46
M Sc Nikola Mihailović	Violations of international law and prece- dents in solution of Yugoslav crisis . . .	64
D Sc Zdravko Petrović, D Sc Nataša Mrvić-Petrović	Protection of rights of war prisoners . .	80

Стварање јединственог духовног простора српског народа

Академик *Михаило Марковић*

Срби имају развијену свест о својој историјској величини. То историјско искуство садржи и живо сећање на огромне жртве поднете због исконских идеала.

Густа и драматична историја природна је основа митова који су обликовали српски национални дух.

Аутор сматра да се треба ослонити на целокупну умну снагу српског народа и створити јединствени духовни простор српског народа.

Шта чини духовни простор једног народа?

Код нас је постало уобичајено да се духовност идентификује с религиозношћу. То је, разуме се, веома застарело, предмодерно схватање. Модерну епоху карактерише управо раздвајање духа и ума од вере и религије, или како је то Блез Паскал изразио: „логике мишљења“ од „логике срца“. Када се мисли на духовност у ужем етичком смислу, онда се, такође, могу разликовати хуманизам световни и хуманизам кришћански, или уопште религиозни хуманизам.

Ако и усвојимо да се већ налазимо у постмодерној епохи, која је критична према темељним рационалним принципима епохе просветитељства, према свим великим системима и, уопште, према негативним странама науке и рационалистичке филозофије, остаје ипак несумњиво да уверења без аргументације и утемељења могу бити само део, само једна димензија духовности. Духовни простор једног народа чини његова специфична национална култура, која је прихваћена у одређеним географским границама и која осмишљава живот и делатност припадника тога народа.

Конституенти духовног простора српског народа јесу: 1) основне вредносне претпоставке његове културе; 2) сопствено историјско искуство; 3) национални митови и предања; 4) православна религија; 5) српски језик, који као и сваки језик носи у себи цео један специфичан поглед на свет; 6) обичајна традиција; 7) српска уметност – књижевност, сликарство и вајарство, музика, архитектура итд., и најзад 8) хуманистичке науке.

Када је реч о *вредносним претпоставкама*, треба разликовати темељне, опште људске вредности од специфично националних вредности. У прве спадају: слобода, правда, независност, храброст, солидарност, мирољубивост итд. Примери других су: толерантност према другим народима, религијама и културама, изузетно велика истрајност у самоодбрани, веома развијено осећање достојанства, поверење у мотиве других (које често иде до лаковерности) и велика самоувереност у своју снагу, али и у моралност својих ставова, што често доводи до унутрашњег раздора и до крајњег заоштравања свих сукоба.

Специфично историјско искуство српског народа битни је чинилац његовог идентитета. Срби имају веома развијену свест о величини и сјају државе Немањића, њеном распаду, победама над Византијом, Бугарима и другим агресивним суседима, поразу од Турака и животу под вековном окупацијом Отоманске империје, успешним устанцима и мукотрпном стварању нове државе, прво сопствене а затим заједничке с осталим Јужним Словенима. То богато историјско искуство у последње време укључује и живо сећање на огромне жртве поднете у одбрани од германске најезде у току два светска рата, посебно на геноцид од стране хрватског и муслиманског усташтва, горку свест о несталности својих пријатељстава и савезништава, о унутрашњој рањивости заједничке државе и издајству дојучерашње браће. Оно, најзад, садржи и битне елементе критичке самосвести, нарочито када је у питању сопствена лакомисленост, неопрезно опуштање после великих напора и победа, олако губљење једном стечених позиција, изузетно велика спремност за унутрашње сукобе и раздоре и масовно препуштање грубом материјализму у периодима разочарења.

Таква густа, драматична историја била је природна основа *митова*, који су трајно обликовали наш национални дух. Неки од њих су: мит о Светом Сави, Душановом царству, Марку Краљевићу, Косову и косовским јунацима, о хајдуцима и ускоцима, устанцима против дахија и Турака, и најзад о партизанима и четницима. Ти митови су имали пресудан значај у формирању карактера Срба као народа: ништа друго није толико утицало на све оно што је у Срба и изузетно добро и изузетно зло.

Православље је допринело уверењу да морал („царство небеско“) има примат над материјалним вредностима („царством земаљским“). Сем тога, оно је у наш став према свету унело црту мекоте, мирољубивости и добре воље у односу на грчки народ и блиске словенске православне народе. Тиме се ублажава једна тенденција ка изолационизму, која је нарочито ојачала после лоших искустава последњих година.

Иако Срби нису били под претерано великим утицајем хришћанског става љубави према ближњем – што нам је и омогућило да се веома жестоко бранимо када смо нападнути и да никада не долазимо у искушење да нападачу окренемо и други образ, ипак Србе несумњиво карактерише одсуство осветољубивости и агресивности према неким лошим суседима, који су увек имали одређене територијалне претензије у односу на нашу земљу.

Знатан део Срба је умерено религиозан, али никада није био клерикално оријентисан. Црква је уживала поштовање, али никада није могла да има политички утицај као у многим другим земљама.

Обичајна традиција је конституент који се изражава устаљеним структурама понашања. И поред све модернизације, још живо постоје одлике патријархалности: у породици – доминација очева и мужева, у политичком животу – ауторитарне вође и релативно мало жена, у култури – водеће улоге у рукама мушкараца. Под утицајем Запада, последњих деценија брзо се развијао дух индивидуализма. Ипак, дубоки су корени колективистичких традиција. Наше крсне славе, мобе, свадбе, сахране и испраћаји синова у војску догађаји су јединствени у свету. У нашој политичкој традицији 19. века битан је нагласак на задругарству и локалној самоуправи, као и жесток отпор свакој тиранији и деспотији. За ту традицију је карактеристично да се прихватају ауторитарни монарси и вође народа – кад су компетентни и кад не прелазе одређене границе користољубља и самовоље, али се веома брзо збацују или уништавају када се те границе пређу. То, дакле, није традиција либерализма, али у њој има несумњивих облика популистичке демократичности још из времена Првог српског устанка, чије су институције формиране по узору на француску демократију. Традиција самоуправе потиче још из тих времена; њу су касније афирмисали српски радикали, а даље развијали социјалисти, и она до дана данашњег постоји у аспирацијама различитих друштвених слојева, укључујући и српску интелигенцију.

Језик је практички облик народног духа, основни услов историјског развоја једног народа. Сваки народ има своју индивидуалност, која се изражава управо његовим језиком. Према Вилхелму Хумболту, језик има своју „унутрашњу форму“, а она изражава један специфични поглед на свет (драгоцена би била посебна студија која би то показала на примеру српског језика). У сваком случају, не треба да нас изненађује и да нас љути што суседни народи који су преузели српски језик, пошто су се од нас грубо одвојили и формирали одвојену државу, грозничаво раде на развијању свести о свом посебном националном идентитету и еад упорно, на разне вештачке начине, покушавају да афирмишу неки свој посебни језик. Битно је да српски језик изражава духовно јединство српског народа. Да ли ће они успети да на брзину скрпе неки свој језик – хрватски, бошњачки или црногорски – њихов је проблем, и Срби немају великих разлога да о томе брину.

Наши млади људи треба да уче стране језике, посебно енглески језик. Али ако не желимо да се однароде од свог народа и отуђе од своје државе, они треба најпре да се духовно формирају на свом матерњем језику, а духовно формирање се довршава управо на универзитету. Хумболта треба озбиљно схватити. Наши млади људи који студирају на енглеском језику пре него што су духовно сазрели, добиће и англо-амерички поглед на свет. То је довољно велики проблем чак и сада кад немамо универзитет на енглеском језику, за чије се формирање залажу поједини српски интелектуалци.

Према једном упрошћеном материјалистичком схватању историје, „духовни простор је везан за развој државе у којој се остварује“. Грађењем државе одређују се, наводно, путеви којима ће се развијати култура народа у њој. Пошто ће велике силе градити и разграђивати државе на основу својих посебних интереса, следи да ћемо се још дуго налазити у веома неповољном културном положају.

Велике силе заиста могу да имају знатну улогу у грађењу и разграђивању држава, али је та улога знатно ограниченија када је реч о утицајима на духовно стање народа. У ствари, култура једног народа која се родила у одређеним политичким условима (на пример, српска светосавска култура у време Немањића) развија се даље по сопственим законима и онда кад тих политичких услова и те државе више нема, и неретко може да одреди могућности и путеве настанка нове државе.

Тако је српска духовна култура, која је преживела у вековима кад државе није било, на крају омогућила настанак српске државе 19. века. Јеврејска култура је без државе преживела два миленијума и најзад довела до државе Израела. На сличан начин је арапски мухамедански дух претходио стварању велике арапске државе, а италијанска, пољска или финска национална култура одредиле су настанак модерне Пољске, Италије и Финске. Држава је, у ствари, форма без супстанце, брзо пропадљива институција, кад се не темељи на заједничкој духовној култури.

Јединство српског духовног простора

Проблем односа државе и духовног простора изузетно је актуелан с обзиром на ситуацију у којој се сада налази српски народ. Отуда се поставља питање да ли треба прво да створимо заједничку државу да бисмо, онда, радили на духовном јединству, или прво треба да изградимо демократију, да бисмо на тај начин створили неопходан услов за стварање јединственог духовног простора. (Уверен сам да одговор на оба ова питања треба да буде негативан.)

Велике силе могу још дуго да ометају стварање јединствене државе српског народа. Господари тзв. новог светског поретка управо раде на разбијању постојећих држава да би лакше обезбедили своју доминацију на одређеним просторима, а затим и у целом свету. Они све отвореније поричу и саму идеју националног суверенитета. То је, наводно, застарела идеја која у свету подстиче партикуларност и деобе. Парадоксално је што изгледа као да се у исто време ради на два супротна колосека: с једне стране, разбијање на делове, а с друге стране, интеграција тих делова, глобализација у светским оквирима. У ствари, парадокс је само привидан. Водеће светске силе, пре свега, Сједињене Америчке Државе, оспоравају идеју националног суверенитета и разбијају националне државе које су им на путу да би уништиле сваки успешан отпор својим

аспирацијама. Националне државе су не само физички веће, јаче заједнице већ и заједнице језика и духовне културе, које су много кохезивније, везане заједничким симболичким формама и историјом, с јаким нагоном за преживљавање. Региони су не само мањи, већ могу да буду и етнички хетерогени (Косово, Рашка, Војводина) и са знатно слабијим кохезивним везама. Глобализација би, према томе, интегрисала регионе, и то, пре свега, медијски, економски, технолошки и у функцији интереса великих сила. Те силе могу да спрече стварање јединствене српске државе у догледно време. Међутим, има много разлога на основу којих се може сматрати да тзв. нови светски поредак није ни трајан, ни стабилан. Значајно је, у вези с тим, да српски интелектуалци и политичари не треба да чекају да он пропадне или довољно ослаби да би почели да раде на уједињавању српских земаља. Њихов непосредни задатак је да већ сада раде на стварању јединственог српског духовног простора, јер за то и сада постоје услови. Границе државе и законски прописи не могу лако да спрече духовна струјања и сваковрсну културну сарадњу, наравно, под условом да се од почетка уклоне идеолошке баријере. Као што је садашње превазилажење великих идеолошких разлика у Срба било могуће ради одбране Косова, тако још пре оно може да буде остварено кад је реч о култури.

С друге стране, било би погрешно условити рад на стварању јединственог српског духовног простора претходним обезбеђивањем високог степена демократије. Скерлић је 1905. године заиста рекао: „Нови живот се не ствара одрицањем, критиком и иронијом. Неопходно је организовати демократију, направити од ње живу стварност, отворити свима могућност за духовни живот, подићи све људе до свести слободе, наћи облик цивилизације без робова и без варвара“. Он је о „организовању демократије“ писао као о задатку остварљивом у будућности, иако је 1905. године у Србији већ владао релативно висок степен демократије. Разуме се, подизање нивоа демократичности у политичком животу, али и у економији и култури – крајњи је идеал човечанства, а пре свега интелигенције у свакој земљи. Демократија ни сада, готово век након Скерлићевог пројекта, нигде није високо развијена. Технолошки развој и неизмерно богаћење танког слоја човечанства повећало је јаз између богатих и сиромашних и омогућило монополе на власт и културу какви нису постојали ни пре сто година. Ни у најразвијенијим земљама демократија није постала „жива стварност“, нити су *свима* створене могућности за духовни живот, нити су *сви* људи подигнути до свести и слободе. Да би се такав ниво једнакости међу људима остварио нису довољне само политичке слободе већ и истински хумана социјалистичка цивилизација.

У сваком случају, нити треба чекати да се прво подигне ниво демократије да бисмо могли успешно да се бавимо нашим националним пословима, нити је у питању само демократија као предуслов ширења духовног простора. Бар исто толико важан услов је и правичнија расподела друштвеног богатства.

Разни делови српског народа имали су деценијама веома слабе културне везе иако су живели у истој заједничкој држави. Срби из Босне и Херцеговине били су оријентисани ка Сарајеву, па чак и Загребу као културном центру, а у мањој мери ка Београду.

У кључној хуманистичкој дисциплини – филозофији, која највише значи за духовност једног народа јер формира поглед на свет, на смисао живота, начин мишљења и вредносну свест, водећу улогу у Сарајеву имали су Мухамед Филиповић, Ариф Тановић, Абдулах Шарчевић и Вања Сутлић, сви изразито промуслимански или прохрватски оријентисани. Међутим, најмањи допринос филозофије духовности једног народа јесте афирмација једног правичног, етичког односа према свим народима, васпитање за живот у истини и слободи, формирање једног нешовинистичког, толерантног родољубља.

Један народ упознаје себе изучавањем историје своје мисли и стваралаштва. Зато рад у области хуманистичких наука на стварању јединственог духовног простора српског народа мора укључити упознавање с историјом српске филозофије – од њеног утемељења у грчкој и византијског филозофији, преко њеног (епигонског) повезивања са западноевропском мишљу, до сопствене оригиналне филозофске мисли најновијег времена. О свему томе, досад, ни београдска интелигенција није имала довољно знања, па чак ни интересовања, а да не говорим о интелигенцији у унутрашњости Србије и другим српским земљама. Седамдесетих година, загребачки филозоф Владимир Филиповић иницирао је код Савезног савета за научни рад велики истраживачки пројекат *Историја филозофије народа Југославије*. Наравно, циљ је био да се истраживање обави за сваки народ понаособ. Међутим, иако су постојала велика средства, она су готово у целини утрошена за рад на историји хрватске филозофије. Сваки фратар који је за собом оставио неки теолошки спис који се могао некако подвести под филозофију – ушао је у ту историју. За то време, у Србији нико није хтео да ради на истраживању историје српске филозофије. Млади људи су одбијали да се тиме баве – било зато што је то била историја, а њих је занимала модерна филозофија, било зато што је била српска, а они су по убеђењу били „интернационалисти“ или „мондијалисти“. На срећу, управо је завршена прва верзија *Историје српске филозофије* проф. др Слободана Жуњића, из које се може сазнати колико је богата филозофска основа духовности српског народа.

Сличан рад, удруженим снагама наше интелигенције из Србије и Републике Српске, а по могућности и Црне Горе, треба организовати из области историје српске државе и права, из социологије, демографије, етнологије, педагогије, лингвистике и других хуманистичких дисциплина. Битно је ослонити се на целокупну умну снагу српског народа и на удружене интелектуалне капацитете из свих српских земаља.

Проф. др *Смиља Аврамов*

У напису је указано на најдраматичније промене у схватању рата и мира. У новом светском нeredу САД, њихови савезници и НАТО одбацили су универзално призната правила међународног права примењујући особени облик рата, конципиран у војној доктрини САД – ратовање помоћу војних снага цинично названих „мировним“ снагама. Заобилазећи све релевантне уговоре и споразуме, од почетка југословенске кризе, наглашава аутор, САД, ЕЗ, односно ЕУ, и НАТО сврстали су се уз побуњеничку страну пренебрегавајући све моралне или хуманитарне обзире, чиме су, ван сваке сумње, на најгрубљи начин погазили Нацрт кодекса злочина против мира и безбедности човечанства.

У последњој деценији 20. века догодиле су се најдраматичније промене у схватањима рата и мира, уназад 350 година, тј. од дана када је закључен Вестфалски мир 1648, којим је окончан Тридесетогодишњи рат у Европи (1618–1648). Уговори потписани у два вестфалска града (Münster – Osnabrück) почивали су на учењу чувеног холандског научника и дипломате Хуга Гроциуса (1583–1645). У свом епохалном делу *De Jure Belli ac Pacis – (О законима рата и мира)*, писац је по први пут у историји дефинисао правила ратног права као систем који постоји паралелно са системом правила у доба мира. Забрана мешања у унутрашње послове суверених држава доминантни је принцип тог система, који је током времена стекао универзалну вредност и нашао место у Повељи Уједињених нација (чл. 2, т. 7).

Крајем „хладног рата“, САД као једина суперсила, присвојиле су себи право да војно интервенишу у било којем делу света ради „реструктурирања“ међународне заједнице за рачун и према потребама транснационалних банкарских кругова. У новом светском нeredу после распада биполарног система САД, са својим савезницима у НАТО-у, одбациле су универзално призната правила међународног права; због комбиновања политичких промена и технолошког напретка разлике између рата и мира готово да су ишчезле. Светом се ширио један особени облик рата конципиран у војној доктрини САД – ратовање преко међународних војних снага названих „мировне снаге“. Каква иронија! Тим путем, уз помоћ „дипломатије“, чије оружје су уцене, ултиматуми и преваре, држава се наводи на капитулацију иако њена војна сила није поражена.

Разарање Југославије ући ће, несумњиво, у историју као први случај успешне примене новог начина ратовања. Тзв. „мировне снаге“ у

Хрватској, Босни и Херцеговини претворене су у зараћену страну, уз ослонац на побуњеничке – сецесионистичке снаге против суверене државе Југославије, јединог признатог субјекта међународног права на овом простору, којем су, према Повељи УН, биле дужне да укажу помоћ. Оно што сецесионисти нису могли да остваре сопственим паравојним снагама, остварили су за зеленим столом помоћу САД и ЕЗ (ЕУ). Признање отцепљених република и њихов пријем у УН, супротно изричитом слову Повеље, санкције примењене на жртву, тј. на преостали део Југославије, саставни су део метода ратовања после „хладног рата“.

Друга значајна карактеристика тог типа рата јесте однос према регуларној армији противничке стране и према побуњеницима. Међународна заједница, у настојању да ублажи несрећу коју доноси рат, да рат подвргне одређеним правилима и да га ограничи на професионалне армије, повукла је граничну линију између легалног и илегалног борца, признајући право на заштиту само одређеним категоријама ратника. Питање легитимитета оружане силе је фундаментално питање и за опредељење трећих држава према оружаном сукобу. Прибегавање насиљу ради измене постојећег стања сви правни пореци света квалификују као најтеже кривично дело. Међутим, и насиље има неколико сукцесивних фаза, што је правној науци послужило као основ за правну квалификацију појединих облика насиља.

Савремено право повлачи разлику између побуне и грађанског рата. Као и некада у историји, и савремени систем међународног права побуну сматра унутрашњом ствари државе и у искључивој је надлежности државе. Члан 1, ст. 2, Протокола II из 1977, придодат Женевским конвенцијама из 1949, изузима побуну из орбита међународног права. Сједињене Државе су, на пример, бациле запаљиве бомбе на комплекс зграда у месту Веко (*Wako, Texas*) 1993. године у којима се забарикадирала верска побуњеничка секта. Том приликом је убијено више од 80 америчких грађана, међу којима и око десеторо деце. Слично су поступили и са сепаратистичком организацијом у Тексасу 1998. године.

У погледу грађанског рата ситуација је нешто другачија. С обзиром на бројност грађанских ратова после Другог светског рата и интензитет борби, по први пут у историји учињен је покушај 1949. године да се и грађански ратови регулишу међународним правом ради минималне заштите људи и материјалних вредности у друштву. Не негирајући право држава да сходно свом унутрашњем праву поведу кривични поступак против учесника у грађанском рату, члан 3 Женевске конвенције из 1949. обавезује државе да примене „бар следеће одредбе према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима, подразумевајући ту и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу услед болести, лишења слободе или било ког другог узрока поступаће се, у свакој прилици човечно, без икакве дискриминације засноване на раси, полу, боји коже, вери или убеђењу. У том циљу

забрањени су у свако доба и на сваком месту према наведеним лицима следећи поступци:

- a) повреда живота и телесног интегритета, убиства, осакаћења, свирепости и мучења;
- b) узимање талаца;
- c) повреда личног достојанства;
- d) изрицање и извршење казне без суђења од стране редовних судова;

e) рањеници и болесници треба да буду прихваћени и неговани.“

Те одредбе нису знатније утицале на потоње грађанске ратове. За време Алжирског рата Француска, која је иначе потписала и ратификовала Женевску конвенцију, заузела је став да је у питању „одржање унутрашњег поретка“, и да никаква међународна ограничења нису прихватљива. Француски парламент је подржао став свог министра одбране Шеваља, који је изјавио 25. маја 1955. да се против устаника не може борити апстрактним средствима: „Против њих борићемо се средствима идентичним њиховим *Lex Talionis*, око за око, зуб за зуб“. То је стриктно и примењено, и уследило је масовно стрељање припадника Алжирског ослободилачког покрета (FLN). Жртве рата процењене су на око 2.500.000 лица или четвртину укупног становништва Алжира. Ни остали грађански ратови нису имали ништа мање трагичан исход. Под утицајем страха грађанских ратова, Генерална скупштина је усвојила Резолуцију о поштовању људских права за време оружаних сукоба и указала да стране у сукобу немају неограничену слободу у обрачуна са противником; у свим оружаним сукобима морају се поштовати хуманитарна начела (Резолуција 2444, XXIII, 19. децембар 1968). Пошло се, међутим, и корак даље.

Женевске конвенције из 1949. допуњене су протоколима I и II, усвојеним на конференцији у Женеви 1977. године. У чл. 4 Протокола II прецизно су побројане основне гаранције у грађанским ратовима у односу на „сва лица која не узимају директно учешће или која су престала да учествују у непријатељствима“. Протокол не значи негацију суверенитета; у чл. 3 изричито се констатује:

„1. Не може се позивати ни на једну одредбу из овог Протокола да би се угрозио суверенитет државе или одговорност владе да свим законитим средствима одржава или поново успостави закон и ред у држави или да брани национално јединство и територијални интегритет државе.

2. Не може се позивати ни на једну одредбу из овог Протокола као оправдање за интервенцију директну или индиректну, из било ког разлога, у оружани сукоб или унутрашње или спољне послове високе стране уговорнице на чијој је територији дошло до сукоба.“

Према томе, позитивно међународно право полази од пресумције у корист легалне војне силе и легитимне владе. Но, Протоколом II из 1977. године не регулишу се односи стране у сукобу на целовит и свеобухватан начин. Другим речима, сада не постоји „*Jus in bello*

interno“ као систем правила. Међутим, и сва остала правила која се односе на оружане сукобе превазиђена су услед технолошког напретка и производње оружја за најперфидније убијање људи. На пример, рат који су САД повеле против Ирака оквалификовали су амерички стручњаци не као рат двеју непријатељских страна него као једностран технолошки масакр који су извеле САД са својим савезницима.

Од почетка југословенске кризе САД, ЕЗ, односно ЕУ, и НАТО сврстали су се уз побуњеничку страну, а не уз легалне органе и легалну војну силу, супротно елементарним правилима међународног права, супротно уговорима који су важили између тадашње СФРЈ и односних земаља. У време избијања првих нереда у Словенији, Хрватској, Босни и Херцеговини и на Косову на сцену су ступиле илегално оформљене паравојне снаге, обучаване у војним логорима неких од чланица НАТО-а, и у Аустралији. Руководећи тим тзв. Ослободилачке војске Косова и део учесника, у ствари, албански су емигранти, обучавани у војним логорима у Немачкој; пребачени су легално у Југославију под етикетом „избеглица“ са Косова, у оквиру шире акције „враћања избеглица у своје домове“.

Облици помоћи побуњеницима били су различити: наоружавање и континуирано дотурање оружја, најчешће под изговором „хуманитарне помоћи“, инфилтрација „пензионисаних“ америчких официра ради обуке побуњеничке стране, обавештајна и логистичка помоћ. Друга фаза отпочињала је ваздушним ударима и сврставања „мировних“ снага на страни побуњеника, а завршавала се упадом Северноатлантског пакта.

Стратегија помоћи побуњеницима имала је две јасно распознатљиве фазе: 1) обезбеђење територије под контролом побуњеничке стране, по могућности централних, насељених делова земље, и 2) онемогућавање слободног кретања регуларних трупа, па и цивила. У Словенији и Хрватској, делимично и у БиХ, та стратегија имала је успеха кроз увођење „зоне забрањеног лета“, која је непозната у међународном поретку, затварања припадника регуларне армије у касарне, потом повлачења ЈНА и препуштања терена побуњеницима. То је био пресудан тренутак у претварању побуне, која се сводила на терористичке акте, у грађански рат. На Косову та стратегија није имала успеха захваљујући енергичној и високо професионалној акцији полиције и војске СР Југославије. Отуда, са правног гледишта, оружана дејства на Косову чиста су побуна изузета из надлежности међународног права. Борци тзв. Ослободилачке војске Косова падају под удар кривичног права Југославије.

При свему наведеном, мора се узимати у обзир да САД током „хладног рата“ и у периоду после њега нису имале постојан став у односу на легалне и илегалне борце. Приликом инвазије на Сомалију америчке војне јединице убијале су редом наоружана лица с мотивацијом да су то „ирегуларне снаге“. На Хаитију су „браниле легално изабраног

председника“ те мале острвске државе. Насупрот томе, у Латинској Америци, Авганистану и Југославији стале су на страну побуњеника.

Посебан проблем у рату који је Запад повео против суверене државе – СФРЈ, а затим против СР Југославије чине плаћеници, који су систематски убацивани у земљу, на читавом простору некадашње Југославије. Чланом 47 Протокола I, у ставу 1, констатује се да: „Плаћеник нема права да буде борац или ратни заробљеник“. Другим речима, плаћеници не уживају заштиту међународног права и, по правилу, убијани су на лицу места. Ковенцијом о забрани регрутовања, коришћења, финансирања и обучавања плаћеника, усвојеној 1989. године, у чл. 2, предвиђено је да свако лице које регрутује, користи, финансира или тренира плаћенике чини међународни деликт. Државе уговорнице обавезале су се чл. 5 те конвенције да ће забранити сваку активност везану за коришћење плаћеника, с обзиром на тешке последице њиховог ангажовања, тј. на ужасне окрутности које су починили на тлу Латинске Америке и Африке последњих година, где су масовно коришћени. То су људи мотивисани искључиво стицањем новца, расте-рећени било каквих моралних или хуманитарних обзира. Комисија за међународно право УН уврстила је ангажовање плаћеника у тешка кривична дела у Нацрту кодекса злочина против мира и безбедности. Све те одредбе биле су ирелевантне за државе ЕУ и за САД, иако су потписници тих конвенција.

Западне земље нису чак ни криле регрутовање плаћеника на својој територији. У свим ратовима вођеним после „хладног рата“ плаћеници су коришћени, па се чак појавило и отворено тржиште плаћеника, на којем су склапани послови према законима тржишта и тржишним ценама. Поједини амерички писци, који су и сами интелектуални плаћеници разних мултинационалних компанија, устају у одбрану те категорије илегалних ратника. Тако, на пример, Мичел Рајсман сматра да државе и „њихове владајуће елите“ немају више „искључиве прерогативе и монопол у организовању војне силе“; чак то назива митом. Према његовим речима „данас постоје бројне ефективне борбене јединице које нису везане за државни апарат признате државе“, и он их назива „приватним армијама ... чињеницом савременог међународног живота“. Ипак, на крају констатује да плаћеници могу у блиској будућности да буду велики проблем чак и снажних држава.¹ И новинар угледног француског месечника „Le Monde Diplomatique“ заступа сличан став. Он наглашава: „Приватне армије се множе, често су тако снажне, организоване и опремљене као и званичне армије“.² Кристофер Велами предвиђа да ће у наредном миленијуму доћи до још већег коришћења плаћеника, а интересантна су његова запажања и његова класификација плаћеника. Према том писцу, већ се може говорити не

¹ Michael Reisman, *Private Armies in a Global War System: Prologue to Decesion*, у књизи: *Law and Civil War in the Modern World*, ed. by J. N. Moore, 1974.

² Maurice Najman, *Les Américains préparent les armes du XXI siècle. Le Monde Diplomatique*, Février, 1998, p. 4.

само о индивидуалним плаћеницима него и о плаћеничким државама. Наиме, мале земље са добро обученом војном силом, али економски слабе, спремне су да своју војску ставе на располагање другој сили за одређену суму новца или за неке друге бенефиције, на пример, ради признања побуњеника или отцепљених делова из састава суверених држава. У ту последњу категорију несумњиво спадају Словенија и Хрватска. Али, интересантно је да Белами у плаћеничке државе укључује и Велику Британију.³ Морални пад те некада моћне империје управо се очитује на том плану. За време Фокландског рата Аргентина је користила плаћенике а британска армија, коју је предводио нама добро познати генерал Роуз, поубијала је без милости не само плаћенике него и све заробљене аргентинске војнике. У садашње време та земља се срозала на плаћеничку земљу за рачун Сједињених Држава.

Став САД и НАТО-а према рату и миру, према оружаној сили и побуњеницима, који је у потпуној мери изражен у збивањима на простору Југославије као апсурдан и дубоко противправан, могуће је схватити само у оквиру шире политике САД и нове војне доктрине прихваћене након пада Берлинског зида.

Током „хладног рата“ спољна политика САД почивала је на застрашивању противничке стране, економском исцрпљивању и другим облицима притиска (*Deterrence*), а посебно на прикривеним акцијама (*caver action*). Након распада Источног блока, Сједињене Државе, самоуверене у своју апсолутну надмоћ у свету, прихватиле су принуду (*coercion*), укључујући, по потреби, и једностране војне акције, као основно начело у остваривању својих националних интереса. Принуда, према том схватању, има два елемента: цену и бенефиције. Наиме, држава суочена са војном принудом ставља се пред алтернативу: прихватити без поговора услове и дати концесије које се од ње траже, или сносити последице које могу ићи до тоталног уништења и пораза. Стратези САД разликују два типа принуде: принуду у виду кажњавања и принуду у виду оспоравања одређених права или статуса.⁴ Принуда у виду кажњавања погађа цео народ, док принуда путем оспоравања онемогућава противничкој страни да оствари своје политичке циљеве. У оба случаја до победе се долази без губитака, уз коришћење свих техничких могућности и савремене психологије. И мада се принудом остварује исти ефекат као и у рату – поразом и немоћу државе да контролише политичке токове у земљи, поједини теоретичари, на пример Роберт Пејп, сматрају да постоји разлика између принуде и рата чак и онда када се принуда изводи у облику борбених операција. Операција принуде не доводи до комплетне војне победе и јефтинија је од рата; до победе се долази без губитака а непосредно остварени војни ефекти претварају се одмах, без икаквих формалности, у политичку

³ Christopher Bellamy; *Knights in White Armour, The New Art of War and Peace*, Hutchinson – London, 1996.

⁴ Robert A. Pape; *Bombing to win. Air Power and Coercion in War*, Ithaca, New York, 1996, pp. 12–13.

победу.⁵ Војни притисак који се може извести бомбардовањем или било којом другом акцијом мора да се одржава континуирано, све док се не постигне задовољавајуће решење. Свако прерано попуштање, сматра Пејн, даје противничкој страни простор за обнову својих капацитета. Психолошки рат је саставни део стратегије принуде, а циљ му је разарање поверења и довођење у сумњу циљева политике противничке стране. Вербалне манипулације и замена теза, којима сада прибегава америчка доктрина, не могу ипак прикрити основну чињеницу: примену најгрубље силе у спољној политици, нову врсту тоталитаризма која је надмашила претходна два: нацизам и стаљинизам. Утопија „новог светског поретка“ трансформисана је у кошмар.

Варваризам који у садашње време шире светом САД има три циља: 1) остати једина суперсила; 2) појачати свој убилачки капацитет, посебно нуклеарни, и 3) водити рат без губитака. И ти циљеви су својеврсна утопија. Агресија на Југославију, истина, није први случај те врсте у политици САД, али се суштински разликује од свих претходних; Панама, Гренада, Хаити итд. биле су „пикник“ инвазије у којима су војници остајали два-три дана. Агресија на Југославију је део шире стратегије у продору САД на Исток, са несагледивим последицама. На нашем тлу прелама се даља судбина света.

⁵ Исто, стр. 13 и 14.

Такозвано апсолутно финансијско оружје у служби „хегемоније нове врсте“ САД, НАТО-а и „светске владе“

Проф. др Живојин Ракочевић

„Апсолутно финансијско оружје“ обеспокојава централне банке и земље у целости изван Сједињених Држава. У есеју се критички указује на методе у процесу заустављања „преливања“ финансијских криза из „остатка“ света у „обећану“ земљу – Сједињене Америчке Државе. У вези с агесијом САД, и њених послушника, посредством НАТО-а, на СР Југославију, аутор сматра да су се југословенске оружане снаге, држава и народ стоички, храбро и умешно одржали на ногама, упркос „спољном зиду санкција“, и вишегодишњем ембаргу на извоз оружја у СР Југославију.

Претходне напомене

Прва синтагма садржана у наслову овог текста – писаног у крајње драматичним околностима наметнутог нам рата – „припада“ Џемсу Бејкеру. Бивши челник Министарства финансија САД сатанистички је изговорио јуна 1991. године – претећи Србији да ће тим ултра-метафизичким и веома опасним финансијским оружјем бити „примерно кажњена“ због неприхватања квазипривредних реформи тзв. ауторске владе инжењера Анте Марковића. Шта више, државном руководству Србије и повесном, слободољубивом и поносном српском народу запређено је с оне стране Атлантика да ће им финансије и, посебно, њихов финансијски етат бити потпуно уништени. Била је то и својеврсна најавна озлоглашеног „спољњег зида санкција“, уведеног крајем маја 1992. године. На жалост, уз свесрдну асистенцију Савета безбедности Уједињених нација и крајње перфидну и виолентну квазимиротворачку игру Андреја Козирева, тадашњег министра спољних послова Руске Федерације. Другу спрегу речи у наслову текста: *Хегемонија нове врсте* (реч је о хегемонији која се управо на све нас у СР Југославији убилачки и холокаустно обрушила – сковао је Збигњев Бжежински – ратоборни, крсташки настројен Американац пољског порекла – један од оснивача и кључних проузноситеља фамозне, мизантропске и антицивизацијске *Трилатералне комисије* (пресудно важне „саставнице“, а можда и својеврсног „Политбироа“ неоварварске „светске владе“?!!)).¹

¹ Видети Zbigniew Brzezinski, *The Grand Chessboard*, поднаслов: „American Primacy and its Geostrategic Imperatives“, Basic Books, 1997. Наслов главе I те књиге гласи: *Hegemony of a New Type*. Аутор је књигу цитирао и критички коментарисао у чланку *Геополитика* и „Реалполитик“ међу играчкама капитализма, објављеном у „Војном делу“ почетком децембра 1998. године (бр. 6 за 1998. годину).

Северноатлантски пакт – на чијем челу су тзв. Бела, а заправо ултрацрна вашингтонска кућа, Пентагон и бриселски штаб НАТО-а, те сада увелико озлоглашене и апсолутно марцијалистичке и античовечанске алијансе многобројних западних земаља – води готово тотални рат против наше земље и српског и црногорског народа.

У пребогатом арсеналу оружја те и такве алијансе налази се и тзв. *апсолутно финансијско оружје*. Оно је заиста невидљиво и „недодирљиво“, те не може бити уништено на начине, ингиенизношћу и маштовитињу – аналогним, односно својственим нашим неустрашивим ратницима који су оборили два америчка авиона *F-117a*.

Мало ко и сада разуме право значење те Бејкерове синтагме или, можда, само *налепнице* оружја на које је „светска влада“ бар толико поносна колико и Пентагон, индустријско-финансијска корпорација „Локид“ и *US-Army* на *F-117a*. Наравно, само до оног критичног или преломног тренутка када су наши пилоти и припадници противваздушне одбране почели да скидају с нашег неба и те њихове „ноћне соколе“.

Зашто, како и колико је „апсолутно финансијско оружје“ опасно за „остатак света“? Дакле, зашто то оружје обеспокојава и реално потреса централне банке и земље у целисти – изван „обећане“ и апсолутно похлепне земље зване Сједињене Америчке Државе. Апокалиптичку делотворност тога оружја досад су на својој кожи највише осетиле следеће земље: Руска Федерација, Тајланд, Малезија, Индонезија, Јужна Кореја, Мексико итд.

Петнаестог фебруара 1999. Joshua Cooper Ramo објавио је у америчком недељнику „Time“ опсежан, вишеструко релевантан и по много чему „поучан“ и инспиративан чланак. Већ сâм наслов тог чланка *The Committee to SAVE the World* сугерише читаоцу да постоји некакав комитет (при крају чланка помиње се – гледајте чуда! – и „слободно-тржишни Политбиро“ за различите економско-финансијске „ствари“, а поглавито за гашење пожара на главним банкарско-берзанским тачкама спекулативне делатности), који својим аргусовским очима непрестано мотри на велика и мала дешавања на тим увелико метафизичким и софистикованим тржиштима новцем, хартијама од вредности и правим новчаним капиталом.

Са насловне стране недељника „Time“ „гледају“ нас тројица „ултратржишника“: Ален Гринспен, седамдесет двогодишњи гувернер САД – централне банке (тзв. *Fed* – „врховни штаб“ Федералног резервног система), Роберт Рубин Боб, министар финансија, Лоренс Самерс Лари, четрдесет четворогодишњи заменик тога министра. Њих тројица чине језгро тог „Политбироа“, они су тзв. *TAG TEAM*. Они су *panicbusters* – борци против берзанско-банкарске панике. Углавном, делују на геополитичким тачкама где се та „заразна“, увелико дефетистичка и опасна финансијска „пошаст“ појави и запрети својеврсном ланчаном реакцијом или тзв. доминоефектом.

„Три човека и криза“ – исписано је на поткоричној страни часописа и тиме успостављена веза између целокупног текста на насловној страни

и „*the inside story*“ на осталим страницама (16–24). Три финансијска мускетара или тобожња врхунска „тржишника“ (*the three Marketeers*) жаре и пале диљем Земаљскога шара. Ипак, њихова главна брига и врхунски задатак садрже се, „отеловљују“, у специфичним облицима и методама битног ограничавања, ако не и потпуног заустављања процеса „преливања“ финансијских криза из „остатка“ света и супертврђаву, „Обећану земљу“, у Сједињеним Државама. Њихов је кредо и кључна лозинка: Не плаштите се периодичких финансијских криза, деловати без страха чак и у „случају“ велике финансијске кризе у Руској Федерацији! Јер, „тамо“ су њихови Анатолиј Чубајс, Березовски, Јегор Гајдар, Борис Њемцов и *tutti quanti* у поприличној скупини руских „ултратржишника“ или „младих реформатора“. Сви они су, према недавном казивању руског премијера Јевгенија Примакова, успели да из „мађушке“ Русије изнесу – опљачкају, големо апстрактно богатство те велике земље, реда величинâ између четири и пет стотина милијарди долара! Посредством квази реформи, хипостазирањем улоге ефектних берзи у Москви, Санкт Петербургу и другде, увођењем у Русију финансијског Тројанског коња Запада у облику матрица, метода и сценарија Међународног монетарног фонда (ММФ), *личним везама* са Аленом Гринспенем и Робертом Рубином; у чему су нарочито предњачили Анатолиј Чубајс и озлоглашени мултимилијардер (наравно, у доларима и монетарном злату) – Березовски.

„Да ли свет треба – изискује спасавање“, питају се поменута тројица „новчаних људи“ („*Money Men*“), и одговарају: „Питај шта ће рећи људи (*the folks*) у Русији који су видели њихову *посрнулу* привреду августа 1998. године“. У Русији је, ето, чак и „сироти“ Џорџ Сорос изгубио две милијарде долара! Летња паника у Русији проузроковала је и одаслала језу – велике дрхтавице широм света. Покренуо се Гринспен, главни финансијски ратоваћа тзв. светске владе и САД, те је битно смањено есконтну стопу централне банке и тиме утицао на процес смањивања тзв. основних главних тржишних камата (*prime rates*) највећих америчких банака.

Ту и такву позицију америчког *Молоха финансијског рата* против „остатка“ света најоштрије је критиковао Махатхир Мохамед, премијер Малезије. Роберт Рубин, Ален Гринспен и Лоренс Самерс, али и њихови следбеници, приврженици (*henchmen*) у ММФ-у, на челу с Мишел Камдесијем, крајње опасно скрећу, „отплутавају“ или „котрљају“ земље Азије и Руску Федерацију у својеврсне „лепрозне колоније“ (колоније финансијских „губаваца“ или, пак, у мање или веће резервате финансијских робова „светске владе“).

Лари Самерс, најмлађи и, наводно, најпроницљивији у том финансијском трифолијуму, одржао је лекцију руској „финансијској елити“ и целој „естаблишменту“ са поприличне просторно-финансијске удаљености. Септембра 1998, с аеродрома у Франкфурту, Самерс је „поручио“ Русима: „Ми почињемо са *идејом* (о америчкој финансијској подршци Русији – напомена Ж.Р.) да ви нећете *укинути* законе економије“!?! Да

нећете то учинити чак и у случају да вам ти закони постану незгодни, неугодни! Каква иронија судбине и какво цинично изругивање тога Ларија који није свестан шта све битно или чак елементарно из пребогате ризнице економских наука није допрло до његове самосвести и његовог селфа? Руси су имали Столипинове економске реформе у доба царистичке Русије, „прошли“ су на драматичан и противуречан начин кроз епоху тзв. *Нове економске политике* и развита „специфичног државног капитализма“, а имају и пребогату интелектуалну, односно филозофско-теоријску баштину коју су им „оставили“, предали у аманет, славни Кондратијев, индигенизни финансијски стратег и велики тактичар Виктор Сокољников, Новожилов, горостасни Њемчинов, и други. Чак је и велики енглески економиста и ненадмашни реформатор грађанског друштва лорд Џон Мајнард Кејнс својевремено отворено признавао шта га је из те руске интелектуалне баштине и оригиналне економско-финансијске праксе дубоко импресионирано и инспирисало. А о свему томе поменути Лари, тај „*the very smart*“ дечко поменутог „тролиста“, нема ама баш никаквог појма; стога се у сусретима са Русима понаша као слон у порцеланској радњи.

Међутим, Лари има склоност ка прављењу вицева, те је једном приликом саопштио Гринспену и Роберту Рубину да је за Русе, Русију, смислио „варијабилну финансијску шаргарепу“. Још једном се можемо осведочити да ти прекоатлантски неоварвари или „барбарогенији“ што обитавају у врховима вашингтонске администрације и у главним стаништима *светске трговачко-финансијске квази-републике* (Волстрит, лондонски Сити, Франкфурт итд.) не могу да се отресе различитих штапова и шаргарепа. Непрестано уображавају да се успешно „носе“ и чак поигравају са Малезијцима, Индонезјанима, Корејанцима, Русима итд., а сами упечатљиво и каткад гротескно сами себе представљају као прагматичне људе не баш импонујуће памети и довољне теоријске поткованости. Нису свесни да су добоко испод разине великих економских учења Адама Смита, Давида Рикарда, Алфреда Маршала, Ирвинга Фишера, Јозефа Шумпетера и Џ. М. Кејнза. И то готово без икаквих изгледа да се икад вину до некадашњих висина англосаксонске политичке економије и науке о финансијама. Ту своју Ахилову пету настоје да „компензирају“ различитим моделима, матрицама и сценаријима веома моћних финансијских институција у којима раде, и постижу за себе енормне плате, дивиденде и ренте. А у већим светским финансијским кризама понашају се према централним и пословним банкарима и финансијским експертима из „остатка“ света осионо, бахато и подвалацки.

Ни Гринспенов шаманизам, нити повремено и упадљиво неуспело ононашање старогрчких перипатетичких дискусија, односно дијалога са младим финансијским стручњацима (ту и такву праксу називају „уношењем свеже крви“ у „слободнотржишни Политбиро“) не може тој господи донети било какав теоријски бољитак. Њихов филозофски „бекграунд“, ако га уопште имају, не омогућује им да критички и

свестраније разматрају и превазилазе оне своје моделе, матрице и сценарије. Зато ММФ у поменутиим кризама посрће, и не може делотворно да излази у сусрет новоискрслим економско-финансијским феноменима и тенденцијама. Међутим, то њима на први поглед уопште не смета, те стога, по правилу, инсистирају да њихова финансијска машинерија треба да функционише по староме.

Неокутузовска одбрана СР Југославије и правремена и одлучна дипломатско-политичка и морална подршка Руске Федерације нашој земљи у овоме по много чему уникатном рату

„Сједињене Америчке Државе и европски војни идентитет“?! „Западна Европа за разлику од САД нема велику способност да (војно, логистички итд. – напомена Ж.Р.) заштити своје интересе изван саме Европе“; тачније речено: изван геополитичког простора западноевропских земаља. „О томе ће бити говора на априлској прослави педесетогодишњице НАТО-а“, каже Џејмс А. Томсон у листу „*International Herald Tribune*“ од 28. фебруара 1999. године. „Кључне речи“ Томсоновог чланка су: „европска безбедност“, „војни идентитет“, „главни фактор који управља војним односима“, „опасности оружја за масовно уништење“, „устостављање безбедности на Блиском истоку и у Заливу“, „војна компонента“ било којег међународног питања, „преузимање кормила у стварима безбедности“, итд. Дакако, реч је о безбедности Запада, западних земаља, али и о безбедности оних „постсоцијалистичких“ земаља које су похрлиле у тзв. *Партнерство за мир*, које намеће НАТО, тј. о безбедности свих земаља сврстаних под кишобран Северноатлантске алијансе.

„Контрола над војним операцијама“: њу непосредно и делотворно врше Пентагон, Бела кућа и неки други елементи и органи тзв. службеног Вашингтона. „Европска војна слабост“, „трошкови војске“ („ту“ и трошкови непрекинутог „Рата звезда“ и увођења високих технологија у све родове војске – напомена Ж.Р.), „облици и методи регрутовања војника“, „нова оружја“ – уз примат САД, итд. – јесте друга скупина „кључних речи“ у том Томсоновом чланку.

„Вакцинација“ ракета против компјутерског „вируса“ званог „двехиљадита година“! А у најнепосреднијој вези с том „вакцинацијом“ – западне земље и свет у целости озбиљно се суочавају с опасношћу тзв. случајног нуклеарног напада!?! Апокалиптичке ракете, међутим, немају календар: одбројавање почиње од тренутка започињања извесне борбене операције! Нуклеарне снаге тзв. *стратешке намене* Русије и САД, процењене су на више од по седам хиљада атомских глава. Шеф државе и начелник Генералштаба Русије имају специјалне „ковчежиће“ с тзв. нуклеарним дугметом. Међутим, непрестано је на дијаболском дежурству и тзв. мртва рука: виртуелно аутоматско *испаљивање* интерконтиненталних и других ракета у случају претходног уништења свих командних пунктова!

Већ седмог или осмог дана овог уникатног рата свако ко је хтео да се макар мало удуби у изјаве извесних војника и војних стручњака могао је да се увери да смо се поново нашли у апокалиптичком предворју планетарног нуклеарног рата. Зашто? Како, на које све начине, и с обзиром на чије и какве интересе је могућа нуклеарна апокалипса? Да ли је уопште извесно, тј. икоме разборитом и мудрог знано, да амерички председник Бил Клинтон будно прати и „контролише“ процесе и феномене на том виртуелном апокалиптичком пољу; или је супротно, његова пажња и даље првенствено сконцентрисана на неуралгичне тачке и догађања унутар тзв. деликатне, односно ултраметафизичке глобалне економије – чиме се, видели смо, предано бави онај „TAG TEAM“, односно, њихове ратовеђе у светском финансијском рату? Судећи по неким његовим изјавама и поступцима осмог, деветог итд. дана рата, он као да губи оријентацију у времену и простору. Клинтон и даље прича о заштити људских права, и то поглавито у вези с „albanien refugees“, и Тачијевим шиптарским терористима. Од Тачија је, изгледа, научио да реч Косово изговара с шиптарским акцентом: „Косова“.

Бил Клинтон и Вилијам Коен, шеф Пентагона, остали су апсолутно равнодушни према поруци сенатора Ернеста Холингса (трећег марта 1999) да ућуткају ратоборну, ратнохушкачку и крајње неразбориту Мадлен Олбрајт. „Поручите тој госпођи да се *охлади*. Она нас је прошле недеље *скоро увукла у рат!*“ – рекао је, заправо завапио, поменути разборити амерички сенатор пред Комитетом за буџетска питања Сената.

У истој расправи, сенатор Дон Никлес, републиканац из Оклахоме, непосредно се обратио Коену следећим речима: „Не верујем да било какви циљеви могу да се постигну *војним средствима* према Космету! Сједињене Америчке Државе ће се таквом марцијалистичком 'тактиком' (а заправо бестијалним ратом – напомена Ж.Р.) поново '*загубити*' у неком 'новом Вијетнаму'.“ Та и таква упозорења бројних америчких сенатора и конгресмена само су рикошетирала, одскакивала, од усијаних глава Била Клинтона, Вилијама Коена, Мадлен Олбрајт, генерала Хенри Шелтона и других у Клинтоновој администрацији, те од исто тако усијаних глава лажног врховног команданта НАТО-а и некадашњег лажног шпанског левичара Хавијера Солане, генерала Веслија Кларка, британског премијера Тонија Блера, Робина Кука, Робертсона, Жака Ширака, Лијонела Жиспена, Герхарда Шредера, Јошке Фишера и многих других из земаља западне Европе и Турске. Грчка, чланица НАТО-а, частан је и светао изузетак у тој бестијалној и крајње опскурној ратној и хладноратовској „игри“ са судбином српског народа и његове државе, али и са судбином планетарног човечанства. Кад је реч о поменутом часном и мудрог изузетку који потврђује поменуто марцијалистичко и безумно правило, првенствено имамо на уму грчки народ, а потом и државно руководство Грчке – те истинске колевке византијске, српске и западне културе и цивилизације. Исто тако, треба одати највише признање братском, храбром и маштовитом македонском

народу, који се – супротно „његовој“ кукавелској и подложничкој влади – непрестано хрвао и хрве, каткад и најнепосредније хвата за гушу, чак и са припадницима војних формација НАТО-а на тлу његове државе, и успешно се носи с натовски корисним лажима ратне пропагандистичке машине Запада.

„Рат је једна велика драма“, каже генерал Барон Анри де Жомини у епохалној и бесмртној војно-геополитичкој расправи *Преглед ратне вештине*, из давне 1837. године. У тој драми, а за многе појединце и нације – великој трагедији, пострадању, делују „хиљаду моралних и физичких узрока“, и то различитим интензитетом и међусобно изукрштано, те се стога ниједан рат „не да свести у математичке формуле“.² А управо су стратегији Пентагона и НАТО-а у целости поступали супротно од те Жоминијеве генијалне критичке рефлексije. Нису узели у обзир, или нису схватили Жоминијеве критичке рефлексije и упутства у вези с различитим комбинацијама које супсумира израз и појам *ратна политика*.

Жомини указује на *заборав* те геополитичке истине: „Једна држава назадује услед сувише наглог јачања њеног суседа, а *другоразредна* држава може постати *арбитар* код политичког колебања ако *умедне у погодном моменту да стави на вагу своје снаге*“.³ Реч је, дакако, о геополитичкој, економско-технолошкој, финансијској и војној ваги. Жомини је лудино расправљао о различитим војним системима, „средствима прве линије и резерви“, и *изворима финансирања* рата и оружаних снага у мирнодопским „предасима“ различитих народа и њихових војски, о „оданости народа према Влади и њеним установама“.⁴ Оштро је критиковао „рђаво схваћен економски систем“ и извесне владине грешке у економској политици у погледу преласка привредног живота на ратну економику, и обрнуто. „Богу се не допада моја тежња да уверим државе у потребу сталног држања целе војске на ратној ноzi. То би била несрећа за људски род, а и немогућност, јер за то су потребни услови које нема ниједна земља. Ја хоћу да кажем да *разумне* владе морају увек бити *приправне да могу водити рат који им се наметне*. То ће постићи добрим установама, прорачунима своје администрације и добрим системом војне политике“.⁵ Стога је *стање финансија* српског, руског, белоруског итд. народа, односно њихових држава, у доба обновљеног „хладног рата“ „супсумираног“ и под појмовима тзв. каузалитета рата и ратоводства које можемо „пронаћи“ у епохалним делима *О рату* Карла фон Клаузевица и у *Прегледу ратне вештине* Анрија де Жоминија.

Генијални и бесмртни Кутузов је у Бородинској бици „био усредсређен на дух у војсци, па је мотрио на ту снагу и њоме управљао колико

² Жомини, *Преглед ратне вештине*, Редакција „Војног дела“, 1952, стр. 32 (курзив Жоминијев).

³ Исто, стр. 46 (курзив Ж.Р.).

⁴ Исто, стр. 63.

⁵ Исто, стр. 69 (курзив Ж.Р.).

је то било у његовој власти“, каже Лав Толстој.⁶ Слично су поступали и поступају и наше ратовеће у овом пресудно важном рату за наш народ и његову државу; а ускоро ће се показати, ако то већ данас није јасно, у рату који одлучује о судбини целокупног планетарног човечанства. Наиме, тако масивни и рушилачки ваздушни удари авијације НАТО-а и америчке Шесте флоте (испаљено је више од пет стотина крстаревних ракета), довођење властите ратнопропагандне машинерије до црвеног усипања, координиране акције с тзв. ОВК и најокорелијим шиптарским терористима, наркодилерима и криминалцима, продужетак и пооптрење сатанизације српског народа, чак и неких наших ратовећа, те и њиховог врховног команданта итд. – били су и остали апсолутно у функцији те „нове врсте хегемоније“ САД и „светске владе“.

„Од пожара Смоленска настао је рат који се није слагао ни с каквим ранијим ратним традицијама“, каже Толстој. У епохи „Наполеонове најезде на Русију“ збило се „чудо“ ратовања: „Једно од најјаснијих и најкориснијих одступања од такозваних ратних правила (у овоме рату: самосвесно одступање наших ратовећа од извесних „модерних“ англосаксонских и француских ратних правила – напомена Ж.Р.), то је оперисање *растурених* људи против људи сабијених у гомилу“.⁷ Неокутузовске операције у нашем отпору вишеструко надмоћнијем непријатељу у техничком, материјалном, финансијском и логистичком погледу учиниле су да овај рат – што се нас у СР Југославији тиче – поприми народни карактер. И управо та дијалектичка „константа“ или, пак, „детерминанта“ нашег општенародног отпора ултрасофистикованом и најбестијалнијем Голијату кога је икад упознало човечанство, људски род уопште – учинила је да својеврстан *натовски блицкриг* доживи потпуни слом већ у прва три или четири ратна дана.

„Стање финансија народа не може бити изостављено из реда *узрока* који утичу на исход рата“.⁸ Упркос сатанистичком „спољашњем зиду санкција“ и вишегодишњем ембаргу на извоз оружја у СР Југославију – наше су се оружане снаге, држава и народ у целости стоички, храбро и умешно одржали на ногама све до овог *десетог дана рата*, када овај текст предајем Редакцији часописа.

Англосаксонске, немачке, француске итд. натовске ратовеће показали су се као „хероји *лажног* мишљења у области ратне вештине и војне науке уопште“, приметио би Лав Толстој. Њима насупрот, наше ратовеће су у различитим областима, карактеристичним моментима и елементима те агоналне и ратне „игре“ ингениозно нашли оно *тражено (quaesitum)* модерног ратовања: пронашли су и потом подстакли несаломиви дух у војсци, открили су њену велику жељу да се бори, и да у овом рату непоколебиво истраје.

⁶ Лав Толстој, *Рат и мир*, 3. том, стр. 324.

⁷ Исто, 4. том, стр. 160.

⁸ Жомини, исто, стр. 73 (курзив Ж.Р.).

Круцијално питање постављено у наслову подразумева темељно, зналачко и бескомпромисно разрачунавање с англосаксонским и фригмановским монетаризмом који увелико „метафизицирају“. Мора се поставити ничеанско питање: „да ли је дозвољено *жртвовати* човечанство у лудилу“ васпостављања „златног телета“ у облицима и методима америчког долара и тзв. *stand by* кредита ММФ-а? На то питање Фридрих Ниче би, вероватно, одговорио одречно: све што вам се „овоземаљци“ догађа под фирмом и у ђаволској контекстури тзв. новог светског поретка већ подразумева својеврсно *лудило* на које сте – вољно или невољно – *пристали!* Лудило је веровати у исцелитељску моћ поменутих кредита ММФ-а, који је „у међувремену“ постао пуки инструмент или ђаволска алатка тзв. Феда и „слободнотржишно Политбироа“. Англосаксонско волстритска филозофија и тзв. *economics* су попут *лабиринта* „кроз који лута ум“ афициран новом, високом технологијом, коју, међутим, сам не може да схвати, а камоли да њоме „цивилизацијски овлада. Не може нам помоћи ни ничеанско свирање у чаробну фрулу и „на начин сна и бајке“. Морамо се, на изврстан начин, подухватити веома тешког, сложеног и неизвесног посла демонтирања „апсолутног финансијског тржишта“.

Космократа и њихов „TAG TEAM“ играју се са светом као с лоптом. Понешто слично Чаплиновом Хитлеру који се игра с глобусом у облику великог луфтбалона који се на крају филма распрскава. Они су од пређашњих светских финансија направили своје квазиуметничко дело, скрпљено од различитих финансијских „цигилица“ и од различитих елемената тзв. светских послова. То своје дело дали су „на увид“ различитим медиокритетима и похлепним људима да га помно прате и „поштују“. За те грамзиве глупаке (поглавито за скоројевиће или тзв. тајкуне у „постсоцијалистичким“ земљама) то дело космократа и „федоваца“ ипак „егзистира као некакав церебрални феномен“, приметио би Ниче. Јер, и они морају имати какву-такву свест, ако не и морал, како би се могли практички снаћи у ружи ветрова савремене геополитике, карлпоперовско-сорошевског „отвореног друштва“, савременог светског финансијског тржишта, на којем доминирају берзанска делатност и високоризични послови с тзв. *portofolio* капиталом итд.

Псеудостваралаштво у области новца и кредита остало је битна карактеристика савремених господара света. Они су узурпирали трон, акредитиве и „функције“ библијског бога, а своје стварање претворили у „пословност“, тј. у пуко увећавање каматносног капитала, различитих камата и ренти. Шта значи финансијска моћ САД и тзв. светске владе то данас многи људи широм ове планете почињу да схватају, поступно увиђају: то је психопатска заљубљеност космократа и волстритских мегабанкара у властите зеленашке камате и различите ренте (технолошке, монетарне и друге). А ту своју вампирску глад за апстракт-

тним богатством друштва постижу, углавном, сатанистичким „увођењем у егзистенцију“ тзв. новог светског поретка. Томе, дакле, служе оне „обичне“ геополитичке шаргарепе и специјалне „варијабилне“ финансијске шаргарепе и штапови. У том и таквом „контексту“ они теже дисциплиновању многобројних народа; особито оних за које они сами „устврђују“ да су, тобоже, неповесни и, чак, неисторијски народ.

Ти актуелни „господари света“ планирају на дуге, средње и кратке рокове и тенденцијски спроводе у дело поступно смањивање планетарне популације; тачније теже томе да планетарну популацију смање на тзв. *златну милијарду људи*, који би требало да удобно и, чак, раскошно живе на костима неколико милијарди људи пострадалих у њиховим тзв. локалним ратовима и/или сукобима ниског интензитета. О тој монструозној, и са нашег становишта апсолутно безумној замисли, речито и упечатљиво сведоче тзв. годишњи извештаји Карнегијевој фондацији и фамозној Трилатералној комисији.

Луциферовска и у сваковрсним злочинима огрезла квазигоспода унутар тзв. светске владе издају паклене налоге, одређују глобалне и специфичне задатке и дају ђаволске акредитиве тзв. експертима из земаља које сачињавају трилатералистички „магични троугао“: а) САД и Канада, б) западноевропске земље, и с) Јапан. Већ у свом првом документу, из давне 1973. године, поменути „експерти“ саопштавају и ђаволски наговештавају своју врхунску геополитичку формулу: „*пред функционалним сагледавањем светских проблема пада у воду национализам*“; а с „падом национализма“ треба дефинитивно да са лица Земље нестану државе руског, српског, белоруског, јерменског и многих других народа. Тај свој „глобални критички налаз“ и стварну ђаволску намеру обелоданили су у књизи, односно својеврсном „иницијалном документу“ под насловом који се могао чак и свидети економистима, а особито тзв. монетарцима и „банкарцима“ у СФРЈ, СССР-у, Кини и било где другде изван поменутог магичног троугла: *Према обновљеном светском монетарном систему (T.F.R., бр. 1, 1973, Towards a Renovated World Monetary System)*.

Самозвани и „самоузноситељски“ тзв. господари света свесно су потиснули у својеврстан идеологијски и масмедијски *CNN, Sky News* итд.) заборав *историјски манифест* Бертранда Расела и Алберта Ајнштајна из 1955. године о неопходности предузимања извесних радикалних корака, делотворних мера и високоинтелектуалних напора ради *спасавања живота на нашој планети!* У том манифесту била је реч и о потреби учења, односно оспособљавања да мислимо *на квалитативно нов начин*; а та револуција у начину мишљења подразумева великофилозофско *мишљење мишљења* као неизоставан услов. У том манифесту инсистирало се на неодложној потреби „предузимања практичних корака који искључују рат и трку у наоружавању“. Та двојица бесмртника из западне цивилизације, и нови учитељи и „заступници“ људскога рода, нису могли наслутити појављивање садашњих апсолутних мегазлочинаца, који упорно и на различите начине крше врат људском роду, а

„успут“, у некаквим луциферовским међуетапама, периодички провоцирају светски термонуклеарни рат. Јер човечанство се већ у овом тренутку нашло унутар апокалиптичке спирале, која све живо на овој малој и лепој планети води у правцу потпуног самоуништења.

Борис Јељцин, председник Руске Федерације, челни човек земље која на парадоксалан али и крајње упечатљив и делотворан начин поново постаје пресудно важна суперсила, упорно настоји да свог доскорашњег „пријатеља“ Вилијама Била Клинтона „приведе“ к крајње озбиљним геополитичким и геостратешким разлозима, да га „призове памети“, или бар елементарном разуму и разборитости – када је реч о агресији САД и НАТО-а против СР Југославије, а и када је реч о савременим „светским пословима“. На истом том апсолутно важном геополитичком, дипломатском и геостратешком пољу делују и његови најближи сарадници и саветници: Јевгениј Примаков, руски премијер, маршал Игор Сергејев, министар одбране, генерал Анатолиј Квашњин, начелник Генералштаба оружаних снага Руске Федерације, Игор Иванов, министар спољних послова, и други. Према оном што сазнајемо посредством извесних масмедија и озбиљних политичких листова – сви они делују сразмерно брзо, одлучно и мудро.

„Духовно око“ сваког разборитог и истинског човека, макар и овлаш упућеног у различите геополитичке и геостратешке „ствари“ и феномене, управљено је на ту „неколицину од људског рода“ који у овом најкритичнијем тренутку од завршетка Другог светског рата настоје да зауставе захукталу натовску ратну машину и некако спрече срљање човечанства у трећи и *последњи* светски рат.

Трансатлантски *High-tech* варвари са Запада на Балкану

Др Душан Николиш

Посвећено свим ракеташима, пилотима и ваздухопловцима Војске Југославије који су 24. марта 1999. године јуначки, мушки и паметно први примили на себе упад варвара са Запада.

Више ништа у међународним односима, произишлим из Другог светског рата, неће бити исто као пре 24. марта 1999. године. Аутор сматра да светско друштво не сме да прихвати глобализован, транснационализован, сиененизован и варваризован „нови светски поредак“, него да треба што пре да окрене, усмери и уложи све своје политичке, духовне, економске и научно-технолошке снаге и потенцијале у припрему за велике и драматичне изазове који га очекују у следећим вековима.

Увод

У среду, 24. марта 1999, последње, или претпоследње, године 20. века, у Србији, на Балкану, у Европи, нови високотехнолошки варвари са Запада разорили су међународни систем у чијем су стварању, пре 55 година, и сами учествовали. Систем колективне безбедности и очувања светског мира Уједињених нација више не постоји. Оно што видимо, само су његове кулисе, руине у највећем и најбогатијем граду трансатлантске варварске империје.

Финансијско-корпоративни, транснационални варвари са Запада, са великог, океанима изолованог острва, с инхерентним агресивним, деструктивним, тешким комплексом дошљачке, скоројевићке и изолационе психопатологије, инстантно богаћене, умишљеног планетарног, цивилизацијског мисионарства и месијанства, с уграђеним страхом од непријатеља и константном потребом за проналажењем нових, разрушили су и систем европске колективне безбедности из Хелсинкија 1975. године на овом највећем и најзападнијем полуострву континента Евроазије – родног места најстаријих цивилизација планете Земље.

Цивилизовани, стари свет Евроазије, експлоатисана и напаћена Африка, Латинска Америка и мирољубива Аустралија, с Океанијом,

треба да почну стварање сасвим новог глобалног безбедносног поретка. Више ништа у међународним односима, произишлим из Другог светског рата, неће бити исто као пре 24. марта 1999. године. Нови систем, за будућа поколења 21. века, неће бити могућ без обуздавања, изоловања и, пре свега, економског кажњавања новог варварског царства „виртуелног капитала“ и огољене силе за најновији злочин у низу злочина почињених над човечанством. Нити без неминовних суштинских резова у самој употреби, у унутрашњем бићу „постмодерног“, орвеловог или, чак, посторвеловог тоталитаризма. Биће неопходно да нови „постлиберални“ високотехнолошки, материјално богати и самозадовољни, цивилизацијски ниски и духовно сиромашни варвари са простора између Тихог и Атлантског океана, ти ратоборни, сујетни, каприциозно-осветољубиви, инфантилни и немерљиво, неприродно себични освајачи и поробљивачи, заједно са својим саплеменицима – савезницима из Европе, прођу кроз процес сличан ономе кроз који су управо они „провукли“ последње модерне варваре Трећег рајха. Нова трансатлантска тевтонска политичка раса на планети Земљи мораће, заједно са читавим својим социјалним подаништвом, робљем, да прође кроз културну револуцију, кроз цивилизацијско-васпитни преображај слободног света евроазијских цивилизација, и да се, једном за свагда, и историјски и земљописно, коначно описмени и образује. У тим цивилизацијама имаће она бриљантне и мудре васпитаче и старешине.

Новом слободном свету 21. века, који се ових сати и дана из „крви, зноја, суза“, огња и пепела овде у Србији, на Балкану, рађа, биће неопходне бројне нове правне, социјалне и хуманитарне, као и економско-финансијске институције, интернационалне организације и механизми. И, наравно, нове планетарне визије и пројекти на бољим, нормалнијим и здравијим вредносним, цивилизацијским поставкама. У ствари, мораће потпуно, радикално да се реконструише целокупни међународни систем. Очишћен, деглобализован, детранснационализован, десиененизован, деварваризован и, што је од судбинске важности по људску расу, поново безбедносно уравнотежен и обезбеђен од самовоље и злоупотребе моћи, монопола и антихуманих, античовечанских, себичних, похлепних и первертираних интереса и потреба неких сутрашњих, будућих глобалних варвара и истребљивача.

Светско друштво на планети Земљи мора све своје политичке, духовне, економске и научно-технолошке снаге и потенцијале што пре да окрене, усредсреди и уложи у то да се човечанство на најбољи начин припреми за велике и драматичне изазове који га очекују у следећим вековима: популациони раст; ограниченост и исцрпљивост виталних ресурса – хране, воде, плодног тла, енергије, итд.; еколошки опстанак планете; претње научних и технолошких открића и њихових апокалиптичких апликација и манипулација. Ти високи захтеви и циљеви траже нови квалитет планетарног лидерства, сарадње, разумевања и одговорности, нови ментални и цивилизацијски склоп. Садашњи глобални *High-tech* варвари, похлепни, преко ноћи обогачени пљачкаши, осваја-

чи, силеције и лупежи без порекла, корена и историје, доказали су да су неспособни, незрели и погубни за те велике, универзалне проблеме које људска раса само солидарно и заједнички може да реши.

Балкан на прагу 21. века*

У новом америчко-атлантистичко-натовском униполарном систему моћи и међународних односа,¹ Европа, и посебно Балкан унутар ње, поново су, као и почетком века, сада на самом његовом крају, постали кључни и врући, геополитички и војностратегијски простор, извор и ушће свих збивања и интереса већине великих сила. Контрола над Европом, Русоазијом и Евроазијом и енергетско, економско и политичко-војно овладавање њима предуслов је, алфа и омега, владања светом. А за Сједињене Државе, контрола Европе, Русоазије и Евроазије јесте *conditio sine qua non* њиховог опстанка као планетарног лидера и контролора и даљег конзервативног, стабилног постојања и напретка у 21. веку те земље континента, земље планетарне корпорације и „прве, једине и последње глобалне суперсиле“ (Бжежински).

На самом прагу 21. века Балкан је постао подручје директног америчког војно-безбедносног обавештајног² и геополитичког прису-

¹ Рад је урађен пре 24. марта 1999, а Увод 28. марта 1999.

² Расправљајући увек изазовно и актуелно питање нових димензија светске моћи, професор Харвардовог универзитета, директор Олиновог института за стратешке студије и председник Харвардове академије за међународне и регионалне студије Семјуел Хангингтон анализирао је појмове униполаран, биполаран и мултиполаран глобални међународан систем (поредак) и дошао на становиште да „савремена међународна политика не потпада ни под један од та три модела. Уместо тога, она је један чудан хибрид, један уни-мултиполаран систем са једном суперсилом и неколико великих сила“. Према њему се „глобална политика померила од биполарног система хладног рата кроз један униполаран моменат – који је достигао врхунац у рату у Заливу – и сада пролази кроз једну или две уни-мултиполарне деценије пре него што уђе у један заиста мултиполарни 21. век“ (Samuel Huntington, *The Lonely Superpower*, „Foreign Affairs“, Vol. 78, No. 2, March/April 1999, pp. 36, 37).

О могућим (не само хипотетичким геополитичким визијама и фантазијама) новим блоковским мегаорганизовањима света у 21. веку алијансе, коалиције, кондоминијуми итд.), односно његових најмоћнијих сила, у целине као што су: Pax Atlantica-Евроамерика; Pax Amerippon, Амерасиа, Велика Европа, Европско-кинески блок (или „Евроазијски идентитет“), у ствари између три континента: Америке, Европе и Азије, видети у новом, флексибилнијем и инспиративном геополитичко-стратегијском разматрању које превазилази статичне структуре и погледе: Michael Lind, *Pax Atlantica: The Case for Euroamerica*, „World Policy Journal“ Vol. 13, No. 1, Spring 1996, pp. 1–7. Уосталом, нека од тих планетарних, трансконтиненталних „стапања“ („геополитичке интеграције“ глобализације) већ настају, на пример, Евроамерика, Атланстичка Европа (у војно-безбедносној равни), или се наговештавају, на пример, „стратегијски троугао“ Русија–Кина–Индија.

³ О значају космоса и, у Земљиној орбити стационаране, врхунске америчке војне обавештајне електронске технолошке инфраструктуре за националну безбедност САД, за њену моћ и глобалну стратегију и политику, па тако и ону према Балкану и Југославији данас, без које би улога коју Америка остварује у светским односима, посебно у овој деценији, била незамислива, видети, између осталог, у: N. Davis (Major, USMC, and operational staff officer in the NSA's Information Warfare Support Center), *An Information-Based Revolution in Military Affairs*, „Strategic Review“, No. 1, 1996; S. Lambrakis, *The United States in Lilliput*:

ства, контроле и супремације. Он је, упоредо с Источном Европом, постао врста предворја и мостобрана за дугорочну америчку стратегију овладавања Евроазијом и Русоазијом, највећом светском копненом масом и сировинско-енергетском ризницом. Политичко, војнобезбедносно, „демократско“ и комуникационо овладавање Балканом и стабилна контрола над њим, гарантују Сједињеним Државама безбедност од скорог повратка Русије на њега и могућност сталног притиска на ту некадашњу суперсилу. Даље продирање САД у Европу и учвршћивање њиховог доминантног утицаја и улоге потпомажу ЕУ, ОЕБС, SECI и НАТО, пре свих, а преко Балкана и Источне Европе, ради заокруживања једне „атлантистичке“, тј. америчко-западноевропско-натовске, унисоне и универзалне Европе, која би, како предвиђа Бжежински, до 2010. године обухватала читаву Европу, осим „европске“ Русије (или, евентуално, и њу). Тај „источни“ и „балкански“ „поход“ САД на Европу и, колико сутра, на Русоазију у директној је сразмери с политичким и војним повлачењем Русије из Европе и са Балкана, тј. са њеним самоукидањем, абдицирањем као политичке суперсиле, и, такође, повезан је са комформистичким, поданичко-партнерским односом ЕУ према суштинским европским питањима, пристанком на америчку заштиту Европе, и Балкана, од њих самих.

Европа и Балкан у садашње време за Сједињене Државе (или само тако њима изгледа) имају такав геополитички, готово егзистенцијални, значај и национално-безбедносни интерес да би се могло рећи да се све више претварају у унутрашње политичко-безбедносно питање Америке. То се, уосталом, све више нескривено, огољено, тако и представља у званичним наступима и ставовима највиших функционера америчких администрација (од Бушове до Клинтонове). (Буш је, годину дана после

The Tragedy of Fleeting Space Power, „Strategic Review“, Vol. 24, No. 1, Winter 1996; J. Patton, Jr, (Cpt.), *The Nec Revolution in Military Affairs*, „Naval War College Review“, Vol. 49, No. 2, Spring 1996; W. Hitchcock (Lt. Col. USAF) Editor, *The Intelligence Revolution*, US Air Force Academy, Washington D.C., 1991; Милански „Il Mondo“ објавио је 20. марта 1998. опширан чланак *Licence to Spy* (енглеска верзија) Клаудија Гатија који, италијанској и светској јавности, први пут открива „постојање глобалне мреже за сигнални телекомуникациони надзор, изузетних способности и домета, којом управљају Сједињене Државе, у сарадњи са четири земље енглеског говорног подручја: Британијом, Канадом, Аустралијом и Новим Зеландом“. Та сателитска мрежа за глобално електронско пресретање, под именом „Echelon“, а на основу тајног безбедносног споразума Пакта, под именом *UKUSA*, из 1948. године, прави је комуникациони и сигнални „усисивач“. Према званичном извештају „Процена технологија за политичку контролу“ службе за процену технолошких опција Генералног директората за истраживања Европског парламента, који је обелоданио ту тајну, „сваки телефонски позив, факс порука, електронска пошта, шифрована или не, пресећу се, прикупљају, одабирају, класификују, дешифрирају и уносе у суперкомпјутере (назване ‘речници’) и базе података тих пет земаља“. Обавештајни сателитски систем (под именом „Vortex“, америчке агенције за националну безбедност (NSA), најновијом генерацијом три нова сателита покрива практично цео свет. Сателит „задужен“ за Европу, стационаран је у орбити у тачки изнад Рта добре наде, на југу Африке, и податке шаље у британски стратегијски пријемни центар у Менвит хилу, у северном Јоркшаиру (са 22 пријемна сателитска терминала најмоћнија база у мрежи), одакле се, даље, прослеђују у седиште NSA у Форт миду, Мериленд.

рата са Ираком, у пролеће 1992, прогласио Босну питањем од првенственог националног безбедносног интереса за САД, а то су за Косово и Метохију учинили и државни секретар Олбрајтова, у октобру 1998, и Клинтон, у фебруару 1999, наговештавајући могућност да САД, по својој вољи и према свом избору, прогласе било коју кризну тачку у свету битном за своје националне безбедносне интересе.) Када се пође од тога да су, после слома реалсоцијализма и биполарне структуре међународног поретка, још Буш и Ентони Лејк формулисали и промовисали дугорочни стратегијски амерички интерес као пројекат „проширења демократије“ слободног света (америчко-либерални концепт) на остатак Европе и света у којима највећа опасност прети од „регионалних криза, етничких сукоба и ратова“,³ а не више од глобалне конфронтације са бившом „дрвеном империјом“, јасно је да су арбитрарне могућности глобализације, тј. планетаризације америчких националних интереса у овом тренутку огромне. Оне могу бити ограничене само релативном, али респектабилном или потенцијалном моћи неких сила, или неким другачијим, опозиционим утицајним снагама у „унутрашњој Америци“.

Сведоци смо феномена да се „унутрашње политичко-демократско биће“ САД проширује, протеже, „излива“ на свет, посебно на источну Европу и на простор бившег СССР-а – глобализације либерално-демократске Америке, или американизације Европе. Основна пропулзивна снага и најефикаснији и најпробојнији инструмент те америчко-атлантистичке либерално-демократске, „постмодерне“ глобализације и унификације „остатка света, односно Европе, јесте војна моћ, отелотворена

³ Интересе и разлоге одлучујућег америчког војно-безбедносног и политичког оцетанка и доминантног присуства и улоге у Европи и у следећем веку Ричард Холбрук је, у својству помоћника државног секретара за Европу и Канаду, 1995. године образложио и аргументовао следећим речима: „Сједињене Државе су постале европска сила у смислу који превазилази традиционалну везаност САД за Европу. У 21. веку, Европи ће и даље бити потребно активно америчко ангажовање које је пола века било неопходна компонента равнотеже на континенту. Насупрот томе, једна нестабилна Европа би и даље била претња националним безбедносним интересима САД... Локални сукоби, унутрашња политичка и економска нестабилност и повратак историјских оптужби, заменили су данас совјетски експанзионизам као највећу претњу миру у Европи... Овога пута САД морају предводити стварање безбедносне архитектуре која укључује и тиме стабилизује целу Европу – Запад, бивше совјетске сателите централне Европе и, што је најкритичнија ствар, Русију и бивше републике Совјетског Савеза (курзив Д. Н.)“ (R. Holbrooke, *America, a European Power*, „Foreign Affairs“, Vol. 74, No. 2, March–April 1995, pp. 38–39).

Ричард Холбрук је од почетка седамдесетих година члан Трилатералне комисије (члан из Америке). То је био 1975. године као уредник часописа „Foreign Policy“, наставио да буде у Картеровој администрацији као помоћник државног секретара за источноазијске и пацифичке послове, у Регановој администрацији као амбасадор САД у Западној Немачкој и као помоћник државног секретара САД за европска питања код Буша. Подаци су из Michel Crozier, Samuel Huntington, Joji Watanuki, *The Crisis of Democracy, The Trilateral Commission*, New York, p. 179 i Donald Abelson, *American Think-Tanks and their Role in US Foreign Policy*, Mac Millan Press Ltd, London/St. Martins Press, Inc., New York, 1996 (Appendices I, Trilateral Commissioners who served in the Carter Administration), p. 127.

у Северноатлантском пакту.⁴ Један, првобитно (формално још увек) одбрамбени војно-политички савез изабран је за првенствено политичко средство наметања демократске и политичке унификације, „социјализације“ и преображаја Европе, Балкана и сутра Русоазије. У току је, на дуге стазе осмишљен, процес политичког преобликовања, „усклађивања“ и амалгамирања остатка Европе, као и Русије и бивших совјетских република у једну хармоничну, пацификовану, безбедну (атлантизовану) целину, која САД и њиховим западноевропским савезницима из епохе биполаризма и подељености и конфронтираности континента из доба „хладног рата“, треба у новој епохи глобалног униполаризма и ишчезавања држава – нација (осим када су у питању велике и моћне силе) да обезбеди просперитет, мир, хармонију и стабилни контролисани развој. Новом „трећем свету“ 21. века – европском истоку и Русоазији, предвиђа се делић одбљеска те визије у сразмери с темпом и дубином његовог преобликовања.

Нестанак биполарног међународног – европског поретка равнотеже моћи, разбијањем и самораспуштањем СССР-а (Русије) као глобалне политичке суперсиле, и учвршћење глобалног, америчко-натовског неолибералног геополитичког и војно-безбедносног поретка дебаланса моћи, премоћи једне државе, међу осталим последицама донели су и следећу: дешавања и појаве у међународним односима, посебно у европско-балканским и источноевропским пословима, изгубиле су не само претходну релативно чврсту стабилност, кохерентност и предвидљивост, већ и тајанственост, садржај сложености који треба спознати и разоткрити. Узроци и последице односа који се сада одвијају у Европи, а посебно на Балкану и на простору бивше социјалистичке Југославије, постају толико, драстично, видљиви и огољени да губе драж и изазовност *terra incognitae* коју треба открити, испитати и објаснити. Међународни реалполитички односи, међународно право и Организација уједињених нација, посебно, постепено губе смисао сложеног предмета истраживања у једној све упрошћенијој, шематизованој и разголићеној стварности каузално-последичних веза и интеракција и све мањег броја варијабли и непознаница.

⁴ Има аутора који су у еволуцији НАТО-а, кроз његово „освајање“ европског истока, прерастање у будући паневропски систем безбедности, кроз нови, „селективни контејнмент“ и нове облике интервенционизма (санкцијски, хуманитарни, инфо-медијски и сл.), видели опасност да „НАТО, који укључује државе источне Европе али искључује Русију, може постати рецепт за нестабилност у Европи. Може се чак замислити нови хладни рат који би произашао из сучељавања проширеног НАТО-а и једне изоловане Русије, са новом гвозденим завесом неколико стотина миља источно од старе“. (Richard Crockatt, *The Fifty Years War. The united States and the Soviet Union in World Politics, 1941–1991*, Routledge, London, New York, 1995, p. 347.

За британског аутора Алисон Бејлса (средином деведесетих начелника управе за безбедносну политику Форин офиса), НАТО је још увек најбољи инструмент за чување западних демократија: „Ниједна организација није достигла такав степен војне интеграције и за самоодбрану и за мисију одржања мира или управљања сукобима. Вредност НАТО-а као антинационалистичког оквира за националну одбрану је значајнија него икад“ (Alyson J.K. Bailes, *European Defence and Security: The Role of NATO, WEU and EU*, „Security Dialogue, Vol. 27, No. 1, March 1996, p. 57).

Читава међународна (европско-балканска-српско-косовска) геополитичка стратегијска игра коју САД воде, уз мању или већу подршку и сарадњу својих западноевропских политичко-идеолошких и безбедно-них савезника и економско-трговинских ривала и уз уздржано деловање Русије, све више се своди на даље унапређење и очување америчке економско-финансијске и технолошко-војне моћи, и тиме лидерске, одлучујуће улоге у међународним односима. Истраживање онога што се одвија на Балкану, у Југославији, у „евроазијском Балкану“, онога што се дешава и што ће се дешавати у Русији, као да се, снажном и неумитном логиком, испуњава и исцрпљује неопходношћу истраживања нове војно-технолошке надмоћи САД и целокупне моћи САД, опадајуће моћи Русије и пристанка Западне Европе на то да доминантни утицај на решавање европских питања имају САД а да их у томе Европа прати из својих конформистичких разлога и по линији мањег отпора, плашећи се преузимања одговорности за своју безбедност у своје руке.

Све важне америчке кампање у међународној политици и акције у светским пословима, па тако сада и у Европи, на Балкану и на подручју некадашње СФРЈ, а у блиској будућности и на огромном простору Русоазије и у Каспијско-црноморском региону, имају претходну академску *think-tanks*⁵ (и, наравно, обавештајно-безбедносно, тајну) елаборацију и пројекцију најчешће од стране неке ауторитативне личности или институције, групе, комисије, и слично.

Својом картом Евроазије из 1997. године (у чланку у часопису „Foreign Affairs“,⁶ Бжежински је геополитички и војно-безбедносно дефинисао, „антиципирао“ читаву Европу, укључујући и делове Русије, као једну једнообразну целину – као атлантистичку (односно, трансатлантску, америчко-западноевропску, или натовску) Европу. Према његовим стратегијским предвиђањима и замислима, та Европа би требало да буде идеолошки, политички и војно заокружена до 2010. године, и обухватала би и читав Балкан и Југославију, без изузетка и алтернативе. Замишљене границе такве једне Европе одсецају Русију од њене црноморске обале и лука, захватају део Грузије, целу Украјину, Белорусију, балтичке државе, делове западне Русије и на северу се завршавају на полуострву Кола, обухватајући, вероватно, и луку Мурманск, чинећи у том случају Русију земљом без изласка на (топло) море. Сама Русија се у тој ауторитативној и опасној стратегијској геополитичкој пројекцији Бжежинског види као конфедерализована земља, издељена на три нове државе: Русију (европску, западну), „Сиберију“ и „Далекосточну Републику“.

⁵ Видети изванредну, ретку и драгоцену студију: Доналд Абелсон, *American Think-Tanks and their Role in US Foreign Policy*, Mac Millan Press Ltd, London, St. Martins Press, Inc., New York, 1996, као и Holly Sklar (ed.), *Trilateralism: The Trilateral Commission and Elite Planning for World Management*, South End Press, Boston, 1980.

⁶ Z. Brzezinski, *A Geostategy for Eurasia*, „Foreign Affairs“, Vol. 76, No. 5, September-october 1997, p. 60.

На почетку „мировних преговора“ о Космету (односно, само проналажење мировног модуса операнди) и великих притисака, уцена и ултиматума САД и дела Европске уније са НАТО-ом Београду, почетком фебруара 1999, у штампи⁷ се могла пронаћи мала вест да је албанска страна у „преговорима“ добила и експертску, саветодавну тројку из Сједињених Држава. Сама по себи вест и није морала да побуди пажњу, посебно ако се узму у обзир величина и упорност политичке, дипломатске и материјалне, прикриване („покривене“) или отворене оружане, комуникационо-обавештајне, логистичке и сваке друге помоћи коју су САД дале, и коју пружају, Изетбеговићу, Хрватској, и сада Албанцима. Уосталом, и садашња Босна и Херцеговина је творевина САД, њихово међународноправно чедо, а то би, по свему судећи, требало да постане и Космет. Оно што је, међутим, само пажљивом, упућеном и компетентном аналитичару и посматрачу могло да привуче пажњу у тој информацији јесте то да је један од тројице Американаца, албанских саветника, Мортон Абрамовиц. Абрамовиц је деценијама у врху академског и владиног спољнополитичког естаблишмента САД (амбасадор, помоћник државног секретара, професор, функционер у Карнеги фондацији итд.). Јуна 1998, у својству члана управног одбора једне од бројних невладиних научно-политичких организација у САД – Групе за међународне кризе, Абрамовиц је у „Nusviku“ објавио текст: „Катастрофа пред нама. Косово је сад најопасније место у Европи“.⁸

Оно што има суштински значај у вези с тим текстом јесте то да је у њему, три месеца унапред, Абрамовиц навео све битне принципе и елементе будућег званичног америчког, Хиловог, „плана за Косово“, чије су полуваничне верзије доспевале у медије и јавност у јесен и зиму 1998, и који је до у детаље разрађен за конференцију у Рамбујеу, спреман за потписивање. Сматрајући да „за Запад (и за Балкан) Косово представља ужасно тежак проблем“ и да би „независност за Косово била смртна претња стабилности Македоније, са њеним великим албанским становништвом, и мировном решењу у Босни и јужном Балкану у целини“, Абрамовиц тврди да су то разлози због којих „Запад инсистира на останку Косова у Србији мада се та политика судара са стварношћу“, и предлаже следећи план:

„– Уколико Запад није приправан на претњу и, ако буде неопходно, на употребу силе да би се зауставиле борбе, мора се Милошевићу рећи да он мора или да сарађује са Западом на решавању проблема или ће Запад учинити све што је до њега да га сломи, укључујући, ако буде неопходно, подржавање и наоружавање ОВК. Косово се мора решити у току једне године (до јуна 1999, прим. Д.Н.), и за узврат ће се укинати санкције против Србије.

– Косово ће остати део Србије.

– Насиље мора престати у року од три дана. Полицијске и специјалне снаге Србије се морају повући у року од шест месеци, мада војска

⁷ „Политика“, 9. фебруар 1999, стр. 2; „Блиц“, 9. фебруар 1999, стр. 3.

⁸ *Disaster Ahead*, „Newsweek“, No. 24, June 15, 1998, p. 8.

може остати на граници. Српско становништво мора бити заштићено као и сви историјски и религиозни објекти. Да би се обе ове ствари гарантовале, НАТО ће распоредити своје снаге за очување мира.

– У року од једне године новоизабрани парламент ће преузети власт над Косовом. Запад ће помоћи стварање полицијских (албанских, прим. Д.Н.) снага.

– Јединице НАТО-а би сместа требало да се стационирају у Македонији“.⁹

Натовски поредак у Европи

Суштински и, како за сада изгледа дугорочни, инхерентни извор политичке и војно-безбедносне нестабилности Европе, Балкана (Босне, Југославије и Србије са Косметом) и нешто даљег „евроазијског Балкана“, јесте у судару, међуусловљеном деловању две тенденције. Једна је садашњи, важећи европски (евро-амерички) униполарни, унисони, „паневропски“ америчко-натовски, политичко-војни безбедносни поредак, који се намеће као једини, универзалан и свеобавезујући. Друга је у старим и новоствореним спорним конфликтним регионалним питањима међу европским и балканским, старим и новим суседима. Непостојање равнотеже моћи у садашњој Европи у области безбедности, односно преминација и супремација политичких и војностратегијских интереса једине суперсиле и највеће ваневропске европске државе САД,¹⁰ највећи је извор и произвођач нестабилности, криза, грађанских ратова и ратова у европском међународном политичко-безбедносном „систему“ и његовом балканском подсистему.

У америчкој глобалној међународној („спољнополитичкој“) доктрини и даље важи приоритет из времена друге Бушове администрације да САД решавају регионалне и локалне сукобе и кризе које су, по њима, главни изазов и проблем светске безбедности и мира у одсуству глобалног супарника и сукоба.¹¹ Такође, снажно је присутна и наметнута

⁹ Исто, стр. 8.

¹⁰ „Шалући трупе на Балкан, Сједињене Државе већ делују више као европски империјални миротворац него као лидер једног савеза против спољашње претње“ (Michael Lind, *Pax Atlantica: The Case for Euroamerica*, „World Policy Journal“ (World Policy Institute, New School for Social Research, New York), Vol. 13, No. 1, Spring 1996, p. 6).

¹¹ Амерички професор политичких наука са Џонс Хопкинс универзитета Стивен Дејвид наглашава да су, са завршетком „хладног рата“, унутрашњи, грађански ратови „доследно једина форма битака које се данас воде“, да су они главна претња безбедности постхладноратовског света, да се „у протеклих десет година Америка изнова и изнова нашла у средишту иностраних, унутрашњих сукоба“, од којих је Балкан најактуелнији, као и да се морају поставити нова питања о грађанским ратовима и америчким интересима. Признајући да „грађански ратови, у већини случајева, не представљају директну претњу Сједињеним Државама или њеним савезницима“, он ипак испољава типичну и традиционално усађену оптерећеност Америке „спољашњим“ претњама и угрожавањима њене безбедности и обавезом, мисијом САД да те „претње“ регулише и уклања: „Сједињене Државе би требало да признају једну виталну и трезвену истину: да Русија, Мексико и Саудијска Арабија стоје данас на

одлучност САД да у европским регионалним питањима, као што је балканско, доминирају Балканом и решењима за њега, контролишући при том своје западне, атлантске савезнике. У америчким стратегијским војнообавештајним и корпорацијским центрима моћи суштинске дебате се не воде око мира у Босни или на Косову, већ око тога како најбоље да се осигура доминација САД над стратегијски важним регионом. Те намере САД добро потврђује један документ Министарства за одбрану САД из 1992. године, под насловом „О целовитом светском вођству и доминацији САД неопходним за заштиту новог светског поретка“, у којем се каже: „Наш први циљ јесте да спречимо појаву новог супарника. Сједињене Државе, пре свега, морају истаћи неопходно вођство ради успостављања и заштите новог светског поретка који обећава да ће убедити потенцијалне такмаце да не могу гајити наду према својој већој улози или према вођењу агресивније политике у одбрани својих легитимних интереса... Морамо обесхрабрити развијене индустријске земље да теже, и траже, да преокрену успостављени политички и економски поредак. На крају, морамо очувати механизам за одвраћање потенцијалних такмаца од тога да чак имају намеру да играју већу регионалну, или глобалну, улогу. За ту сврху, од фундаменталног значаја за САД јесте да се сачува НАТО као првенствени инструмент одбране и безбедности Запада... Морамо тежити томе да спречимо појаву самосталног европског безбедносног аранжмана који би поткопао НАТО“.¹²

Слично томе, о дугорочним интересима и циљевима стратегије неприкосновене глобалне доминације и контроле САД (те „неужне земље“, „преко потребне светске суперсиле која стоји високо и отуда види даље него друге земље“ – формулација М. Олбрајт) над Европом, Евроазијом и Русоазијом, Бжежински огољено поручује: „Крајњи циљ политике Сједињених Држава је доброћудан и визионарски – обликовање једне истински кооперативне светске заједнице... у складу са фундаменталним интересима човечанства. Али, наш императив је да се у међувремену не појави ниједан изазивач Евроазији који би био способан да овлада Евроазијом и да тиме, такође, изазове Америку“.¹³

Садашњи геополитички и војно-безбедносни (натовски) поредак у Европи, ма колико на површини одавао утисак стабилности и пожељности (за његове чланице и актере), у суштини је (анти)систем несигурности не само за мале и изнурене државе Балкана и раније Југославије већ и за многе у Европи, са тенденцијом да се учврсти у „геополитику хаоса“, да институционализује и систематизује пометњу и насиље и искључиву вољу, силу и геополитичке, војностратегијске и војноконом-

ивици грађанског рата, сукоба који би имали уништавајуће последице по САД“ Steven David, *Saving America from the Coming Civil Wars*, „Foreign Affairs“, Vol. 78, No. 1, January-February 1999, pp. 103–116).

¹² Sara Flounders, *Bosnian Tragedy. The Unknown Role of the US Government and Pentagon*, International Action Center, New York, October 1995, pp. 22–23.

¹³ Z. Brzezinski, *The Grand Chessboard. American Primacy and its Geostrategic Imperatives*, Basic Books, A Division of Harper Collins Publishers, First Edition, New York, 1997, p. XIV.

еке интересе и потребе Сједињених Држава. За А. Зумаха, „процес експанзије НАТО-а на Исток Европе пре ће бити узрок узнемирености, дестабилизације и могуће отворене кризе на евроазијском континенту у годинама пред нама, него што ће Европи пружити већу стабилност и безбедност! Драгоцени ресурси неопходни за јачање привреда централно-источноевропских земаља и Русије биће протраћени у војне сврхе... Изгледа вероватно да ће експанзија НАТО-а изазвати исцрпљивање и слабљење не само већ осиромашених привреда потенцијално нових чланова већ и постојећих чланица...“¹⁴

За 21. век Европи је неопходан нови политичко-безбедносни поредак, који ће полазити од европских историјских и културних особености и потреба, а не поредак који ће бити продужетак америчке Монроове доктрине 19. века на Европу, у функцији америчке визије доминације над Европом и овладавања Русоазијом. Европа, односно доминантни војно-политички утицај и присуство САД у Европи,¹⁵ витално су неопходни САД као глобалној суперсили и после слома СССР-а и биполаризма управо због остваривања („имплементације“) њене мисионарске и месијанске лидерске улоге, која је уграђена константа спољне политике те младе, несазреле, нестрпљиве и агресивне државе, као и због даљег очувања, учвршћења и унапређења њеног конзервативног унутрашњег друштвеног бића и поретка. За Сједињене Државе доминацију над Европом, војно-безбедносна, тиме и идеолошка и политичка контрола¹⁶

¹⁴ A. Zumach, *NATO Moves East*, „Covert Action Quarterly“ (QAC), No. 61, Summer 1997, pp. 54–55. Управа за буџет Конгреса САД објавила је марта 1996. најпотпунију процену цене проширења НАТО-а новим чланицама из централно-источне Европе. Према том прорачуну, предвиђа се да ће до 2010. године цена за четири земље – Пољску, Мађарску, Чешку и Словачку, достићи између 42 и 51,8 милијарди долара. За 16 старих чланица НАТО-а цена источне експанзије НАТО-а износила би између 13,8 и 54 милијарде долара. До приближно истих износа дошло је, нешто касније, и у студији *RAND*-а (исто).

¹⁵ „Обавезе према НАТО-у и даље се користе да би се оправдало држање америчких трупа у Европи... Мада ниједан уговор не обавезује САД да естационирају своје војне снаге у иностранству америчке трупе су толико дуго у Европи да њихово присуство многи виде као сасвим нормално... Шездесет одсто војних издатака САД (тј. 175 милијарди долара) одлази на одбрану Европе, 45 одсто свих својих прекоморских трупа САД држе у Европи... Више не постоје услови да САД настављају да доминирају безбедносним аранжманима Европе (на пример, увек је Американац на челу *SACEUR* – Врховни савезнички заповедник за Европу, прим. Д.Н.)“ (*What Next for NATO?*, „The Defense Monitor“ /Center for Defense Information/, Washington D.C./, Vol. 24, No. 2, 1995, p. 2).

¹⁶ Кинтећа, еруптивна, вехементна, па и ратномиротворачка политика и интерес САД да безбедносно-политички воде главну реч у Европи постбиполаризма и постсовјетизма као да, између осталог, произилази и из једне, за Америку готово историјске константе, која извире из инхерентне бојазни, *несигурности, страха за сопствену безбедност уколико Европом буде владала једна сила*. „Очеви оснивачи имали су више но адекватну геополитичку осетљивост. Они су разумели да САД имају интерес у очувању равнотеже силе у Европи. Не може бити у нашем интересу“, писао је заљубљеник у мир и у Француску Дејферсон пошто је Наполеон загосподарио континентом, „да читава Европа буде сведена на једну једину царевину. Америка би била заувек угрожена уколико би Европом руководила једна рука“ (Arthur Schlesinger, *Amerika and the World: Isolationism Resurgent?*, Сједињене Америчке Државе су из Другог светског рата извукле поуку да њихов амерички континент једино може бити

– најбитнији је предуслов и кључни приоритет, као и основ њиховог целокупног планетарног бића и идентитета и опстанка, а тиме и смисла постојања. Без такве улоге у Европи, и дакако на Балкану, САД не би биле оно што су од Другог светског рата. У таквом егзистенцијалном, самонаметнутом експанзионистичком „пресингу“ НАТО и војна моћ се показују као основни и најефикаснији инструмент политике и политичких визија.

Проширење и прећутна легализација иначе нелегитимне зоне деловања НАТО-а на исток Европе, на Балкан (Босна, Македонија, Југославија, Албанија) и, сутра, на Евроазију (бивше совјетске јужне републике, „евроазијски Балкан“) и Средњи исток, исказује претензију САД да се НАТО универзализује и прихвати као нови, најбоље пронађени глобални систем безбедности, што сасвим маргинализује и *de facto* укида ОУН и њихов систем светске безбедности. Са таквим НАТО-ом САД праве паралелни систем светске безбедности, а НАТО, са САД на челу, преузима функцију УН и Савета безбедности. „Како међународне институције, на пример ОЕБС и ОУН слабе“, сматра Зумах, „Вашингтон у све већој мери користи НАТО да би ојачао утицај САД над УН и Балканом. Још увек поверљиви документ НАТО-а (МС 327) детаљно описује то како НАТО предвиђа своју будућу сарадњу са УН на подручју међународне безбедности. У њему се, тако, тврди да НАТО неће са УН делити никакве обавештајне податке које прикупи нека његова чланица; НАТО ће задржати потпуну контролу и команду над операцијама; НАТО ће одлучивати о томе када да се заустави или ескалира нека операција...“¹⁷

Северноатлантски пакт и даље постоји првенствено због страха САД и њених најлојалнијих савезника од руске опасности. Укључење Русије у равноправно чланство НАТО-а неминовно би довело до нестанка НАТО-а, барем оваквог какав сада постоји (подмлађено тело у непромењеној кожи). Оно би, такође, означавало и пристанак САД да политичко-безбедносну доминацију над Европом и Евроазијом деле са Русијом (или сутра са Кином), а то би водило одрицању САД од сопственог неприкосновеног примата и сасвим извесно новом виду изолационизма – али само од неприкосновене планетарне хегемоније. Са Русијом као равноправним чланом НАТО-а, односно без НАТО-а, Сједињене Државе више не би биле неспорни лидер света, те због тога

безбедан уколико ниједна велика сила не доминира европским континентом, или далеко шире, евроазијском копненом масом“ James Kurth, *Americas Grand Strategy. A Pattern of History*, „The National Interest“, No. 43. Spring 1996, p. 6). Сада се, наравно, САД осећају максимално безбедним будући да су, управо оне та сила која има последњу реч у Европи и која њом доминира.

¹⁷ Документ Мс 327 првобитно је израдио Војни комитет НАТО-а. Он је касније незнатно измењен и усвојио су га министар одбране и спољних послова земаља НАТО-а у јесен 1995. године. (A. Zumach, *исто*, стр. 52).

Русији неће ни бити понуђено чланство у тој алијанси трилатералне међународне заједнице.

Дејвид Ебшајр, дугогодишњи члан Трилатералне комисије и председник изузетно утицајног вашингтонског центра за стратегијске и међународне студије, сматра да НАТО мора да „јасно стави до знања да Русија никад неће постати члан. НАТО је савез Европе: Пољска, Мађарска и Чешка су европске земље – а Русија није, или бар још не. Остале институције могу се прострћи од Атлантика до Урала, али би НАТО требало да остане савез Запада. Одвојени споразум о ненападању или пријатељству између НАТО и Русије је могућ... али Русија не би требало да има икакве илузије о будућем чланству у НАТО-у“.¹⁸ С друге стране, јединствени и целовити безбедносни систем Европе заснован на равнотежи силе није могућ без Русије. „Најпроблематичнији аспект експанзије НАТО-а“, према А. Зумаху, „јесте у томе да она не решава фундаментално питање Русије у Европи. По трећи пут у 20. веку СССР (Русија) спречава се да постане члан главне европске институције за безбедност као равноправни партнер са истим правима и обавезама као и други чланови“.¹⁹ Према писању специјализованог, аналитичког вашингтонског часописа „The Defense Monitor“, „Русија, географски део Европе, често се не сматра релевантним политичким и економским делом Европе... Све док се било која земља, посебно она која је моћна као Русија, осећа угроженом, нико се не може осећати безбедним... Највећа цена експанзије НАТО-а јесте у томе што ће она одложити, ако не и потопити, руску ратификацију уговора *START II*... Када би се применио, тај уговор би умањио стратегијски нуклеарни арсенал Русије за скоро две трећине и дословце би елиминисао могућност руског првог нуклеарног удара на САД... Награда за Сједињене Државе није, дакле, већи НАТО, који још више може бити претња Русији, већ

¹⁸ David Abshire, *US Global Policy: Toward an Agile Strategy*, „The Washington Quarterly“, Vol. 19, No. 2, Spring 1996, p. 55.

Подаци о Дејвиду Ебшајру у: *The Crisis of Democracy*, исто, стр. 178. Ебшајр је био од 20. октобра 1981. и члан сталног саветодавног одбора за инострану обавештајну делатност председника САД (Реган). Занимљиво је да је члан тог одбора био и Ален Гринспен, садашњи гувернер *FED-a*, Централне банке Сједињених Држава (подаци из: *American Think-Tanks*, исто, Appendices IV, p. 135).

¹⁹ „Моћна америчка политичка и стратешка елита гледа на НАТО тако да он постане средиште глобалног безбедносног система који ће унапредити америчке и западне интересе не само у Европи већ и изван ње“... (А. Zumach, исто, стр. 54).

„Са својом повећаном улогом и проширеним пољем деловања, НАТО појављује се као глобални полицајац. До краја 1997, он ће преуредити и пренаоружати своје снаге и команде структуре, које су изворно биле обликоване тако да би одговориле на напад СССР-а у Европи, у 'снаге за реаговање на кризе' способне за *глобалну интервенцију*. Нова структура 'комбинованих заједничких снага' пружиће НАТО-у много већу флексибилност него у прошлости... Нова структура дозвољава неким члановима, на пример Европљанима, да употребе оружје НАТО-а и инфраструктуру онда када остали чланови немају довољан интерес да интервенишу у одређеном региону, наравно уз претпоставку да САД не ставе вето на такву акцију“ (исто, стр. 53).

денуклеаризована Русија, која би нам као таква могла бити мања претња“.²⁰

Ширење Атлантске алијансе

Смањењем биполарне нуклеарне конфронтације и глобалне претње и нестанком блоковске поделе Европе почетком деведесетих година били су се створили услови за Европу и Балкан да проблеме и питања из домена безбедности унутар своје куће почну да решавају зрело и одговорно, својим снагама и без спољашњег, ваневропског туторства. Међутим, о/п/станком САД у Европи и НАТО-а, јачањем и нелегитимним проширењем његових надлежности и војних активности, могућности за стварање једног равноправнијег европског поретка безбедности, који би био у складу с новим временом и који би гарантовао сигурност свима, а не само једном кругу држава тзв. трансатлантске заједнице, одложене су – пропуштене. „Оно што је потребно јесте безбедносна операција у коју је укључена свака држава, и то на равноправној основи. Проширење НАТО-а није мудро јер засигурно фрустрира, понижава и чак отуђује земљу наоружану са 20.000 нуклеарних глава... Императив безбедности Европе и света је у томе да Русија не буде искључена из Европе. НАТО би требало да изгуби у значају, а ОЕБС да ојача и да буде унапређен у основни безбедносни форум и организацију...“²¹

„Економски оронуте и војно слабе европске земље које су својевремено потписале уговор о НАТО-у данас су трговински конкуренти Сједињеним Државама. Европа може да се брани. Велика Британија, Немачка, Француска и остали имају новац, људство и оружје за стварање било којих снага које сматрају неопходним за остварење своје безбедности. И, мада одређеног непријатеља више нема, нити има неке посустале земље која треба да се заштити, подршка НАТО-у и стационарању оружаних снага САД у Европи и даље је постојана... САД одане су својој доминантној улози у Европи коју остварују кроз НАТО и своје снаге у Европи. Овековечење НАТО-а као примарног безбедносног фактора у Европи служи томе да подрије алтернативне безбедносне аранжмане и да закочи њихов потпуни развој... Непријатељ је отишао. Мисија НАТО-а је завршена. Време је да се гледа унапред, а не уназад“.²²

У дугорочној геополитичкој стратегији САД према Русоазији и Евроазији, Балкан је регион од примордијалног интереса и важности. Како то запажа Ноам Чомски, налазећи аналогију између Босне и Блиског истока, при чему је Босна, по њему, за САД „рубни део Блиског истока“, и као и Хрватска „проширени део блискоисточног региона којим управљају САД“, „САД одувек су сматрале Балкан, у

²⁰ *NATO Expansion: Flirting with Disaster*, „The Defense Monitor“, Vol. 24, No. 9, 1995, p. 4.

²¹ Исто, стр. 4.

²² *What Next for NATO?*, исто, стр. 3 и 7.

основи, као крило Блиског истока. А на Блиском истоку, са његовим огромним енергетским потенцијалима, Сједињене Државе су од Другог светског рата инсистирале на својој једностраној контроли“.²³ У новој потрази и походу на нове изворе и путеве нафте и гаса, за себе и остале чланове трилатералне цивилизације за 21. и 22. век, који се геополитички налазе у русоазијском и евроазијском простору пребогатог Сибира и Црноморско-каспијског региона („евроазијски Балкан“), САД и НАТО на Балкан гледају као на рубни део, западно крило тог басена. За амерички стратегијски ум два Балкана, европски и „евроазијски“, додирују се, настављају један на други, при чему први, мањи, треба у сваком погледу обезбедити, пацификовати и учинити безопасним и стабилним ради оног другог, у којем започиње и кроз који треба да прође нови „пут свиле“, за „црно злато“, од Казахстана до источномедитеранских лука у Турској, и даље Медитераном у Атлантук. У томе су смисао и мисија јачања медитеранске и балканске позиције и улоге САД и НАТО-а (тзв. нова медитеранска иницијатива НАТО-а). Са изабраним Црноморско-каспијским регионом и Казахстаном, који по значају и величини резерви треба да замене средњоисточни регион када се његове резерве нафте буду исцрпиле у следећих пола века, Балкан и цео Медитеран, као копнени и поморски комуникациони и транспортни пут, добијају у безбедносном и стратегијском погледу највиши приоритет за САД, Запад и Северноатлантски пакт. За те светске центре моћи и финансијско-економског богатства, безбедносна „архитектура“ Медитерана, а са њим и функција и „надлежност“ НАТО-а, нема више само унутрашњу, локалну и регионалну, већ, како о томе пише у најновијој Рандовој студији,²⁴ написаној на педесету годишњицу те највеће америчке и светске научноистраживачке корпорације, и трансрегионалну и екстрарегионалну димензију. „Од западног Медитерана до Каспијског мора, ширење комуникационих линија за нафту и гас ствара нове могућности за сарадњу и сукобе... са будућом нафтном производњом из каспијског басена која треба да преко источног Медитерана доспе до светских тржишта... медитерански регион постаје средишња тачка у трговини енергијом и у погледу безбедности енергије. Реконструкција Балкана, и оживљавање лука, као што су Солун и Трст, даље ће ојачати значај Медитерана као пута за испоруке нафте од Блиског истока до Источне и Централне Европе... Отварање нових транспортних веза између Турске, Ирана и Централне Азије пружиће могућност економских веза са Европом преко Црног мора и Медитерана пре него кроз Русију“.²⁵

Са окончањем биполарне ере у међународним и европским односима, и у складу с новим геополитичким приоритетима, у организационо-командној структури НАТО-а повећавају се значај и одговорност Јужне

²³ N. Chomsky, „Enduring Thrusts“, *Changing Markets*, „Covert Action Quarterly“, No. 56, Spring 1996, pp. 47–48.

²⁴ S. Larrabee, J. Green, I. Lesser, M. Zanini, *NATOs Mediterranean Initiative. Policy Issues and Dilemmas*, (Prepared for the Italian Ministry of Defense by RANDs National Security Research Division), RAND, Santa Monica, 1998.

²⁵ Исто, стр. 14.

команде, јужног крила НАТО-а (*AFSOUTH*), у односу на некада неприкосновену централну команду (*AFCENT*). „У току хладног рата“, наводи се у Рандовој студији, „командант јужне команде НАТО-а морао је пре свега да брине о совјетској средоземној флоти. Данас његово подручје стратегијског интереса укључује Балкан, Медитеран, делове Персијског залива и Кавказ... Далекo више ресурса је потребно усмерити на *AFSOUTH* да би му се омогућило да спроведе његове проширене одговорности“.²⁶

Што се тиче екстрарегионалне, транснационалне безбедности Медитерана, она, у оптици Рандових експерата, подразумева утицаје и дејства „актера изван европске, атлантистичке и евроазијске сфере“, могуће опасности од војно-технолошког напретка, ширења тзв. оружја за масовно уништење у околини региона, избеглица, политичког насиља, анархичних и конфликтних стања итд.

Југославија је једина балканска земља која није члан НАТО-а, нити је члан његове „филијале“ „Партнерство за мир“ (није чак ни озбиљан кандидат). Од када је радикално измењена геополитичка и војно-безбедносна морфологија Европе, Југославија је и *de facto* и *de iure* у окружењу НАТО-а и њена безбедност је, објективно, угрожена самим тим што није члан тог војног, политичког и идеологијског конгломерата, јединог у садашњој Европи. Безбедност Југославије се, од „интернационализације“, односно американизације и натоизације кризе око Косова и Метохије, од средине 1998, непрекидно, дневно доводи у питање применом разноврсних политичких, војних и свих осталих притисака, условљавања, голих учена, ултиматума, диктата и претњи, пре свега од стране САД и НАТО-а, као „извођача радова“, у првом плану. У вези с тим постављају се многа питања, попут оног: да ли се Југославија, тиме што није у НАТО-у, претвара (производи) у кризно жариште без обзира на то какву политику води, или који су интереси САД и НАТО-а да југословенску безбедност стављају свакодневно на пробу и да је угрожавају, или да ли су интереси које оличава НАТО заиста и европски интереси итд.

*

* *

Војна интервенција НАТО-а на СРЈ, под америчком диригентском палицом, са формалистичким, легалистичким покрићем УН и ОЕБСА, или без њега, вишеструко је бесмислена, неоснована и контрадикторна, мада је по „америчко-натовску међународну заједницу“ можда у почетку и профитабилна. То је војна агресија без формалне објаве рата, с основним мотивом и аргументом успостављања мира у унутрашњим питањима једне суверене земље, која несумњиво располаже капацитетом за успостављање мира на својој територији.

Агресија је изведена на територији државе чије се границе признају и чији се суверенитет не оспорава. Даље, чини се покушај да се окупира

²⁶ Исто, стр. 100.

територија суверене, признате земље да би се успоставио мир и да се укине власт државе да би сепаратисти (побуњеници, терористи) прихватили окупациону власт НАТО-а и САД као своју „ослободилачку“ власт. Произилази да војна интервенција, агресија, рат, окупација, протекторат, „прелазни статус“ итд. желе да се „имплементирају“ само ради тога да би се остварили циљеви сепаратиста (терориста) које они сами не могу да остваре. У случају Југославије (Србије), а на примеру Косова и Метохије, САД и њени западни савезници показују висок степен сарадње с тероризмом, постају заштитник и спонзор албанског тероризма, док се на другим фронтovima против њега, као универзалне претње миру и као сопственог спољнополитичког приоритета, боре свим средствима. Америчко-натовски мир би се успоставио на окупираној територији суверене државе која, у том случају, више не би постојала. То би, дакле, били мир и безбедност за побуњенике, али не и за Србију и Југославију.

На крају, најсвежије мишљење професора Хантингтона, ауторитета у америчком академском и државном спољнополитичком естаблишменту, вишедеценијском члану Трилатералне комисије и бившем координатору за националну безбедност у Савету за националну безбедност у Картеровој администрацији (1977–1978),²⁷ гласи: „Амерички званичници свесним природно нагињу ка томе да делују као да је свет униполаран. Они се размећу америчком моћи и америчким врлинама, поздрављајући САД као доброћудног хегемона. Они дају лекције осталим земљама о универзалној валидности америчких принципа, праксе и институција... Делујући као да постоји униполарни свет, САД такође постају у све већој мери усамљене у свету. Америчке вође константно тврде да говоре у име 'међународне заједнице'. Али кога они имају на уму? Кину? Русију? Индију? Пакистан? Иран? Арапски свет? Латинску Америку? Француску? Да ли иједна од тих земаља или региона виде САД као гласноговорника заједнице чији су они део? Заједница у чије име Сједињене Државе, у најбољем случају, говоре, у већини питања, јесу англосаксонски рођаци (Британија, Канада, Аустралија, Нови Зеланд) и Немачка и неке мање европске демократије по многим питањима, Израел о неким средњоисточним питањима и Јапан по неким питањима примене резолуције Уједињених нација. То су значајне државе, али су далеко од тога да буду глобална међународна заједница. Од питања до питања, Сједињене Државе се у све већој мери налазе усамљене, са једним или два партнера уза себе, супротстављајући се већини остатка држава и народа света... Док Сједињене Државе редовно денунцирају различите земље као 'лупешке државе', у очима многих држава света оне саме постају 'лупешка суперсила'.²⁸

²⁷ Подаци о Хантингтону узети су из: *American Think-Tanks and their Role in US Foreign Policy*, (Appendices, I Trilateral Commissioners Who Served in the Carter Administration), исто, p. 127.

²⁸ Samuel Huntington, *The Lonely Superpower*, „Foreign Affairs“, Vol. 78, No. 2, March/April 1999, p. 37, pp. 40–42.

„Амерички сан“ се распршује на Космету

Др Светозар Радишић, пуковник

Америчка администрација начинила је превремену и кобно погрешну процену уласка у рат против Срба. Излаз из „балканског геостратешког глиба“, уз очување концепта „новог светског поретка“ и остварење стратегије до 2015. године, готово је немогућ. Самозвана глобална сила у својим проценама и прогнозама није узела у обзир све чиниоце који ремете њене планове за будућност препуну изазова.

Падови америчких борбених авиона F-117 симболичан су почетак распршивања илузија о америчкој технолошкој свемоћи, професионализму и војним могућностима, на којима је заснован чувени „амерички сан“, према којем потомци Ујка Сема треба да доминирају планетом. Амерички проблем је тим већи јер ће препарирана и надобудна „америчка нација“, вероватно већ у следећој деценији, остати усамљена са својим илузијама. Наиме, ретко ко у свету не зна да су Сједињене Америчке Државе једина преостала суперсила, која је одлучила да освоји свет доларом и успостави непрестану и свестрану доминацију у свету. Свима у свету је јасно да је у Вашингтону установљен „фантом систем“, који функционише као монструозни механизам јер има огромну моћ, а убрзо ће се показати и недовољно ума за самосвет, самоконтролу и, посебно, за домаћинско уредовање света. Недовољно квалитативно припремљени за будућност, разумевајући свет из свог квантитативног лихварског угла, Американци су иницијатори и креатори тзв. новог светског поретка, иако су мондијалну причу дуго чували као тајну. Сада готово сви знају да су Уједињене нације, Савет безбедности, ОЕБС и НАТО инструменти за остварење америчких „виталних интереса“ и, како је то први изјавио Манфред Вернер, „инструменти за увођење новог светског поретка“. У свему томе, важно је да се схвати да СР Југославију није напао НАТО, већ Сједињене Америчке Државе са својим послужиоцима Великом Британијом, Немачком, Француском, Канадом, Италијом и Шпанијом. Наравно, формирање наведене коалиције доказ је о суштини наднационалног светског поретка, о респекту српске сведимензионалне моћи (морална, културолошка, психолошка, па и војна) и потврда да САД нису довољно сигурне да ће њихов концепт успети уколико у планираном геноциду, са потпуно извесним крвављењем руку и губљењем образа, учествују самостално. После свега што се зна о досадашњим америчким злочинима и деструктивним идејама испољеним у организовању секти, тзв. невладиних организација,

фондација, миротворачких покрета, њихове борбе за потирање историје и националне самосвести и након свега што се догодило од дизања „гвоздене завесе“ и рушења Берлинског зида, све је очигледније да многе државе подржавају обезбожене САД због страха од њихове моћи, недоследности и бескрупулозности, а не због поштовања њихових врлина и вредности. Пошто снаге Сједињених Држава, према схватању њиховог естаблишмента, као једина светска суперсила имају значајне обавезе, „које знатно превазилазе свако традиционално гледање на национални интерес, као што су: генерално штићење мира и стабилности на целој Земљи, олакшавање људских патњи ма где оне постојале, те промовисање бољег начина живота“, ¹ у многим државама створена је фама (ментална конструкција) о њиховој хуманости, свемоћи и непобедивости. Други део света, који размишља о будућности планете и замишља САД као господара, уплашен је због грамзивости и приступа освајањима који превазилази фашизам и све чешће подсећа на библијску владавину Антихриста. Уосталом, сви људи у свету који мисле на извеснију и успешнију будућност о САД говоре и пишу готово исто што и коментатор кинеског листа „Синхуа“, који је својим чланком „уго-етно“ Медлин Олбрајт приликом њене посете Пекингу.² Тако размишљају и значајни државници и дипломате. На пример, Танг Ђијасуан, шеф кинеске дипломатије, приликом исте посете, почетком марта 1999, изјавио је да тема о људским правима, на којој стално инсистирају америчке дипломате, није оправдање за разуздано мешање САД у унутрашње послове других земаља.

Америчко зло

Прича о америчкој администрацији и америчком систему јесте прича о деструкцији и похлепи којима је Запад пореметио природна људска схватања. Њихово креирање будућности („нови светски поредак“) највише је изражено у тзв. негативним мегатрендовима, којима се испољава однос према природној, сакралној, урбаној, технолошкој и људској матрици света, а посебно према истини и злоделима. На пример, Строуб Талбот, амерички државни подсекретар, упозоравајући Москву да не спречава улазак балтичких земаља (Литванија, Летонија и Естонија) у НАТО, изјавио је у Риги да ниједна земља, укључујући Русију, нема право да примењује тактику економског притиска. Међу-

¹ *Стратегија одбране САД*, поглавље: „Кључна начела стратегије националне безбедности САД“, 1997.

² Сједињене Америчке Државе су досад напале, због кршења људских права, више од 190 земаља и региона, играјући улогу главног полицајца и судије у свету. Криминал у САД свакодневно односи 65 жртава уз 6.000 повређених у уличном насиљу. Слобода штампе у САД представља само – мит (80 одсто анкетираних Американаца сматра да се неке теме драматизују, а 75 одсто да су информације непоуздане). Америчка порота често доноси одлуке на основу друштвеног статуса и расе оптужених. Сједињене Државе су једна од шест земаља у свету које изричу смртне казне за малолетнике. Међу 26 најразвијенијих земаља света САД имају највишу стопу погибије деце у пуцњави: сваке године више од 7.000 америчке деце подлегне ранама задобијеним од метка.“

тим, сви знају да САД држе под економском блокадом око 35 земаља у свету. Амерички пословни људи сугеришу својој администрацији да, кад је зарада у питању, не треба да се цепидлачи у вези са проблемом људских права и пружањем подршке тероризму иако њихови челници на свим међудржавним скуповима инсистирају да се поштују људска права и тобоже предводе борбу против мафије и тероризма у свету. У истом смислу, тешко се може порећи тврдња Роберта Купермена, америчког стручњака за националну безбедност, да руска мафија има изузетан утицај на руску владу, што показује докле се може изродити једна од најзначајнијих држава света. Врхунац лицемерја и крунски доказ о погрешним потезима, у односу на зла чињења, било је незауостављиво настојање Ватикана да папа за блаженог (свеца) прогласи кардинала који је подржавао режим чувеног ратног злочинца, дучеа Независне Државе Хрватске (НДХ), усташу Анту Павелића. Невероватно звучи, мада читав свет зна за геноцид у Јасеновцу и 700.000 жртава, да су за Алојза Степинца, који је благословио крвнике, у Светој столици рекли да је „показао херојске теолошке вредности вере, наде и доброчинићества, као и крунске врлине разборитости, правде, умерености и снаге“. Злочинац се претворио у свеца пред очима човечанства. На жалост, примера духовног суноврата има много, а исто тако и доказа да су деструктивци постигли највеће резултате утицајем на психолошком плану.

Ретко ко би имао разлога да посумња у то да најхуманија и најдемократскија земља света заиста тежи да употреби електромагнетно оружје за масовно уништење и да контролише мозгове противника на даљину да Медлин Олбрајт, државни секретар САД, није изјавила 9. марта 1998, према коментару објављеном у лондонском листу „Times“, да САД више не признају поглавље Повеље УН о суверенитету држава. Зазирању међународне јавности од неомеђене моћи једине преостале суперсиле допринела је и одлука америчке администрације да од 6. септембра 1996. доноси једностране одлуке, које не морају да буду у складу са међународним правом. Истина да је америчка администрација већ „затворила“ бројне државе у технолошке, економске и информационе резервате само потврђује да њихова доктринарна решења у вези са сведимензионалним операцијама и неокортикалним светским наступом нису само „мртва слова на папиру“.

Постоји основана сумња да амерички научници, у сагласју са државном администрацијом, изводе и у сопственој земљи, на сопственом становништву *in vivo* експерименте. Наиме, почетком октобра 1995. амерички председник Бил Клинтон затражио је да се преиспитају владини истраживачки пројекти који се обављају на људима. Том приликом понудио је накнаду лицима којима су без личног пристанка „научници“ убризгали плутонијум. Наравно, то значи, уколико је информација истинита, да се председник САД не може сврстати у хуманисте и да се готово нимало не разликује од Адолфа Хитлера и његових монструозних расистичких *in vivo* истраживача. У децембру

1997. обелодањено је да су амерички научници експериментисали на својим војницима у Персијском заливу. Новинари тврде да су им убризгавали ботулин и тако изазвали загонетну болест, која се пренела на децу војника, што је приморало америчког председника Била Клинтона да формира Одељење за испитивање „заливског синдрома“. Касније се показало да су у операцији „Пустињска олуја“ авиони А-10 и тенкови користили муницију с осиромашеним уранијумом и да је на простору дејства повећан број оболелих од рака, леукемије, опадања косе и псоријазе. Међутим, постоје сумње да су Снаге за брзе интервенције и снаге НАТО у септембру 1995. и у Босни и Херцеговини користиле осиромашени уранијум 238 и биолошко оружје у пуњењима вођених ракета „круиз“ („Cruise“).³

Није чудно што је идеја о тзв. неокортикалном рату, у којем се напада људски мозак, настала у САД, јер је у тој, по мишљењу Американца Томаса Молнара, „фантом држави“ становништво одавно идеолошки програмирано. Вашингтонски режим је: 1) прогласио комунизам за државног непријатеља број један, плашећи сопствени народ чувеним упозорењем „Руси долазе“; 2) створио „формула систем“ према тзв. *доктрини политички коректног изражавања*, односно *доктрини политичке коректности*, у којем се зна које речи смеју а које не смеју да се користе, којим пилулама се достиже вечно здравље и колико је благотворан (о)смех; 3) створио хиљаде секти не би ли се распршиле енергије самосвесних народа; 4) сликовницама спустио интелектуални ниво сопственог становништва; 5) купио неопходну и послушну памет из иностранства у процесу „одлива мозга“, чиме је створио „интелектуалне јањичаре“, који у појединим ратним ситуацијама, (не)знајући да су (зло)употребљени, смишљају моделе за уништавање народа из којих су потекли; 6) понудио својој, још увек младој нацији модел живљења који одвлачи мисли од основних људских врлина, не би ли се предупредило схватање да трка за профитом угрожава преостало човечанство; 7) одвојио сопствени народ од истине, части и поштења, стварајући лажну слику сопствене вредности и туђе ништавности итд. Америчка администрација определила се да уреди и преостали свет према свом лику, не бирајући средства и верујући да је најлакши начин за то промена схватања, жеља и воље оних народа који им стоје на путу остварења „америчког сна“. Наиме, када су Американци 4. новембра 1992. изабрали за свог 42. председника Била Клинтона (Вилијама Џонсона⁴ Клинтона), сва три кандидата за председника САД захтевала

³ Сфор је признао да је НАТО приликом бомбардовања подручја у Републици Српској, које је изведено 1995. године, користио бомбе с осиромашеним уранијумом, а према извештају Службе цивилне заштите из Добоја, објављеном у другој половини јула 1996, у њиховом граду су примећене до тада незабележене појаве на биљкама, животињама и људима, и то после посипања планине Озрен, и шире околине, загушљивом масом непријатног мириса из авиона НАТО-а. Податке о новим обољењима становника Републике Српске потврдило је и Инфективно одељење болнице „Св. Лука“ из Бањалуке.

⁴ Занимљиво је да његово право име, из непознатих разлога, није познато јавности. Постоје подаци да је реч о Вилијаму Џеферсону Клинтону и да је Бил Клинтон, заправо, Вилијам Блајт, или Вилијам Џеферсон Блајт IV...

су од народа да се уједини у остварењу „америчког сна“, јер су, према њиховим речима, Американци највећи народ, и обећали су свом народу да ће буквално променити свет.

Биће забележено да су помак рата из војних сфера у све друге сфере иницирали русофоби попут Линдона Х. Лароче јуниора, који је бескомпромисно инсистирао: „Ако икада будемо приморани да се боримо у општем рату, постигнимо брзу победу уз што мање губитака живота међу становништвом. Уз то, ми морамо развити и задржати способност комбиновања одбране и напада за такву војну победу. Ми морамо постићи такву победу без испалењеног иједног метка. Исправан циљ ратовања по себи јесте коришћење војне силе да се изазову такви ефекти да се непријатељ присили да призна пораз, уз нашу истовремену културну, економску и политичку офанзиву“.

Америчка опседнутост „московском“ цивилизацијом изазива све погубније ефекте по планету. Посебан проблем је то што агресивни научници, попут наведеног Ларочеа, највише знају о новим оружјима. На конференцији у Паризу, 26. новембра 1987, он је, говорећи о оружју с нелинеарним електромагнетним зрачењем рекао: „Суштински, савремена средства омогућавају нам да откријемо и меримо локализоване кохерентне импулсе у рангу кванта емисије, уводећи нас тако у нешто што се данас зове 'нелинеарна спектроскопија' животних процеса. Поређење резултата постигнутих на тај начин у биолошким истраживањима, са наученим лекцијама из високоенергијске физике и слободне снаге плазма стања јесте кључ нацрта стратешког и тактичког антиперсоналног офанзивног оружја и његове примене“. Познаваоци оружја знају да је реч о оружју које је, пре свега, усмерено на људски мозак, а потом и на друге виталне људске органе. Да у томе нема ничег мистичног може се схватити при проучавању физиологије човека.

Припрема за продор ка Истоку

Суштина америчког приступа животу на „њиховој планети“ најбоље је изражена у реферату Вилијама Коена, секретара одбране САД, у којем је говорио о развоју оружаних снага до 2015. године: „На темељима председникове стратегије националне безбедности, одлучили смо да одбрамбена стратегија САД у скорој и даљој будућности мора да настави да *обликује* стратегијско оружјање које одговара америчким интересима, сачува могућност да *реагује* на цео спектар претњи, те да се *припреми* данас за сутрашње и будуће претње и опасности. У основи те стратегије јесте императив да САД, као глобална сила која треба да штити глобалне интересе, морају остати дипломатски, економски и војно ангажоване у целом свету“.⁵ Свесни да су добили „хладни рат“, Американци желе да експлоатишу постигнути успех без деобе стечене силе, усмерене на освајање света. Да би успоставили светску доминацију,

⁵ William S. Cohem, Report of the Quadrennial Defense Review, Washington DC, May 1997.

односно обликовали стратегијско окружење које одговара њиховим интересима, разбијају све федералне јединице у тзв. бана републике, успостављајући у њима марионетске режиме. Претходну Југославију разбили су на четири послушне државице: Словенију, Хрватску, БиХ и Македонију, а сада покушавају да разбију преосталу СР Југославију на неколико нових република. Њихови аналитичари помно прате светске мегатрендове, маркирају евентуалне претње планираном концепту и предлажу мере за правовремено поништавање потенцијалних ривала. Витални интереси САД у вези с Косметом одређени су, пре свега, тежњом да се разбије СР Југославија на лако контролисане целине, а затим и фикс-идејом на НАТО формира део базе и на Космету (на Балкану има елементе базе у Мађарској, Румунији, Бугарској, Грчкој, Албанији, Хрватској, Босни и Херцеговини и Македонији). Таква база на Балкану, најважнијој геостратешкој тачки света, била би најснажнија одскачна даска за даље ширење Атлантске алијансе ка истоку. Администрације Сједињених Држава сматрају да имају природно право на превласт над Балканом после победе над СССР-ом и због расформирања Варшавског уговора. Припрема за савладавање сутрашњих и будућих претњи и опасности укомпонована је с освајањем света и ширењем НАТО-а, а ти процеси се надгледају, као што је у стратегији националне безбедности САД наведено, непрестаним дипломатским, економским и војним ангажовањем у целом свету. Флоскула да СР Југославија нема прави однос према Шиптарима на Космету треба да послужи за долазак НАТО-а и његово стално присуство на Балкану (и на Космету) ради војне контроле Европе, Медитерана, Блиског истока и највећег дела територија бившег Совјетског Савеза.

Искоришћавањем већ проверене подривачке идеје о „Великој Албанији“ и наговарањем косметских Шиптара да започну акт сецесије из Југославије, којим се одваја и Црна Гора, уз обећања да ће имати своју државу која ће им омогућити даље несметано размножавање и боље услове за савременије уређивање националних односа, вашингтонски званичници створили су повод за војну интервенцију против СР Југославије. И пут до размештаја трупа Алијансе на Космету осмишљен је на пентагонски начин. У Вашингтону се рачунало с тим да Срби, због свог менталитета, неће ни по коју цену дозволити улазак страних снага на своју територију по цену бомбардовања. Пошто је Пенгату потребан експериментални рат за припрему војних снага за даља освајања и продор ка Истоку и ради припрема за следеће опасности, претње и искушења, Србија треба да послужи самозваној глобалној сили као полигон за проверу стратегије и тактике и контролу прецизности расположивог и новог оружја. У вези с тим, секретар за одбрану САД био је веома конкретан: „Прецизно дејство ће омогућити снагама САД да у право време и на правом месту дејствују по било којем циљу, са правовременим подацима о циљу, заједничким познавањем борбеног простора потребним за одговорно командовање и управљање, те са флексибилношћу за поновни прецизан напад. Снаге САД биће у стању

да униште кључне чворове непријатељевих система на великим даљинама са мање борбених система и мање пропратне штете". Наравно, све што је речено односи се и на америчке снаге у саставу НАТО-а, који дејствима са велике удаљености (избегавајући зоне дејства лаких и средњих система ПВО), и посебно коришћењем ракета „томахавк“, проверавају прецизност нападахних средстава покушавајући да избегну било какве губитке. Очигледно је да се у интервенцији против Србије Сједињене Државе ослобађају старије генерације оружја и проверавају нову генерацију. У експерименту им иду наруку сви извештаји са ратишта о томе који циљ јесте, а који није погођен и колико је одступање у мерним јединицама, јер им ти подаци служе за даље анализе о ефикасности ратних система. Србија је идеалан „непријатељ“ јер је мала, лако приступачна земља, а не избегава борбу по сваку цену, јер је насељавају житељи који спадају међу најчасније, најдостојанственије и најхрабрије на Планети. Све друге мале земље лако су се одрекле суверенитета и похрлиле у НАТО, без обзира на то што је реч о организацији намењеној за убијање свих оних који се супротставе „новом светском поретку“. За непријатеље „новог светског поретка“ проглашавају се све земље које не желе да се одрекну независности. С друге стране, САД не могу да експериментишу са већим и јачим земљама, јер би њихови системи смањили дистанцу, време реакције и омели прецизна гађања. У другој фази америчке агресије на СР Југославију Северноатлантска алијанса је планирала, према извештајима медија, да провери дејства са ивица зона ПВО цевних система и координацију својих информационих система (сателити, Авакс, извиђачка авијација). Осим тога, најавили су, лицемерно, још један глобални циљ – учешће у изградњи привреде и инфраструктуре СР Југославије после њиховог уништавања. При том је неутралисање Војске Југославије непосредна помоћ сецесионистичким косметским Шиптарима и терористима, а постојање „ОВК“ и збегови настали због њиховог дејства наизглед су основни разлог за присуство и дејства Алијансе. Американци, наравно, верују да ће баш они највише зарађивати на хуманитарној обнови нових државица. У целој балканској причи о „новом светском поретку“ најнаивнији и нај(зло)употребљенији су косметски Шиптари. Наиме, они су једна од најмлађих националних мањина у свету. Време је, због високе стопе наталитета, радило за њих, па су своје интересе могли да остваре и без револуционарних промена и радикалних захтева, посебно због очевидне и тешко излечиве „беле куге“ у Срба. Вазалски однос према САД, због којег губе на угледу и све чешће и више трпе људске губитке, крајње је бесмислен, а показује да је реч о бесперспективној националности, без неопходне мудрости за опстанак. Тако су убрзали процес преотимања српског простора и своју (не)перспективу везали за (не)перспективу „новог светског поретка“.

С обзиром на то да су САД одлучиле, без одобрења Савета безбедности, да НАТО нападне Југославију, да се дејствује са дистанце и прекомерном силом и користи најсавременије оружје најмоћнијих

земања света, јасно је зашто је Вилијам Коен рекао да САД у рату не желе фер борбу, наглашавајући да једино желе способности које ће им „обезбедити одлучујућу предност“.

Наравно, у Вашингтону су једино добро проценили да ће им Срби, и готово сви остали који са њима живе, делећи њихову судбину, стати на црту. Колико Срби нису могли да поверују да постоје злотвори који ће их напасти на основу исконструисане приче политичких мафијаша евакуисаних у Трилатерали и/или негде у групама, као што су чувене „Г-7+1“ и Контакт група, толико Американци не могу да поверују да постоји народ који не респектује никакво силедијство, а поготову не подло. Ударили су на стари и сада мали историјски народ са чувеном традицијом, који је у свему бољи од сваког америчког конституенса. Амерички аналитичари су пренебрегли истину да су ушли у „Бермудски троугао“ у којем нестају победници. У Србији је све другачије него у америчким државама. Покушавајући да окрену народ против власти, америчка администрација учвршћује постојећу власт. Хотећи да уплаше Србе, они их утврђују у храбрости. Желећи да разједине Србе – удружују их. И када разоре све што Срби имају, Американци ће остати политички (дипломатски) и културолошки голи на „планетарној позорници“. Сигурно је само да ће успети да покрену процес припреме свих угрожених народа за коначни обрачун с монструозним Сједињеним Државама. А међу угроженима нису само тридесет и пет држава које је ухапсио „светски полицајац“ већ и све државе чланице Атлантске алијансе. Иако нису хтели да им Срби остану иза леђа док освајају Исток, ипак ће се то догодити. Биће то Срби без аеродрома и касарни, али слободни, достојанствени и спремни да граде будућност која ће се разликовати од новог америчког робовласничког поретка.

Једно је потпуно сигурно: Срби су поново померили време, привукли будућност и час коначног обрачуна човечанства са новим планетарним злом, овога пута са заговорницима и инструментима „новог светског поретка“. Нису се још једном уписали у историју због тога што су у нечему најбољи на планети (а најбољи су у много чему), нити због тога што су први оборили фамозне авионе F-117, већ, пре свега, зато што су имали смелости да први стану на црту бескрајно моћнијем и озлоглашеним деструктивном и умишљеном аутопоиетском систему.⁶ Амерички сан се распршује у „косметском геостратешком глибу“, јер ту су у клинчу Срби и НАТО: Срби не дају свој простор, а НАТО-у тај простор стратешки треба и не жели да узмакне – на исток не може док не реши залеђину.

Заустављање зла

Изгледало је необично драматично упозорење Лојда Спенсера, председавајућег Одбора за безбедност, почетком августа 1998, у Пред-

⁶ Аутопоиетска организација је мрежа узајамно повезаних процеса који производе компоненте које својом интеракцијом генеришу исту мрежу процеса која их је остварила. Производ аутопоиетског система је сам систем.

ставничком дому Америчког конгреса: „Ми немамо никакву одбрану“. На посебну забринутост навели су га резултати расправе о неефикасности америчких обавештајних служби, којима су, осим ирачких оружја за масовно уништавање, промакле и индијске нуклеарне бомбе.

Потврде да се америчка администрација, која заговара сведимензионалне операције, операције изван ратног стања и неокортикални рат, бори с више горућих одбрамбено-безбедносних проблема, сустижу се из дана у дан. Јер, док је Бил Клинтон бринуо о аутономији Косова и стабилности руске валуте, у главном граду Кеније – Најробију, убијено је 12 Американаца; Хаваји су затражили независност од Сједињених Држава; ракета „Титан“, која је носила војни шпијунски сателит, експлодирала је изнад базе „Кејп Канаверал“; Стејт департмент је био приморан да затвори више амбасада; Ирачани су упозорили да више не пристају на америчке уцене и делимична решења итд. Познато је да Американци своју безбедност штите широм света, трагајући за потенцијалним антиамерички расположеним терористима, хакерима, људима у медијима, бившим припадницима специјалних снага, трговцима дрогом, приватном милицијом и герилцима, али и да управо ту врсту људи ангажују за рачун сопствених „виталних интереса“ у атентатима и за киднаповања, у коришћењу радио оружја, злоупотреби Интернета и моделовању одговарајућих WEB сајтова, формирању лажних обавештајних центара, пласирању правовремених информација, пристрасном извештавању и дезинформисању јавности, контроли тока дроге, затим као борце („пси рата“), и слично. Зато готово никог не изненађује што геостратег Пол Бивер тврди да је изградњу објеката у Судану и Авганистану, који су 20. августа 1998. бомбардовани према сценарију Пентагона, и активности у њима, финансирала ЦИА да би појачала мудахедински отпор совјетској сили.

Пошто САД у рату против терориста примењују методе „прљавих полицајаца“, тешко је претпоставити да неће платити цену својих концепција које су неприхватљиве за многе друге земље, па је добар разлог за вашингтонску забринутост и објављено саопштење фундаменталистичке групе „Међународни фронт за борбу против Јевреја и крсташа“, у којем, између осталог, пише: „Свете акције против Сједињених Држава биће настављене све док се америчке снаге не повуку са муслиманске земље“.

Геополитички аналитичар Јоханан Рамати, из јерусалимског института за одбрану Запада, заступа тезе, у вези с актуелним америчким начином деловања, које понајвише личе на годинама објављиване ставове у српским средствима јавног информисања. Наиме, угледни израелски аналитичар сматра да је понашање САД у време изградње „новог светског поретка“ условило ситуацију да највећа светска сила „сада има мало непријатеља, много непријатних „партнера“ који траже прилике не би ли поравнали рачуне, нема правих пријатеља а има опасне илузије“.

Пошто се Американци мешају у све планетарне процесе, изигравајући улоге „светског мудраца“, „светског пиромана“, „светског ватро-

гасца" и „светског жандарма“, у случају било какве радикалније промене у светским војно-политичким трендовима још више би се наметнуо проблем њихове одбране, засноване на концепту тзв. истурене одбране. Амерички доктринолог Ричард Симпкин, у књизи *Надметање у брзини маневра*, дао је најбољи пример америчке „одбрамбене“ логике: „Готово ни у једном критичном подручју света где би, на пример, америчке снаге биле употребљене нема довољно маневарског простора који би обезбедио примену стратегије класичне одбране по дубини... Зато одбрана мора почети на знатно истуренијим линијама и одатле да се води агресивно ради уништења нападачевих журишних ешелона...“

Напад је наравно, најбоља одбрана, и то је основни разлог што су амерички војници распоређени у 100 земаља света. На пример, амерички председник Бил Клинтон се у Токију, 17. априла 1996. после разговора с јапанским премијером Рјутаром Хашимотом, договорио да Американци задрже 100.000 војника у Азији, од тога да око 47.000 остане у Јапану, а 37.000 у Јужној Кореји. Реч је о огромним снагама државе с највећим трансфером оружја и највећим војним буџетом у свету. Осим што војно присуствују у готово 50 одсто земаља света, Американци радикално утичу на унутрашњу војну, политичку и економску ситуацију у већини земаља. Довољно је навести земље Латинске Америке, затим Руску Федерацију, Аустралију, Јапан, Турску, Израел, Грчку, Италију, Египат, Ирак, Саудијску Арабију, Јужну и Северну Кореју, Сомалију, Албанију, Хрватску, Босну и Херцеговину, Македонију, Кубу, Хаите итд. да се схвати о каквој хегемонији је реч. То је планетарни проблем, јер су под контролом трапавог политичког дина готово све значајније међународне институције које одлучују, искључиво, према америчким интересима. Једино тако се може схватити понашање Бутроса Галија, бившег генералног секретара УН, када је, 2. септембра 1994, на први поглед безразложно и непрозван, изјавио да „САД имају право да интервенишу на Хаитију“. Не треба заборавити да је господин Гали, као да се придржавао „Протокола сионских мудраца“, предвидео да ће на планети бити 400 држава („банана република“) у следећих десет година. Но, ипак је необично када „први човек мира“ заговара ратне опције.

Наравно, није то једини дипломатски бисер у режији Вашингтона. Многа друга „решења“, осмишљена у Белој кући и Пентагону ради обликовања међународног окружења подобног америчким интересима, највероватније ће утицати на будућност планете и, посебно, на међународне односе. Није лако заборавити да је Клинтонова администрација, 25. јануара 1994, дакле пре првих бомбардовања Срба у Босни, одбила иницијативу француских политичара да САД искористе свој утицај и приволе босанске муслимане да прихвате мировни споразум, када се зна да су Американци иницијали антисрпско расположење подршком различитих инсценирања у Хрватској (Бански двори и Дубровник) и Босни (у улици Васе Мискина и два пута на пијаци Маркале у Сарајеву), након којих су донесене за српски народ судбоносне и пресудне одлуке

НАТО-а и Савета безбедности. Преблизу врхунцу лицемерја, али права слика понашања америчких дипломата, било је и њихово „чуђење“ због захтева генералног секретара УН Манфреда Вернера, 7. фебруара 1994, да Савет НАТО-а одобри ваздушне ударе по српским положајима око Сарајева. Тако су Сједињене Државе перфидно, оптужујући Уједињене нације, а не предузимајући ништа да се преседан оспори, дозволиле НАТО-у да делује изван надлежности. Исто тако, није могуће заборавити да су 20. јула 1995. чланови америчке делегације у Лондону: Ворен Кристофер, Вилијам Пери и Џон Шаликашвили, после бројних претњи упућених Србима, предложили укидање двоструког кључа у вези с одобравањем употребе снага Алијансе. Захтевали су, заправо, да се Бутрос Гали, који је већ учинио сличне преступе, унапред сагласи с одлукама њене команде. Свакако, чини се да је прихватањем те „сугестије“ погажен још један изузетно важан међународни принцип: прогнани су Срби из Книнске крајине, преокренут је однос снага на ратишту и, што је још важније, створени су услови да НАТО надгледа свет. Највећи амерички резултати су напуштање вековних огњишта и одлазак Срба из Хрватске, деструкција одбрамбеног система у Републици Српској и спремност „за сарадњу“ под било каквим условима.

Америчком резону да подешавају окружење и да поједине регионе „држе на оку“ приличи и „решење за босански лонац“, јер они су смислили успоставу мира стварањем лабаве федерације Хрвата и „муслимана“, и касније лабаве конфедерације те федерације са Хрватском. Тако су, у ствари, обезбедили своје непрестано присуство на Балкану и трајно управљање „јужнословенском кризом“. Слична је њихова идеја и иницијатива у вези са хрватско-муслиманским споразумом, чиме су забили клин између Срба у Крајини и других Срба.

Наравно, сва наведена „решења“ усклађена су с америчком војном доктрином, која је проистекла из схватања квантитативне цивилизације и свих вашингтонских стратегија. Познаваоци доктрина и геостратешки аналитичари знали су да ће, на пример, САД иницирати санкције и да ће санкције створеним непријатељима укидати по фазама и уз посебне услове јер је тако записано у њиховој доктрини. Одлука Манфреда Вернера, од 22. априла 1994, да се одлучније употреби сила, и одређење америчког секретара за одбрану за „силовите ударе“ такође је у складу са доктрином. Мада је (не)обично што је Америка затворила очи пред иранским кршењем ембарга на оружје током 1994. године, и то одговара вашингтонским прописима. О њих се нису огрешили ни 9. јуна 1994, када су у Представничком дому изгласали укидање ембарга на оружје „муслиманима“, супротно резолуцији 713 Савета безбедности, која је за све у свету, осим за непријатеље Срба, важила од 23. септембра 1991. године. Американци су створили услове да једино они могу своје поједине грађане да заштите бомбардовањем главних градова и само они могу да услове долазак својих војника у оквиру коалиције речима: „Тек након постизања споразума, када не буде уобичајене опасности“.

Америчка осорност, стечена на гаранцији „да их ривал никад неће напасти“, омогућила је војнички нелогичан распоред америчких снага. У озбиљном сукобу показало би се убрзо да је велика грешка САД, с војног аспекта, што имају мале резерве и велики међупростор између евентуалног фронта и резерве, и то што су им те резерве све чиме располажу за одбрану сопственог континента, а главне снаге распоредене су негде далеко у свету, неспособне да помогну сопственој држави и нацији. Није тајна да су развој и јачање америчке моћи остваривани концепцијом заснованом на легализованој отмици ресурса од слабијих нација, задобијених, пре свега, економским ратом, агресивном политиком и непрестаним претњама. Зато није било разлога да Американци своје снаге распореде према теорији и пракси ратне вештине, јер им, барем до сада, права ратна вештина није ни била потребна. Осим релативно добро разрађених операција специјалних снага, које више приличе полицији, Американци, због свеопште надмоћи, очигледно нису били приморани да подробније изучавају битке на Маратонском пољу, код Леуктре, Арбеле, Кане, Фарзале и сличне, па им недостаје права доктрина одбране (имају доктрину напада). Ипак, иако по свему судећи до Пентагона нису стигла дела класика ратне вештине, нити стратегије кавки су били Алфред Краус и Михаил Тухачевски, Американци су доказали да су усвојили принципе освајачких ратова, на основу филозофије ратовања Сун Цу Вуа, Гориношо Мусаши Мијамота и Никола Макијавелија, и да су деструктивне принципе савладали чак и припадници бројних секти, насталих уз „благослов“ Савета за националну безбедност САД, ЦИА и Стејт департамента, у Филадельфији, Лос Анђелесу и Њујорку.

Савремени ратови су свеобухватнији и перфидније вођени од претходних, засновани на америчкој логици да је допуштено све што није забрањено, затим да једино они имају прави систем и да га морају усвојити сви остали. При том су превидели чињеницу да свако освајање простора подлеже одређеним законитостима и да најчешћи узрок пораза агресора у немогућности да се освојени простор „покрије“ довољним, довољно способним и довољно приврженим снагама. Освајајући свет доларом и наметањем свог начина живота и демократије вашингтонска администрација је створила нове непријатеље, па се зато и чини да нису извукли поуке чак ни из сопствених ратних искустава. Наиме, Американци не памте рат који су добили, осим ако у посебан успех нису уврстили Си-Ен-Енов рат у Кувајту, када, иако препуни сателитских података, нису знали имају ли пред собом коју хиљаду или 250.000 војника (према „ABC News“ на основу чланка „Where are the Troops?“, објављеног у часопису „Newsweek“, децембра 1990, тих трупа није ни било). Вијетнамци су их поразили клопкама за животиње; повремено бомбардујући Ирак очигледно се плаше да Садам Хусеин није „плави принц“ из Нострадамусовог пророчанства; генерал Аидид се у Могадишу играо жмурке с америчким командосима, а Цими Картер никад неће моћи да заборави катастрофални учинак својих специјалаца у Ирану.

Освајање Истока у режији САД у поодмаклој је фази. Уместо војних јединица, у руским републикама распоређене су различите западне компаније: узбекистанско злато преузела је америчка компанија „Њумонт“, памук одвози једна британска компанија; казахстанско „црно злато“ из Тенгиза искоришћавају „Бритиш петролеум“ и амерички „Шеврон“; казашки гас одлази преко „Елф аквитена“, „Бритиш гаса“ и „Ађипа“ у Француску, Велику Британију и Италију итд. Присутни су на Тајвану и Филипинима, у Јужној Кореји, Јапану... Стога се намеће питање хоће ли Америка успети да покори још неосвојене земље или ће њена моћ, због непрестаног расипања енергије и недостатка мудрости, у међувремену спласнути.

Тешко је проценити колико је долара потребно да се сруши концепт привилеговане „истурене одбране“, али је цена вероватно мања од једне америчке флоте, можда мања и од једног високоенергетског система какав је носач авиона. У сваком случају, ретко ко у свету не зна да је, да би се наведени концепт учинио немоћним, потребно ангажовати много мање људи и средстава од оних уложених у њега и укључених у његову реализацију. То знају амерички званичници и управо стога се у земљи која често чини различите одмазде плаше осветника. Јер, уколико неко узврати истим приступом, неће проћи много времена до моделовања сличног „одбрамбеног система“, да би се надвладала америчка економска, политичка и војна надмоћ.

Почео је планетарни рат

Постоји много показатеља да рат између САД и осталог света већ траје и да су непријатељи Вашингтона све опаснији. Један од нових америчких ривала је Европска унија. У покушају да се ослободе америчког тугорства, Европљани су прво створили нову западну војну алијансу – ЗЕУ. Потом су се сукобили у вези с ублажавањем санкција против СР Југославије, које су предложиле европске дипломате, пошто је економска блокада нанела штету многим земљама Европе. Након одуговлачења вашингтонске гарнитуре да упути своје трупе у Босну, министар одбране Француске Франсоа Леотар упозорио је да „Европа нема времена да чека Сједињене Државе да идентификују своје националне интересе“. Лорд Овен је био још радикалнији: предложио је да се Европа супротстави Сједињеним Америчким Државама. Подржао га је тадашњи премијер Француске Алан Жипе, потврђујући да би Европљани морали да буду спремни за војне акције у свом вилајету, без учествовања Американаца, који су, чак, и европски телевизијски простор „ставили под своју капу“. А француски генерал Жан Кот, један од команданата Унпрофора за претходну Југославију, закључио је да једини начин да Европска унија живи јесте да американизовани НАТО умре. Колико су се америчка моћ и надобудност проширили најбоље показује однос према Русији. Јер, познато је да САД чини све да Русију сведу на регионалну силу, и да раде на укључивању бивших чланица

Варшавског уговора у НАТО не би ли навукли омчу кремалјској администрацији. Зато су већ и најпрозападнији Руси схватили да су још једном обманути. Кина отворено оптужује САД за светски хегемонизам; арапске земље чекају прилику да узврате добијене ударце; Јапан није заборавио Хиросиму, а земље Јужне и Средње Америке осећају америчку окупацију. Шта би, кад би смели и могли, многи у свету учинили Американцима показује гест Суданаца када су заузели здање напуштене америчке амбасаде у Картуму. Шта већина у свету мисли о америчком планетарном понашању може се закључити и из реакције Махатира Мухамеда, премијера Малезије: „Како ми можемо да знамо да су амерички напади на Судан и Авганистан изведени у самоодбрани, како тврди Вашингтон, када за то не пружа ниједан доказ“.

Када се размишља о опстанку америчког одбрамбеног концепта треба узимати у обзир и то да САД свакодневно стварају, свакако не класичне, унутрашње непријатеље у процесима африканизације, исламизације и хиспанизације, и да прави Американци убрзано нестају. Наиме, познато је да се тзв. америчка нација претвара у мултиетничко друштво, пошто су 1998. године први пут у тој земљи хиспанска деца по броју надмашила црначку децу (само у току једне генерације, проценат беле деце опао је са 74 на 66 одсто од укупног броја деце у Сједињеним Државама). Због свега тога, нормално је што Американци свуда виде непријатеље и терористе и што им је сумњив сваки „купљени мозак“ који се поклатио Западу у процесу „одлива мозга“, јер би у одређеној ситуацији могао да се освети за нанесене штете народу из којег потиче. Американци су, заправо, међусобно најсумњивији, јер су они скупина одбачених трагача за златом и „америчким сном“ и незадовољника привучених доларима. Када би Американце међусобно завађали, као што они завађају друге, они би највероватније имали грађански, верски и расни рат и на носачима авиона. Исто тако, не би било никакво чудо да неко одлучи да на њихове „уласке у мозак“ одговори уласком у њихов мозак.

На рат „тероризмом против терориста“, о којем су први писали Алвин и Хајди Тофлер предвиђајући технолошке ратове, односно ратове држава против група људи, тзв. ратове трећег таласа, подсећаће Американце саопштења попут оног на суданској телевизији након напада на фабрику у Бахрију, у којем је речено: „Потврђујемо спремност народа да се супротстави агресији и устане против страних настојања да нападају суданску земљу, идеологију и народ“. Спремаће се потомци Ујка Сема за рат и када их прозову појединци попут популарног исламског фундаменталисте Осама бин Ладена. За њега Американци тврде да има разгранату мрежу своје организације од Алжира до Малезије. Дојучерашњи савезник САД, а сада њихов највећи непријатељ, упозорио је вашингтонску власт да битка са САД још није почела.

Колико су Американци опчињени проблемима безбедности и одбране најбоље се може закључити из написа „Амерички интереси у новом веку“, који је у часопису „The Bulletin of the Atlantic Council of

United States“ објавио Роберт Ф. Елсфорт, директор Атлантског савета. Угледни стручњак је навео пет виталних националних интереса: 1) спречити, одбити и смањити опасност од напада нуклеарним, биолошким и хемијским оружјем на Сједињене Државе; 2) спречити појаву непријатељске хегемоније у Европи или Азији; 3) спречити појаву веће непријатељске силе на границама САД, као и у области контроле над морима или космосом; 4) спречити катастрофалан колапс важних глобалних система (трговина, финансијска тржишта, енергија и животна средина), и 5) обезбедити опстанак америчких савезника.

И проблем са терористима изашао је на међународну сцену из теорије о ратовима будућности преко доктринарних решења. О врстама непријатеља, попут наведених хакера, бивших специјалаца и полицајаца, људи у медијима, нарко мафије итд. и специфичностима и начинима борбе против њих писао је и др Роберт Бакнер из Сан Бернардина, у студији *Петодимензионални рат...*

Рат, који увелико траје, мора се зауставити мудрошћу, а потом треба пронаћи излаз из парадигме која је свет довела до руба цивилизацијског амбиса. Најбоље би било да свет из рата изађе неприметно, како је у њега и ушао. Једно је сигурно, да би се завршио, неко мора (с)рушити умишљени, по човечанство веома опасни амерички „одбрамбени“ концепт. Међутим, постоји и бољи, безболнији пут. Уколико Сједињене Државе не желе и буквално да овладају светом, требало би да повуку своје снаге из Напуља, Норфолка, Јокосуке, Перл Харбура и из бројних других база у своје воде, и да препусте „пут до благостања“ народима који су дуже од њих изграђивали своју цивилизацију. Јер, једино то би било у складу с прокламованом „америчком демократијом“.

Међутим, проблем је што Американци треба да измене своју животну парадигму, а то очигледно неће бити лако. Наиме, постоје бројни показатељи да је ниво знања Американаца у рапидном опадању, а прогнозе за следећи век су песимистичке. Драгош Калајић, у књизи *Америчко зло* (1993), тврди да амерички црнци кроз афроцентричне наставне програме, мењају историју убеђујући ученике да су стари Египћани и Лудвиг ван Бетовен били црнци. Највећи живи писац научне фантастике Рој Бредбари поверио се извештачу римског дневника „Ил Месађеро“: „У САД образовање је отишло до ђавола. Ми не успевамо да научимо нове генерације да читају и пишу. Узгајамо генерацију идиота. Из програма високих школа избацују се класици европског стваралаштва, од Хомера и Платона до Шекспира и Дантеа, под изговором да су то 'политички некоректни аутори', заговорници 'елитизма', 'сексизма', 'расизма' и 'фашизма'.“ Ништа блажи у оцени америчке „просвећености“ није био аутор написа у часопису „National geographic“, пошто је објавио да за време рата у Персијском заливу три четвртине испитаника није знало да на мапи света покаже где се налази поменути залив, а 50 одсто Американаца није знало да покаже Сједињене Америчке Државе. Амерички сенатор Сам Нан, говорећи о људском чиниоцу као ограничавајућем елементу у руковању модерном техником,

изјавио је да је у КоВ САД 1979. године примљено 46 одсто војника који, према степену интелигенције, припадају најнижој групи којој се допушта служба у оружаним снагама. Заиста забрињава што покушавају да владају светом Американци пупут Боба Дола, који је, према писању немачког листа „Die Welt“, позвао Јохана Волфганга фон Гетеа (1749–1832) да приступи Републиканском кругу у Вашингтону „како би расправљали о будућем светском поретку“ и са супругом присуствује свечаној вечери. Да ли Американци мало знају, или имају манију брисања историје, или кују заверу против Срба, Православља и Словена није важно, али постоје докази да је њихов однос према истини опасан за све њихове следбенике. Један такав пример је брисање истине о Николи Тесли и његовом делу. Осим што су га својатали, просто невероватно звуче речи Макса Валентинуџија, објављене у часопису „IEEE“ за инжињеринг у медицини и биологији: „Завршио сам електротехнички факултет (1951–1956) а да нисам никада чуо за Николу Теслу, чак и у оквиру курсева који се експлицитно баве наизменичним електричним моторима, преносом енергије или бежичних (радио) комуникација. Провео сам дуг период радећи у предузећу Ар-Си-Ај Комуникајшнс, које се бави телекомуникацијама, и у том периоду сам имао прилике да упознам многе старије и искусније колеге. Никад, на бројним предавањима, састанцима и дискусијама које смо имали није поменут Тесла. Истовремено, добро се сећам имена других, много мање значајних иноватора у области електротехнике. Многе колеге и школски другови са којима сам о овом питању дискутовао имају слично искуство. Тесла за њих није постојао“.⁷

Може ли Запад с таквом основом да разуме мисли владике Николаја Велимировића: ... „лудост је што је овца дала живот за шаку траве, кад је трава ради живота, а не живот ради траве“, и да размисле како да напусте пусте снове и приступе квалитативном начину живота. Уосталом, остаје дилема да ли је човечанство на ивици амбиса зато што су се похлепни људски изроди домогли власти, или је опасно стање изазвано неминовним природним развојем који подразумева неизбежне вештачке творевине чије постојање нарушава природу и отежава услове за живот. Очигледно је да према свакој новотарији треба бити опрезан, јер ретко која не може да се злоупотреби.

Мора се веровати да ће САД, које имају доминантну улогу у свету, домаћинским методама водити свет до спасења. Наиме, предстоји борба за опстанак због све већег пораста становништва и смањења готово свих врста материјалних ресурса; оштећен је озонски омотач; за радиоактивни отпад више нема места ни у Јапанском мору, а камоли у изграђеним и уређеним басенима. Многим нуклеаркама (којих је око 500) тек треба да истекну рокови употребе, а зна се да, барем према досадашњим истраживањима, у њиховим подручјима никад више неће бити места за туристе и пољопривреду, већ само за рак и леукемију.

⁷ Max E. Valentinuzzi, Nikola Tesla: *Why Was He So Much Resisted and Forgotten?* IEEE Engineering in Medicine and Biology Magazine, Vol 17(4) 1998, pp. 74-75.

Са достигнутих 14 милиона ХИВ позитивних AIDS личи на тек изливену реку а изливању се не види крај; све већи број људи зависи од дрога попут „екстазе“ („*Ecstasy*“) или „крека“ (*Crack*); а број становника који умиру од глади и у најбогатијим друштвима непрестано се повећава. Упркос свему, (са)учесници у стварању „поретка над порецима“ издвајају десетине милијарди долара за делатност обавештајних агенција (које када немају шта да раде, онако узгред, инсценирају пучеве и државне ударе у државама непослушних народа), НАТО и планетарну полицију. При томе, немају новца за смањење разлика између „севера“ и „југа“ и анулирање јаза између знања и савремених техника, технологија и управљања. Немају га за решавање било којег наведеног проблема. Многи се питају куда то води и хоће ли нови поредак решити све или барем највећи део наведених проблема. Можда ће, уколико се постојећи тренд настави, одговор бити – трећи светски рат – који су већ најавили Џон Хакет, у књизи *Трећи светски рат (The Third World War – 1978)* и Драгош Калајић, у књигама *Америчко зло (1993)* и *Америчко зло 2 (1998)*.

Дакле, вештина ратовања се, очигледно, уместо крају историје, приближава већ предвиђеном тоталном рату, а потом и окончању свих ратова, након којег ће, вероватно, настати нова епоха, заснована на кроћењу интереса и домаћинском коришћењу материјалних ресурса. То је једини начин да престану садашње максималне експлоатације и погубна разарања. Сасвим је сигурно да они који су прешли „црвену линију“ немају довољно интелектуалне снаге да се одупру реакцијама осталих цивилизација које тек треба да уследе. Сједињене Америчке Државе прелазе ту линију у Србији. После напада на СР Југославију више ништа неће бити исто. Креаторима „новог светског поретка“ свучене су маске с лица. Показало се да су њихови људи програмирани, јер убијају мислећи да пружају хуманитарну помоћ и учествују у инсценирањима не разумејући ни доказе својих експерата. Срушили су своју стратегију до 2015. године, прихваћену 1997, за само две године. Наиме, створили су у свету идеалне услове за развој тзв. цокер сценарија, којих се највише боје. Многи у свету већ размишљају како да се заустави безумни војни колос, а милитантне САД, заробљене сопственим сном, способне су да воде истовремено само два велика рата. Рат против СР Југославије моделован је до детаља на компјутерима и полигонима. Једино није моделовано оно што Американци не могу да претпоставе да постоји – душа људска, воља, достојанство и јунаштво. А управо због тога свет неће прихватити њихов сан.

Литература:

1. Alan D. Campen, *The First Information War*, AFCEA International press, Fairfax, Virginia, 1992.
2. Богдан Радица, *Агонија Европе*, СКЦ, Београд, 1994.

3. Бранимир Јовановић, Никола Рајаковић, Јован Перић и Дејан Поповић, *Никола Тесла – сто година даљинског управљања*, Музеј Николе Тесле Београд, Београд, 1998.
4. Живко Лукић, *Информатичке операције – даља разрада доктрине КоВ Сједињених Америчких Држава*, „Војно дело“, бр. 4–5/1995.
5. Збигњев Бжежински, *Стратегија и политика САД према Југославији*, „Омладинска искра“, 1978.
6. Michael T. Miller, *Контролори ума* (тајни досијеи ЦИА и Пентагона), едиција „Изазов“, издавач: Д. Вицановић, Београд, 1996.
7. Николај Велимировић, *О Богу и о људима*, „Ваљевац“ – Ваљево * Књижевна заједница – Нови Сад, 1993.
8. Robert J. Bunker, *Five-dimensional (cyber) warfighting: Can the Army after next be defeated through complex concepts and technologies?*, California State University, San Bernardino, 1998.
9. Смиља Аврамов, *Трилатерална комисија, Идиј ** Ветерник, 1998.
10. Stiven Hasan, *Combatting Cult Mind Control*, Park Street Press, Rochester, Vermont, 1990.
11. *Уједињене нације 1945–1995. између признања и покуде*, „Међународна политика“ * „Службени гласник“ * Правни факултет * Факултет политичких наука * Институт за међународну политику и привреду, Београд, 1995.
12. *Catena mundi, Српска хроника на светским веригама*, књига II, „Ибарске новости“, Краљево и Матица Срба и исељеника Србије, Београд, 1992.

Повреде међународног права и преседани у решавању југословенске кризе

Мр Никола Михаиловић

Аутор у напису доказује да решења која су СФРЈ и њеним републикама наметнуле друге државе и међународне организације и органи нису била заснована на међународном праву, правди и жељи да се допринесе мирном решавању насталих спорова, већ на остваривању сопствених интереса неких најмоћнијих држава света и њиховој жељи за преуређењем односа у свету.

На разне начине, у стварању и решавању југословенске кризе од 1991. године учествовале су и неке стране државе, а нарочито Немачка, Аустрија, Сједињене Америчке Државе (САД) итд., и међународне организације, као Европска заједница,¹ Конференција о безбедности и сарадњи у Европи (КЕБС),² Савет Европе³ и Уједињене нације (УН). На жалост, уместо принципијелног, на међународном праву заснованог и коректног односа према свим странама у кризи и сукобима, добрих услуга, помоћи и посредовања, наведене државе и међународне организације учиниле су низ тешких повреда међународног права и разних преседана на штету српског народа у Хрватској, Босни и Херцеговини и држави СФРЈ, касније СРЈ, као чланице и оснивачу Уједињених нација.

¹ Европска заједница, касније Европска унија, економска је и политичка организација западноевропских држава, а чине је: Белгија, Француска, Холандија, Италија, Луксембург, Немачка, Велика Британија, Данска, Ирска, Грчка, Шпанија, Португал и Шведска, али број држава чланица није ограничен. Основана је 1957. године тзв. Римским уговором. Њени циљеви су економски и политички, али се њен даљи развој креће у правцу све већег зближавања и уједињавања, односно стварања наднационалне заједнице. Њени органи су: Европски парламент, Савет министара, Комисија, Суд правде и Консултативни економско-социјални савет. Седиште јој је у Бриселу.

² Конференција о безбедности и сарадњи у Европи (КЕБС) започела је с радом 3. јула 1973, у Хелсинкију, као свеевропски форум на којем су државе чланице са Истока и Запада, превазилазећи односе биполаризма, расправљале о безбедности, привредној сарадњи и циркулацији људи и идеја. Одлуке су доношене консензусом, али нису биле обавезујуће. Конференција има 52 чланице (са Југославијом 53). Њени органи су: Самит, Савет министара, Комитет високих функционера, Секретаријат и посебни органи, а седиште јој је у Прагу. Југославија је један од оснивача Конференције, али је њено учествовање у раду суспендовано 1992. године. Конференција се сада назива Организација за безбедност и сарадњу у Европи – ОЕБС.

³ Савет Европе је организација која је основана ради очувања јединства између европских држава чланица и остварења идеала и начела који чине њихову заједничку баштину и подстичу њихов економски и друштвени развој. Основана је 1949. године. Сада има 40 чланова. Југославија није чланица. Органи Савета су: Комитет министара, Парламентарна скупштина и Секретаријат, са седиштем у Стразбуру.

Чињеница је да су бивше југословенске републике које су се определиле за отцепљење од СФРЈ и формирање самосталних и независних држава веома брзо, скоро унапред, стекле наклоност и подршку, пре свега, Немачке, Аустрије и њима блиских држава, као непријатеља Србије и Црне Горе у оба светска рата, а затим и других држава. Отцепљене републике су одмах прихваћене као напредне и демократске земље које се ослобађају од комунизма, док су Србија и Црна Гора – као републике које су настојале да сачувају федерацију или остану у федерацији са републикама и народима који се за то определе, уз остварење основне претпоставке да се право на самоопредељење, укључујући и право на отцепљење, под једнаким условима обезбеди свим југословенским народима – проглашене недемократским земљама, а затим и главним кривцима за оружане сукобе на територији претходне Југославије. И што је још горе, такав однос према странама у југословенској кризи није се заснивао на стварним чињеницама и нормама међународног права, већ на политичким проценама и интересима појединих држава, које су такве своје ставове, различитим притисцима, наметнуле и осталим државама.⁴ Такво њихово понашање према СР Југославији траје и даље, и не зна се када ће бити окончано.

Савезна Република Југославија искључена је из рада Генералне скупштине УН, КЕБС-а и бројних других међународних организација и органа, онемогућено јој је учествовање у раду Савета Европе, није чланица Савета безбедности и Европске заједнице, у оквиру којих су донете све одлуке о југословенској кризи и односима према СРЈ и српском народу у Хрватској и Босни и Херцеговини, а приликом доношења тих одлука није јој омогућено да учествује у утврђивању битних чињеница на основу којих су те одлуке донесене и да се изјасни о утврђеним или претпостављеним чињеницама, па је јасно да такве одлуке нису могле да буду правилне и правичне, односно да су приликом њиховог доношења учињене бројне тешке повреде међународног права на њену штету и разни преседани. Чак ни познато начело римског права, које је усвојено у свим цивилизованим државама света, да треба саслушати и другу страну – *Audiat et altera pars* – није поштовано када је била у питању СРЈ, без обзира на то што је оно једно од основних начела сваког процесног права, па и процесног права које се примењује у међународним споровима и односима. Тако јој је ускраћено право да се брани од тешких оптужби за које су јој изречене тешке економске санкције, што је незамисливо када је у питању изрицање било каквих санкција у савременом праву. Поред тога, начин одлучивања у оквиру КЕБС-а, у којем су до доношења Париске повеље о новој Европи одлуке доношене консензусом, а према којој се одлука може донети без узимања у обзир гласа државе на коју се она односи (консензус минус

⁴ За прихватање Мастрихтског споразума Немачка је својим западним партнерима поставила услов да признају сецесију Хрватске и Словеније (опширније: др Смиља Аврамов, *Југословенска криза и грађански рат*, „Војно дело“, бр. 4-5/96, стр. 39).

један глас), први и једини пут је промењен када се у оквиру те конференције расправљало о санкцијама према СР Југославији.⁵

Право народа на самоопредељење

Према Повељи УН, Међународном пакту о грађанским и политичким правима, Међународном пакту о економским, социјалним и културним правима⁶ и каснијим међународним актима,⁷ а посебно према Уставу СФРЈ из 1974. године и свим ранијим југословенским уставима после Другог светског рата, право на самоопредељење припада народу, а не појединим републикама, покрајинама или државама. Међутим, у југословенској кризи чланице Европске заједнице, САД и друге државе признале су Републици Хрватској и Републици Босни и Херцеговини „прво на самоопредељење“ иако према међународном праву такво право не постоји, односно не припада републикама, покрајинама, појединим територијама итд., већ појединим народима. Правно схватање да се право наведених република на самоопредељење заснива на одлукама већине грађана тих република, које су они донели на својим референдумима, представља изигравање и злоупотребу права на самоопредељење јер се једном од више равноправних народа у тим републикама, онемо који чини релативну већину, даје право на самоопредељење, а другом народу, који по уставу државе има статус равноправног народа, ускраћује се то право и он се претвара у националну мањину.

На основу таквог схватања права на самоопредељење, српском народу у Хрватској и Босни и Херцеговини ускраћено је право на самоопредељење, а његово неслагање са таквим одлукама и његов отпор према таквом противуставном потчињавању проглашени су за побуну против „легалних“ органа власти, с правом тих органа да угуше његов отпор. Колико су ти органи били легални најбоље показује чињеница да у Хрватској у тим органима више није било представника до тада равноправног српског народа, а у Босни и Херцеговини – представника равноправних српског и хрватског народа. Такво схватање и примена „права на самоопредељење република“, уместо народа, које није ништа друго до чиста сецесија, груба је повреда међународног права народа на самоопредељење. А остваривање права српског народа

⁵ Неке веома значајне повреде међународног права које су учињене на штету СРЈ, аргументовано, уз навођење обимне стране литературе, обрадио је Миодраг Митић у књизи *Међународно право у југословенској кризи*. Део тих повреда значајан је за одлучивање о одговорности за ратне штете и репарације настале у оружаним сукобима на територији претходне Југославије. То питање између правних наследница СФРЈ није решено, а сасвим је сигурно да ће морати да се реши (видети: мр Никола Михаиловић и др Здравко Петровић, *Ратне штете и репарације*, Војноиздавачки завод, ИП Триконтинентал, Београд, 1998).

⁶ Текстови тих пактова налазе се у књизи др Стевана Ђорђевића и других: *Грађа међународног јавног права*, прва књига, стр. 502. и 515.

⁷ Завршни акт Конференције о безбедности и сарадњи у Европи, усвојен у Хелсинкију 1975. године, Париска повеља за нову Европу, усвојена 1990. године итд.; текстови тих докумената могу се наћи у књизи: *Документи КЕБС-а 1975–1995*, стр. 9 и 143.

на самоопредељење у Хрватској и Босни и Херцеговини било је основни узрок за избијање и наставаљање оружаних сукоба у тим југословенским републикама.⁸

Принцип неповредивости граница

На основу Повеље УН, Декларације УН о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи држава у складу са Повељом УН⁹ и многих других међународних аката, у међународном праву важи принцип територијалног интегритета свих држава. У завршном акту КЕБС-а из 1975. године и бројним другим међународним документима усвојен је и потврђен принцип неповредивости граница свих држава у Европи, што значи и граница СФРЈ као једне од држава оснивача те конференције. Међународним признањем држава створених насилном сецесијом од СФРЈ, дакле без сагласности осталих република државе СФРЈ, повређен је принцип поштовања једне европске државе – државе СФР Југославије. Повређен је такође и принцип неповредивости државних граница наведене државе. Истовремено, противно одредбама међународног права, административне и унутрашње границе између република у СФРЈ признате су и проглашене за међудржавне границе које штити међународно право. При томе се свесно и злонамерно прешло преко чињенице да је свака југословенска република која је као самостална држава настала или остала после насилног разбијања СФРЈ, према међународном праву, могла да задржи само територију коју је унела у СФРЈ, односно пре тога у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца као њену претходницу. Унутрашње границе између тих република, које је утврдио ауторитарно највиши партијски орган ДФЈ, односно ФНРЈ, у ратним условима, не могу имати значај међудржавних граница у међународноправном смислу. То важи и за промену тих граница, па признање промене међурејубличких граница значи признање промене граница учињене насилним путем, што је неспојиво са важећим међународним правом.¹⁰

Шта је то у југословенском случају значило показује одређивање граница између Хрватске и Србије (Војводине) у периоду од 1943. до 1946. године. Том приликом срезови Дарда, Батина и Вуковар, које је Србија 1918. године унела у Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, ауторитарно су, наводно због бољих економских веза са Хрватском,

⁸ Одлучујући се за признање сецесије бивших југословенских република, „Велика Британија, САД и Француска су одступиле од своје традиционалне политике и ставова своје сопствене науке. Ипак, мораће да потраже одговор на два фундаментална питања међународноправне науке: права на побуну и права државе на одбрану“ (видети: Смиља Аврамов, *исто*, стр. 47).

⁹ Текст Декларације налази се у књизи С. Борђевића и других: *Грађа међународног јавног права*, прва књига, стр. 317.

¹⁰ Та повреда је још очигледнија ако се узму у обзир тврдње Републике Словеније да се нису отцепиле већ „раздружиле“ од СФРЈ, јер када се неко раздружи од некога онда са собом може понети само оно што је пре тога удружио. То важи и за удруживање република, односно држава.

пренети у административну надлежност Хрватске. Насилним отцепљењем од СФРЈ тј. од Србије и Црне Горе, Хрватска је насилно отцепила и те срезове. Такав њен поступак је прихваћен и потврђен међународним признањем Републике Хрватске у њеним републичким, односно административним границама. С обзиром на то да су државне границе Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца односно ФНРЈ и СФРЈ одређене Сенжерменским, Трианонским, Нејским, Рапалским и Римским уговорима, склопљеним после Првог светског рата, и уговором с Италијом, склопљеним после Другог светског рата, да се према међународном праву границе између држава одређују међународним уговорима, после којих следе поступци делимитације и демаркације, као и да су унутрашње границе између бивших југословенских република постале међудржавне само на основу међународног признања тих република, веома је спорно какав ће међународноправни значај имати те границе у неком каснијем времену, када међународно право буде поштовано, а новонастале државе на територији претходне СФРЈ не буду под непосредном заштитом, контролом и диктатом Европске уније, Североатлантског (НАТО) пакта и Савета безбедности.

„Став да су признањем сецесионистичких република васпостављене нове границе на основу принципа и одлука АВНОЈ-а, правна је бесмислица и политичка иронија. Признање је једнострани политички акт којим се констатује појава нове државе и, евентуално, изражава жеља за успостављењем дипломатских односа. Једностраним актом не могу се изводити територијалне промене нити било каква прекрајања, не могу се наметати ни права, а још мање обавезе трећим државама ... АВНОЈ је саставни део социјалистичке револуције, а са међународног правног становишта (у погледу граница, прим. аутора) његове одлуке су ништавне; донете су за време окупације земље, а тада се не могу изводити никакве административне ни територијалне промене.“¹¹

Чињеница да Србија, у ситуацији у којој се нашла (свршени чин признања, економске санкције, претње употребом силе итд.), није поставила питање измене те границе и да је касније из истих разлога признала Републику Хрватску у њеним „авнојским“ границама не може променити правни значај, важење и садржај наведеног утврђивања и признавања тих граница.

Међународно правно признавање држава

Иако је међународно признање једне државе од стране друге државе првенствено питање њене политичке процене и одлуке, не може се занемарити чињеница да су у међународном праву предвиђени услови које свака држава треба да испуни да би могла да буде међународно призната као самостална и независна држава. Према Конвенцији о правима и дужностима држава, држава као субјект међународног права мора да има следеће квалификације: перманентно становништво, ути-

¹¹ Др Смиља Аврамов, *исто*, стр. 41.

рђену територију, владу и капацитет да уђе у односе са другим државама. Према Пројекту II – *Државе: постојање, једнакост, признање*, који је израдила Међународна комисија америчких правника, држава као личност међународног права мора да испуњава следеће захтеве: перманентно становништво; дефинитивно одређену територију; контролисану владу; капацитет да уђе у односе са другим државама и степен цивилизације који јој омогућава да се придржава принципа међународног права итд.¹²

Када су 15. јануара 1992. земље Европске заједнице признале Републику Хрватску у њеним републичким границама, она није испуњавала предвиђене услове за међународно признање јер није имала власт на трећини своје територије. На том делу територије бивше југословенске републике Хрватске постојала је Република Српска Крајина, која је испуњавала све предвиђене услове за међународно признање, али јој је оно било ускраћено.

Још је јаснија ситуација била у вези с Републиком Босном и Херцеговином. Када су земље Европске заједнице, 6. априла 1992. признале Републику Босну и Херцеговину, државни органи у тој републици нису имали никакву власт на две трећине територије бивше југословенске републике Босне и Херцеговине. На великом делу те територије била је формирана и функционисала је Република Српска, која је испуњавала предвиђене услове за међународно признање. То значи да ни Република Босна и Херцеговина није испуњавала услове за међународно признање у својим републичким границама. Према речима главног правног саветника Министарства за иностране послове Аустралије Роналда Рича: „Европска заједница се померила од процеса признања као формалног прихватања факта на процес базиран на оцењивању вредности, кроз који међународна заједница покушава да створи факт. Мало је примера покушаја да се конституише једна држава кроз широко признање као што је то био случај Босне и Херцеговине“.¹³ О томе наш познати професор међународног јавног права Смиља Аврамов каже: „Признањем сецесионистичких република супротно елементарним правилима међународног права, а посебно њиховим пријемом као мирољубивих, у јеку грађанског рата, у чланство Уједињених нација, уз истовремено колективно кажњавање преосталог дела Југославије и целокупног српског народа, створен је тотални правни хаос с катастрофалним последицама чији се домети још не могу сагледати“.¹⁴

Тако је Европска заједница, уместо да пружи добре услуге и помоћ у решавању југословенске кризе, преузела улогу арбитра о томе које и какве државе треба да настану на територији претходне Југославије, у

¹² Текст тих и сличних међународних аката може да се нађе у књизи др Стевана Ђорђевића и других (*Грађа међународног јавног права*, прва књига, стр. 143).

¹³ Roland Rich, *Recognition of States: Collapse of Yugoslavia and the Soviet Union*, „European Journal of International Law“, V. 4/1993, стр. 38–71 (наведено према: М. Митић, *Међународно јавно право у југословенској кризи*, стр. 154).

¹⁴ Др Смиља Аврамов, *исто*, стр. 37.

kojim границama, па чак и какви треба да буду њихов положај и однос са државом претходницом. У таквој ситуацији, будући да су Република Српска Крајина у Хрватској и Република Српска у Босни и Херцеговини фактички постојале и деловале као самосталне државе, са свим елементима које међународно право прописује за настанак и међународно признање нових држава (утврђена територија, перманентно становништво, ефективна власт, правни поредак, устав, војска, способност за улазак у односе са другим државама итд.), државе Европске заједнице, друге државе и међународне организације нису могле очекивати да ће акт међународног признања Републике Хрватске и Републике Босне и Херцеговине, уз одбијање признања реалности постојања Републике Српске Крајине и Републике Српске, бити довољан и правичан основ за престанак оружаних сукоба у тим републикама и за решавање огромног броја спорних питања која су се појавила. На основу тог признања, српски народ у наведеним републикама, који је имао исто право на самоопредељење као хрватски и муслимански народ, а који је у то време био способан да брани своје националне и животне интересе, требало је да пристане на своје разоружање, статус националне мањине и побуњеника, на кривичне прогоне и кажњавања итд., односно да се одрекне свог права на самоопредељење и своје плебисцитарно изражене воље да остане у Југославији као заједничкој држави. Пошто су таква очекивања Европске заједнице и других држава и међународних организација, ако су постојала, била нереална и немогућа, акт међународног признања тих република само је допринео разбуктавању оружаних сукоба у њима.

Планови за решавање кризе

С обзиром на то да су Влада Републике Хрватске, представници српског народа из Републике Српске Крајине и Председништво СФРЈ прихватили План мировне операције УН за Југославију, тзв. Венсов план,¹⁵ Савет безбедности је донео Резолуцију бр. 743, 21. фебруар 1992, којом је прихватио тај план и донео одлуку о формирању посебних снага УН (тзв. УНПРОФОР) и њиховом постављању на подручје под заштитом УН, које је тим планом одређено. Биле су то тзв. УНПА зоне, које су у стварности чиниле територију Републике Српске Крајине. Тим планом је предвиђено повлачење јединица ЈНА из Хрватске и демилитаризација УНПА зона под заштитом Уједињених нација. Та заштита је требало да траје до мирног уређења односа између Републике Хрватске и Републике Српске Крајине. Међутим, без обзира на преузету обавезу да ће поштовати План мировне операције УН за Југославију, Хрватска је неколико месеци касније напала УНПА зоне и заузела њихове делове (Земуник, Масленица, тзв. Медачки цеп и друго).

Резолуцијом Савета безбедности бр. 762, од 30. јуна 1992. затражено је од свих страна да поштују своје обавезе, потпуно обуставе непријатељ-

¹⁵ Текст Плана мировне операције УН за Југославију налази се у књизи М. Митића: *Међународно право у југословенској кризи* (стр. 291–296).

ства и спроведу План мировне операције итд., а од Републике Хрватске да повуче своје оружане снаге на положаје на којима су се налазиле до офанзиве 21. јуна 1992. године.¹⁶ Ту резолуцију Савета безбедности Хрватска није поштовала, а Уједињене нације према њој нису предузеле никакве мере.

После тога, вођени су преговори и припремани различити планови за мирно уређење кризе у Републици Хрватској. Најпознатији је тзв. План 3-4, којим је био предвиђен висок степен политичке и територијалне аутономије за Србе у Хрватској у оквиру Републике Хрватске. План су у почетку одбијале обе стране, али га је српска страна касније ипак прихватила. Међутим, почетком августа 1995. Република Хрватска је предузела офанзиву великих размера и заузела значајан део УНПА зона, односно Републике Српске Крајине, осим области: Источна Славонија, Барања и Западни Срем. У току те офанзиве бомбардовани су и заузети Книн и други градови на подручју УНПА зона, а скоро читаво српско становништво, бежећи од хрватских оружаных снага, преселило се у Републику Српску и СРЈ (више од 200.000 избеглица). У току те офанзиве хрватске оружане снаге бомбардовале су и колоне избеглица на путевима, што је тежак ратни злочин.

У вези са тим догађајима Савет безбедности је донео Резолуцију бр. 1009, од 10. августа 1995, којом је осудио офанзиву великих размера коју је започела Влада Републике Хрватске, гранатирање цивилних циљева и неприхватљиве акте снага хрватске армије против особља мировних снага Уједињених нација, и захтевао од Владе Хрватске да одмах прекине све војне акције. У тренутку када је Савет безбедности донео ту резолуцију Хрватска је већ била заузела наведено подручје УНПА зона. Савет безбедности, при томе, није захтевао од Хрватске да повуче своје оружане снаге из УНПА зона, дакле зона под заштитом Уједињених нација. Тако су гаранције које су српском народу у Хрватској дале Уједињене нације – да ће бити заштићен од хрватског терора и напада и да ће питање његове даље политичке судбине бити решено мирољубивим средствима – у потпуности изневерене и погажене.¹⁷ Такво понашање Уједињених нација и других мировних организација према српском народу у Хрватској представља повреду међународног права.

Санкције против СР Југославије

Према Уговору о одласку команди, јединица и установа ЈНА из гарнизона и касарни Зеница, Травник, Коњиц и Сарајево, који је 10. маја 1992. склопљен између Председништва и Владе Републике Босне и Херцеговине и ЈНА, под контролом посматрачког тима Европске заједнице и личног изласланика генералног секретара УН лорда Карин-

¹⁶ Текстови резолуција бр. 743, од 21. фебруара 1992, и 762, 30. јуна 1992, могу се наћи у књизи *Уједињене нације 1945–1995*, стр. 187. и 203.

¹⁷ Текст те резолуције видети у *Уједињене нације 1945–1995*, стр. 296–298.

гтона, ЈНА била је дужна да одмах почне с повлачењем команди, јединица и установа ЈНА и њиховог наоружања, муниције, опреме и покретне имовине из наведених гарнизона (чл. 2), док је повлачење осталих јединица и установа ЈНА требало да буде посебно регулисано (чл. 4).

Повлачење је требало да се заврши у року који је одређен планом повлачења, дакле до 19. маја 1992, како је одредило Председништво СФР Југославије. Влада и Председништво Босне и Херцеговине обавезали су се да ће омогућити и обезбедити сигурно пролажење војних колона на правцима маршевања према њиховим одредиштима (чл. 5).¹⁸ Према том плану и уговору, повлачење јединица и установа ЈНА из Босне и Херцеговине завршено је до 19. маја 1992. године.

Међутим, пре истека тога рока, Резолуцијом бр. 752, од 15. маја 1992, Савет безбедности је констатовао да је дошло до погоршања ситуације у Босни и Херцеговини и поставио захтев да „сви облици спољног мешања у Босни и Херцеговини, укључујући и мешање јединица ЈНА и елемената Хрватске армије, одмах престану и да суседи Босне и Херцеговине врло брзо реагују како би се окончало такво мешање и поштовао територијални интегритет Босне и Херцеговине; да све јединице ЈНА и елементи Хрватске армије који су тренутно у Босни и Херцеговини буду одмах повучени или стављени под контролу Владе Босне и Херцеговине; да све стране у сукобу и остали заинтересовани у Босни и Херцеговини хитно обуставе борбе и поштују примирје склопљено 12. априла 1992. године“, као и да све „нерегуларне снаге у Босни и Херцеговини буду распуштене и разоружане“.¹⁹ После тога, Резолуцијом бр. 757, од 30. маја 1992. Савет безбедности је констатовао да захтеви постављени у Резолуцији бр. 752, од 15. маја 1992, нису испуњени, па је поновио захтев да се елементи Хрватске армије који су још присутни у Босни и Херцеговини одмах повуку из те републике и одлучио да се СР Југославији (Србији и Црној Гори) уведу економске санкције.²⁰ Такве санкције нису уведене према Републици Хрватској.

Непосредни повод за увођење санкција била је експлозија неког експлозивног средства у Улици Васе Мискина у Сарајеву, када је у реду за хлеб рањено 144, а погинуло 16 људи. За тај догађај одмах су окривљени Срби, иако је међународна истрага показала да то они нису могли да учине.²¹ У вези са тим, у пракси УН догодио се немислив догађај: извештај о догађају у Улици Васе Мискина који је УНПРОФОР доставио Савету безбедности уклоњен је из документације припремљене за седницу 30. маја 1992, тако да је Савет донео одлуку о увођењу економских санкција без увида у тај извештај.²²

¹⁸ Тај уговор није јавно објављен. Свака страна потписница добила је примерак уговора.

¹⁹ Текст те резолуције налази се у књизи *Уједињене нације 1945–1995*, стр. 190–193.

²⁰ Текст Резолуције може се наћи у књизи: *Уједињене нације 1945–1995*, стр. 194–200.

²¹ „Политика“, 4. април 1993; С. Ковачевић и П. Дајић, *Хронологија југословенске кризе 1942–1993*, стр. 73.

²² *Исто*, стр. 104; М. Митић, *Међународно право у југословенској кризи*, стр. 16.

Пре доношења одлуке о увођењу санкција Савет безбедности је пропустио да утврди да ли је СР Југославија објективно могла са испуни услове одређене Резолуцијом бр. 752, поготову ако се узме у обзир понашање Републике Босне и Херцеговине, Републике Хрватске, па и Републике Српске, на које СРЈ није могла да утиче. Савет безбедности је пропустио да утврди да се на територији Босне и Херцеговине на дан 30. маја 1992. године нису налазиле, нити су могле да се налазе јединице Југословенске народне армије. Након што је 5. маја 1992. Председништво СФРЈ, односно у том тренутку СРЈ,²³ донело одлуку о повлачењу јединица ЈНА из Босне и Херцеговине (прецизније, о повлачењу припадника ЈНА који су били држављани Србије и Црне Горе из јединица ЈНА које су се налазиле у Босни и Херцеговини), Скупштина Републике Српске донела је одлуку о формирању војске Републике Српске. Она је формирана 12. маја 1992. године. У њен састав су ушле јединице ЈНА које су се налазиле у Босни и Херцеговини, а које су скоро у целини биле попуњене људством из Босне и Херцеговине и јединице Територијалне одбране које су биле формиране у српским општинама у Босни и Херцеговини, односно у Републици Српској.²⁴ При томе, треба узимати у обзир чињеницу да Председништво СФРЈ после 12. маја 1992. није могло да повуче на територију СРЈ јединице ЈНА које су тога дана ушле у састав Војске Републике Српске. То људство, које су чинили држављани Босне и Херцеговине, а делимично и Хрватске, није више било потчињено Председништву СФРЈ, односно СРЈ, желело је да остане у Босни и Херцеговини, као својој држави, и да брани свој народ и своју имовину. Припадници ЈНА који су били држављани Србије и Црне Горе повучени су на територију СРЈ на основу наведеног плана Председништва СФРЈ и уговора до 19. маја 1992, осим припадника ЈНА из једне опкољене касарне у Сарајеву, који су повучени 5. јуна 1992. године. Од јединица ЈНА које су се налазиле на територији СРЈ, 20. маја 1992. године, формирана је Војска Југославије. Према томе, 30. маја 1992. на територији Босне и Херцеговине јединица ЈНА није било, нити је могло да их буде, јер оне једноставно више нису постојале. Независно од тога, после 27. априла 1992, а поготову после 19. маја 1992, више нису постојале уставне ни законске могућности да се војни обвезници из Србије и Црне Горе упућују у војне јединице у Босни и Херцеговини, јер је она у то време већ била призната као самостална и независна држава, будући да се радило о страни држави. Јединице које је Савет безбедности погрешно и неосновано називао јединицама ЈНА биле су јединице Војске Републике Српске. Њихов врховни командант није било Председништво СФРЈ, већ председник

²³ После доношења Устава СР Југославије, 27. априла 1992, Председништво СФРЈ наставило је да обавља функцију председника државе до избора председника СРЈ, дакле до избора Добрице Ђосића.

²⁴ О тим чињеницама генерални секретар Уједињених нација Бутрос Гали известио је Савет безбедности 30. маја 1992. године (видети текст тог извештаја у књизи М. Митића *Међународно право у југословенској кризи*, стр. 335–339).

Републике Српске, како је то прописано чл. 106 Устава Републике Српске.²⁵

Савет безбедности није узео у обзир чињеницу да су муслиманске оружане формације и после 10. маја 1992. наставиле са нападима на јединице ЈНА које су се повлачиле или су се припремале за повлачење са територије Босне и Херцеговине, што је морало да доведе до њиховог оружаног отпора и оружаног сукоба. Најдрастичнији пример таквог понашања муслиманских оружаног снага јесте напад на колону ЈНА која се 15. маја 1992, према споразуму са Председништвом и Владом Босне и Херцеговине и другим њиховим органима, под пратњом муслиманске милиције, кретала путем из Тузле према Зворнику. Тада је мучки убијено више од 200 војника ЈНА, а већи њихов број је заробљен и мучен у логорима Босне и Херцеговине.²⁶

Коначно, Савет безбедности није узео у обзир да су настављању оружаног сукоба у Босни и Херцеговини знатно доприносиле хрватске оружане формације које су се налазиле у Босни и Херцеговини све до краја 1995. године и водиле борбу са српским и муслиманским оружаним снагама. То је било познато Савету безбедности, јер је у Резолуцији бр. 752, од 15. маја 1992, поновио захтев да се „елементи Хрватске армије који су још присутни у Босни и Херцеговини одмах повуку“ из те републике.

Све то показује да су санкције СРЈ уведене због тога што је српски народ у Босни и Херцеговини наставио са борбом за остваривање својих националних и политичких права, односно зато што није прихватио одлуку о уређењу Босне и Херцеговине коју су припремили Европска заједница и Савет безбедности преурањеним међународним признањем Републике Босне и Херцеговине и њеним пријемом у Уједињене нације. То фактички значи да се одговорност СРЈ за настављање оружаног сукоба у Босни и Херцеговини могла састојати само у томе што није могла да убеди или присили представнике српског народа у Босни и Херцеговини да прихвате такво уређење Босне и Херцеговине. Међутим, у праву цивилизованих народа, па и у међународном јавном праву, нико не може да буде проглашен кривим или одговорним за нешто што није у могућности да учини. То би морало да важи и за одговорност СРЈ за настављање оружаног сукоба у Босни и Херцеговини после 15. маја 1992. године.

²⁵ Припадници ЈНА носили су на капама петокраку, а припадници Војске Републике Српске традиционалну ознаку српске војске из ранијег периода; јединице ЈНА имале су називе који су указивали на њихову војну специјалност (на пример, 1. оклопна бригада; 150. противавионски пук итд.), док су јединице Војске Републике Српске носиле називе према територији са које су регрутоване (на пример, 5. мајевичка бригада); речи „војна пошта“ на печатима и штамбиљима ЈНА биле су исписане латиницом, а у Војсци Републике Српске – ћирилицом, итд.

²⁶ На основу сведочења војника и старешина који су се налазили у војној колони која се 15. маја 1992. кретала из Тузле према Зворнику („Политика експрес“ од 22. априла објавила фељтон под насловом *Када су живи завидели мртвима*, аутора Тихомира Стојановића).

Резолуцијама бр. 787, од 16. новембра 1992, и 820, од 18. априла 1993, Савет безбедности је проширио економске санкције према СРЈ због одбијања Срба из Босне и Херцеговине да прихвате Венс-Овенов план о уређењу односа у Босни и Херцеговини, као и због наводне умешаности СРЈ у оружане сукобе у тој држави, иако за то није постојао никакав реални основ. Наиме, економска помоћ коју је СРЈ пружала Републици Српској није могла да буде основ за проширивање економских санкција, јер су још знатнију и опсежнију помоћ Босни и Херцеговини пружале земље Исламске заједнице, Европске заједнице и многе друге.

За однос Европске заједнице и Савета безбедности према СРЈ никакав значај нису имале чињенице што је СРЈ, са своје стране, прихватила све планове о уређењу односа у Босни и Херцеговини које су припремили органи Европске заједнице итд., и што су председник СРЈ Добрица Ђосић, председник Србије Слободан Милошевић, председник Црне Горе Момир Булатовић и председник грчке владе Константин Мицотакис, 5. маја 1993, непосредно, у Скупштини Републике Српске, покушали да убеду посланике те скупштине да прихвате Венс-Овенов план, али у томе нису успели. За тај однос никакав значај није имала ни чињеница што је СРЈ, на основу Резолуције Савета безбедности бр. 838, од 9. јуна 1993, о увођењу посматрача УН на граници између Србије и Босне и Херцеговине, увела „ембарго на Дрини“. Дакле, престала је с пружањем економске помоћи Републици Српској.²⁷

После склапања Дејтонског мировног споразума, када је питање оружаних сукоба у Босни и Херцеговини и даљег уређења те државе било дефинитивно решено, Резолуцијом Савета безбедности бр. 1022, од 22. новембра 1995,²⁸ економске санкције СРЈ само су суспендоване на неодређено време, уместо да су укинуте. Коначно, када су Резолуцијом Савета безбедности бр. 1974, од 1. октобра 1996, економске санкције СРЈ и формално укинуте,²⁹ задржан је „спољни зид санкција“ које нико никада није ни увео ни дефинисао, а чије се укидање стално условљава новим разлозима који немају никакве везе са условима и разлозима због којих су санкције према СРЈ уведене. Све то недвосмислено показује да је понашање Савета безбедности и Европске заједнице, касније и Европске уније, према СРЈ у току југословенске кризе било противно међународном праву и Повељи Уједињених нација. Према чл. 41 Повеље УН, мере које Савет безбедности може да предузме према појединим државама ради спровођења својих одлука, а које се обично називају санкцијама, имају за циљ, односно сврху, да обезбеде промену понашања стране која угрожава међународни мир и безбедност, а не њено кажњавање или одмазду. О томе генерални секретар УН каже: „Зато је врло важно да Савет безбедности када одлучи да наметне

²⁷ Текст Резолуције видети у: М. Митић, *исто*, стр. 322.

²⁸ Текст Резолуције видети у: М. Митић, *исто*, стр. 324.

²⁹ Садржај и анализу те резолуције садржи чланак др Милана Опачића *Укидање санкција СРЈ Југославији – значење и основаност сумњи*, „Војно дело“, бр. 6, 1996, стр. 59–77.

санкције истовремено дефинише објективна мерила за утврђивање да је њихова сврха постигнута. Ако треба да употреба санкција као ефикасних инструмената и даље ужива општу подршку, мора се пазити да се избегне утисак да је намера наметања санкција кажњавање а не промена политичког понашања, или да се мерила мењају да би послужила друкчијим сврхама од оних које су мотивисале првобитну одлуку о наметању санкција“.³⁰

На основу наведеног схватања генералног секретара УН о суштини и смислу увођења санкција некој држави, увођење економских санкција СРЈ, њихово проширивање и одржавање било је противно одредби чл. 41. Повеље Уједињених нација. Дода ли се томе да је Дејтонски мировни споразум, којим је коначно утврђено питање кризе у Босни и Херцеговини, склопљен 21. новембра 1995. и да се спроводи под контролом Европске уније и УН, уз признату сарадњу и подршку СРЈ, као и да су према њој још увек на снази неуведене економске санкције у форми „спољног зида санкција“ (блокирање новчаних средстава и имовине у иностранству, спречавање повратка СРЈ у Генералну скупштину УН и друге међународне органе и организације итд.), сасвим је јасно да се СР Југославија и десет милиона њених недужних грађана беспримерно и противправно кажњавају.

„Хуманитарна војна интервенција“ у Републици Српској

Према чл. 42. Повеље УН Савет безбедности, ако сматра да мере које не повлаче употребу оружане силе, дакле економске санкције, нису довољне за одржавање или успостављање међународног мира и безбедности, овлашћен је да предузме потребну оружану акцију ваздухопловним или сувоземним снагама ради одржавања или успостављања међународног мира и безбедности. Када су у питању унутрашњи оружани сукоби, Савет је овлашћен да такву акцију предузме на основу чл. 42 и чл. 2, тачка 7, Повеље Уједињених нација.

На основу чл. 42 Повеље УН и Резолуције Генералне скупштине УН бр. 377, од 3. новембра 1950, познате под називом „Уједињени за мир“,³¹ током 50 година, „Савет безбедности је интервенисао мировним снагама УН и другим колективним мерама против земаља које су својим акцијама извршиле акт агресије или повреду мира, дакле пост фестум, а не а priori, односно превентивно“.³²

Без обзира на такву праксу Савета безбедности и одредбе Повеље УН, на Првом самиту шефова држава и влада чланица Савета безбедности, одржаном 31. јануара 1992, постигнута је сагласност о потреби развоја „превентивне дипломатије“ ради обезбеђивања колективне безбедности, стварања и чувања мира, разоружања и стварања глобалног

³⁰ Додатак Агенди за мир из 1995. године (*Уједињене нације 1945–1995*, стр. 109).

³¹ Текст Резолуције видети у: С. Борђевић и други, *исто*, стр. 328.

³² Др Милан Опачић, *Прилог разматрању основа нове доктрине одбране СР Југославије*, „Војно дело“, бр. 4–5, 1997, стр. 150.

система међународних односа. Идеја је даље разрађена у Агенди за мир из 1992. и у Додатку Агенди за мир из 1995. године, које је написао генерални секретар Уједињених нација.

Суштина превентивне дипломатије састоји се у праву на превентивну интервенцију која Повељом УН није била предвиђена. „Стварни смисао права на превентивну интервенцију јесте веома широко и неограничено овлашћење сталних чланица Савета безбедности да уколико оцене да збивања у некој држави (искључујући наравно њих саме) могу да угрозе мир и стабилност у геополитичком простору у коме се налазе, колективним мерама УН (политичко-дипломатске, економске санкције и војна принуда) обезбеђују 'неделиквентно' понашање државе“.³³ Није реч, дакле, о интервенцији у случају изведеног акта агресије или повреде мира и безбедности које је учинила једна држава према другој, већ о истом таквом овлашћењу у случајевима када чланице Савета безбедности оцене да развој догађаја у некој држави, дакле у оквиру њених унутрашњих ствари, може да угрози мир и безбедност у региону.

Прву такву војну интервенцију, или како је њени творци називају „хуманитарну војну интервенцију“ у Европи, уз сагласност Савета безбедности, извеле су снаге НАТО-а у Републици Српској, у времену од 30. августа до 13. септембра 1995. године. Непосредни повод за ту интервенцију била је експлозија гранате на сарајевској пијаци Маркале, 28. августа 1995, када је погинуло 37 људи, за коју су одмах окривљени Срби иако је веома брзо утврђено да су гранату испалили муслимани да би изазвали војну интервенцију.³⁴

У току припрема за ту војну интервенцију, на састанку високих функционера НАТО-а, одржаном 1. августа 1995. у Бриселу, усвојена је Декларација о интервенцији у Босни, у којој је, поред осталог, наведено да је „Алијанса одлучила да изврши хитне припреме у случају да се настави гушење Сарајева и шире мешање у допремање хуманитарне помоћи, за примену општијих мера, међу које спадају и ваздушни напади на босанске Србе и друге у Босни и Херцеговини“.³⁵ У Додатку Агенди за мир о тој војној интервенцији је наведено: „У Босни и Херцеговини Савет безбедности је овластио државе чланице које су деловале као нације или преко свог регионалног споразума да би обезбедиле поштовање забране војних летова у ваздушном простору те земље, да би подржале снаге УН у бившој Југославији у вршењу њиховог мандата, укључујући и одбрану особља УН ако би било нападнуто, као и да одврате нападе на зоне безбедности“.³⁶

³³ Др Милан Опачић, *исто*, стр. 151.

³⁴ Пошто обавештавање светске јавности о том догађају на други начин није било могуће, у „Вашингтон посту“ од 25. октобра 1995. објављен је оглас под насловом „Американци у босанском блату“ (*Americans in the Bosnian Quagmire*), у којем су наведени подаци о три таква напада које су извели муслимани, а који су приписани Србима.

³⁵ Декларација НАТО о интервенцији у Босни, „Политика“, 4. август 1996.

³⁶ Додатак Агенди за мир, *Уједињене нације 1945–1995*, стр. 112.

Према тим документима, наведеном војном интервенцијом требало је да се обезбеди поштовање забране војних летова у БиХ, подржавање снага УН, одбрана особља УН и одвраћање српских снага од напада на зоне безбедности. Њоме је, дакле, требало да се успостави угрожени мир. Према Глави VII Повеље УН, када снаге УН успоставе мир, даљи односи између сукобљених страна морају да се решавају према међународном праву и одредбама Повеље УН о мирном решавању спорова (преговори, посредовање, добре услуге, међународни суд итд.). Војна интервенција, према томе, не сме да буде употребљена ради стварања нових држава или другачијих држава од оних које би настале у неком унутрашњем оружаном сукобу уколико војне интервенције УН не би било. Ако се „хуманитарном“ војном интервенцијом УН мењају правно уређење и организација неке државе, односно ако се на тај начин стварају нове и другачије државе, онда војна интервенција нема за циљ успостављање мира, већ је „крсташки рат“ за стварање нових држава. А такве војне интервенције се не могу ускладити с међународним правом и Повељом Уједињених нација.

Како је то било у случају Републике Српске може се видети из следећих података: војна интервенција на РС и њене оружане снаге започета је одмах, пре истека једног сата од тренутка експлозије на Маркалама, масовним извиђачким летовима изнад њене територије. У војној акцији, названој „одлучан одговор“, више од 400 борбених авиона НАТО-а, који су извели више од 3.300 борбених летова и на српске циљеве бацили од 5.000 до 10.000 тона бомби, од којих су неке, како је касније утврђено, биле пуњене осиромашеним уранијумом, порушени су скоро сви војни објекти у Републици Српској и бројни привредни објекти, мостови, ПТТ уређаји, сточне фарме, српска села, школе, болнице, и друго. Од последица бомбардовања погинуло је или је било повређено много српских цивила.

Том војном интервенцијом промењен је однос снага у унутрашњим оружаним сукобима у Босни и Херцеговини на штету Срба, а у корист муслимана и Хрвата. У војној офанзиви коју су у складу са том интервенцијом предузеле муслиманске и хрватске оружане снаге заузет је знатан део територије Републике Српске у западној Босни, и то део на којем су Срби чинили огромну већину становништва (Босански Петровац, Босанско Грахово, Дрвар, Мркоњић Град итд.).³⁷ Након тога, 21. новембра 1995, склопљен је Дејтонски мировни споразум, на који је српска страна морала да пристане под знатно тежим и неповољнијим условима од оних на које би пристала да није било војне интервенције.

Све то показује да војна интервенција у Републици Српској није била усклађена са Повељом УН и међународним правом, односно да је

³⁷ О томе шта је срушено у Републици Српској, на основу података добијених од Војске Републике Српске, у листу „Вечерње новости“, од 2. септембра 1995, објављен је фељтон *Петнаест дана пакла* Миљане Аксић-Краљ.

том интервенцијом на штету српског народа и Републике Српске тешко повређено међународно право.

*
* *

За оспоравање наведених повреда међународног права не постоје ваљани аргументи. Њихове последице за српски народ у целини, Републику Српску и СРЈ познате су, тешке и далекосежне. Осим тога, те повреде међународног права за СРЈ значајне су из још најмање два разлога: могу да буду пресудне приликом евентуалног утврђивања одговорности за ратне штете које су настале на територији претходне Југославије због започињања и вођења оружаних сукоба, и истовремено указују на константно неповољан однос наведених држава према СФРЈ и СРЈ, који се очигледно не заснива на принципима међународног права и на међународној правди, већ на интересима неких најмоћнијих држава за другачијим уређењем света, при чему су СФРЈ и СРЈ биле одређена сметња коју је требало уклонити.

Предлоге, решења и ултиматуме који се свакодневно упућују Србији и СРЈ у вези с начином решавања наших актуелних унутрашњих питања треба свестрано и пажљиво размотрити, уз уважавање нужности сарадње са тим и другим државама света и међународним организацијама и органима, али треба првенствено узимати у обзир заштиту наших националних и других интереса. Јер, увек постоји нека граница преко које самосталне државе не могу да иду. Тим више што наведена искуства показују да ти предлози, решења и захтеви ни до сада нису били засновани на међународном праву и жељи за мирним решавањем насталих спорова, већ на посебним интересима неких других држава.

*Timeo Danaos et dona ferentes.*³⁸

³⁸ „Бојим се Данајаца, тј. Грка, чак и када носе дарове“ (стих из Вергилијеве *Енејиде* који се односи на Тројанског коња).

Заштита права ратних заробљеника

Др Здравко Петровић и др Наташа Мрвић-Петровић

Ратним заробљеницима, према теорији међународног ратног права, сматрају се разоружани непријатељеви војници. Најзначајнији међународни правни пропис о ратним заробљеницима јесте Женевска конвенција о поступању са ратним заробљеницима, од 12. августа 1949, као и Допунски протокол уз ту конвенцију из 1977. године.

Кривичним законом СРЈ предвиђена су три кривична дела којима се штите ратни заробљеници: ратни злочин против ратних заробљеника, сурово поступање са рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима и неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника.

Увод

Примери из историје људског друштва (историјски извори, митови и религија) показују да је однос према лицима заробљеним у ратним сукобима одувек био веома суров. Пракса заробљавања непријатељских војника и поштовања њиховог права на живот почела је више да се примењује тек на прелазу из феудализма у ново доба. На пример, у првобитној родовској заједници није постојао обичај заробљавања припадника непријатељског генса: они су редовно убијани или непосредно на бојном пољу или су краткотрајно заробљавани како би касније били жртвовани боговима. Тек са развојем приватне својине и робовласничког система ратови су почели да се воде с искључивим циљем да се зароби што више људи, како би се обезбедила неопходна радна снага. У Риму и Грчкој таквим робовима (ратни заробљеници) обично се трговало, мада има примера и да су пуштани на слободу или су примани у војску. И у феудализму се са заробљеним непријатељима веома сурово поступало, а институција откупа постала је редовна пракса тек у 17. веку у Европи.

Положај ратних заробљеника побољшан је током Француске револуције, чије су прогресивне идеје (братство, слобода, једнакост) утицале на промену дотадашњих схватања. Постепено, пробијала се идеја да треба заробљавати само припаднике оружаних снага непријатеља.¹ Истовремено, чињени су први покушаји да се правилима – прво у националним законодавствима, а затим и на међународном нивоу – забране нечовечни поступци, страдања и мучења ратних заробљеника.

¹ Војна енциклопедија, књ. VIII, Београд, 1974, стр. 40.

Трагична судбина ратних заробљеника у сецесионистичком рату у САД, вођеном од 1860. до 1865. године, утицала је на појаву првих правила о поступању са ратним заробљеницима, и то како на националном (Либерово *Упутство за поступање у рату армије САД*), тако и на међународном (*Бриселска декларација* из 1874. године и *Оксфордски приручник* из 1880. године).² Тек у другој половини 19. века појавио се први међународни пропис о заштити ратних заробљеника: *Друга хашка конвенција о законима и обичајима рата на копну* из 1889. године, која је садржала и посебан *Правилник о законима и обичајима рата на копну*. Та конвенција је неколико година касније (1907. године) замењена конвенцијом под истим називом, која је такође садржала *Правилник о законима и обичајима рата на копну*. У том правилнику, у глави II, наведене су одредбе о ратним заробљеницима.³ Хашким конвенцијама из 1889. и 1907. године практично је кодификовано целокупно обичајно ратно право.

У Првом светском рату показали су се недостаци у регулисању правног положаја ратних заробљеника, па је 1929. године донета нова конвенција са 97 чланова. Показало се да је значајни недостатак Хашких конвенција био изостанак предвиђене санкције за понашања која су њима иначе била забрањена, иако је била наглашена одговорност државе за ратне злочине које учине њени припадници.

Проблем ратних заробљеника постао је посебно актуелан после трагичних искустава из Другог светског рата, након чега се приступило доношењу Женевских конвенција 12. августа 1949. године. Једна од четири тада усвојене конвенције односила се управо на поступање са ратним заробљеницима. У ратовима који су вођени после Другог светског рата, као што су Вијетнамски и Корејски рат, рат на Малдивима итд., показало се да се, упркос потписаним конвенцијама, ратни заробљеници и даље не третирају како би требало према правилима наведених међународних аката. О томе сведоче и најновија искуства из грађанског рата вођеног на територији Социјалистичке Федеративне Републике Југославије.

Појам и правни положај ратних заробљеника

Појам ратног заробљеника

Ратним заробљеницима, према теорији међународног ратног права, сматрају се разоружани непријатељеви војници.⁴ Најзначајнији важећи међународни правни пропис о ратним заробљеницима јесте *Женевска конвенција о поступању са ратним заробљеницима* од 12. августа 1949. године. Она садржи: опште одредбе, општу заштиту ратних заробљени-

² Видети опширније: Г. Перазић, *Међународно ратно право*, Београд, 1986, стр. 210.

³ Интегрални текстови те конвенције и Правилника налазе се у књизи: *Међународне конвенције о ратном праву и сигурности*, Загреб, 1979.

⁴ Г. Перазић, *исто*, стр. 209.

ка, заробљеништво, новчана средства ратних заробљеника, односе ратних заробљеника са спољним светом, односе ратних заробљеника са властима и завршетак заробљеништва. Конвенцију је ратификовала и Југославија Указом Президијума Народне скупштине ФНРЈ (*Службени весник Президијума Народне скупштине ФНРЈ*, бр. 6/50). По том основу она важи и у свим државама насталим на територији претходне Југославије. Поред те конвенције, на ратне заробљенике се односе и поједине одредбе *Женевске конвенције о заштити жртава међународних оружаних сукоба* из 1949. године и, уз њу, Допунски протокол из 1977. године, који је Југославија ратификовала 1978. године.

Женевским конвенцијама предвиђено је да се ратним заробљеницима сматрају следећа лица која су пала под власт непријатеља:

1) припадници оружаних снага једне стране у сукобу, као и припадници милиција (народне војске) и добровољачких јединица које су у саставу тих организација;

2) припадници осталих милиција и добровољачких јединица, што значи и чланови организованих покрета отпора који припадају једној страни у сукобу и који дејствују изван или у оквиру своје сопствене територије, чак и када је та територија окупирана, под условом да те милиције или добровољачке јединице, као и сви организовани покрети отпора, испуњавају следеће услове:

а) да им је на челу лице одговорно за своје потчињене,

б) да имају одређени знак за разликовање који се може уочити на одстојању,

в) да отворено носе оружје,

г) да се приликом својих дејстава придржавају ратних закона и обичаја;

3) припадници редовних оружаних снага који изјављују да припадају влади или власти коју није признала сила под чијом се влашћу налазе;

4) лица која прате оружане снаге, иако непосредно нису у њиховом саставу, као што су: цивилни чланови посада војних ваздухоплова, ратни дописници, снабдевачи, чланови радних јединица или служби чија је дужност да се старају о удобности оружаних снага, под условом да су за то добила дозволу од оружаних снага у чијој се пратњи налазе;

5) чланови посада, подразумевајући команданте, пилоте и ученике трговачке морнарице и чланове посада цивилних ваздухоплова страна у сукобу који не уживају повољније поступање на основу других одредаба међународног права;

б) становништво неокупиране територије које се, услед приближавања непријатеља, добровољно диже на оружје да би пружило отпор непријатељевој најезди, а које није имало времена да се организује као редовна оружана сила, ако отворено носи оружје и ако поштује ратне законе и обичаје (чл. 4 под а).

Та конвенција се примењује на лица наведена у чл. 4 чим падну под власт непријатеља све до коначног ослобађања и репатрирања. Ако постоји сумња да лица која су извршила неки ратни чин и која су пала

непријатељу у руке припадају некој категорији наведеној у чл. 4, она ће уживати заштиту предвиђену том конвенцијом све док надлежни суд не одреди њихов положај (чл. 5). Дакле, међународном правном заштитом, приликом одређивања појма ратног заробљеника, обухватан је све шири круг лица којима се признаје тај статус, а не искључиво припадници оружаних снага стране у сукобу.⁵

Ратни заробљеници су у власти непријатељеве силе, а не у власти појединих лица или војних јединица које су их заробиле. Независно од личних одговорности, које могу постојати, сила која их држи одговорна је за поступање према њима (чл. 12, ст. 1). То значи да војници који су заробили припаднике непријатељске војске немају над њима никакву власт: они су само овлашћени да их разоружају и упуте надлежним органима. Власт над заробљеницима има држава која их држи у заробљеништву. Такође, та држава је дужна да обезбеди заштиту правног статуса ратних заробљеника и да спречи кршење њихових права.

Правила о поступању са ратним заробљеницима

Конвенција о поступању са ратним заробљеницима примењује се у случају објављеног рата и сваког другог оружаног сукоба који избије између двеју или више страна уговорница, чак и ако једна од њих није признала ратно стање (чл. 2, ст. 1). У случају оружаног сукоба који нема карактер међународног сукоба, а који избије на територији једне од високих страна уговорница, свака страна у сукобу дужна је да примењује барем следеће одредбе:

1) према лицима која не учествују непосредно у непријатељствима, укључујући и припаднике оружаних снага који су положили оружје и лица онеспособљена за борбу услед болести, рањавања, лишења слободе или било којег другог узрока, поступаће се у свакој прилици човечно, без икакве неповољне дискриминације засноване на раси, боји коже, вери или убеђењу, полу, рођењу или имовном стању, односно било којем другом сличном мерилу. Зато су забрањени и забрањују се, у свако доба и на сваком месту, према наведеним лицима, следећи поступци:

а) повреде које се наносе животу и телесном интегритету, нарочито све врсте убистава, осакаћења, свирепости и мучења,

б) узимање талаца,

с) повреде личног достојанства, нарочито увредљиви и понижавајући поступци,

д) изрицање и извршење казни без претходног суђења пред редовно установљеним судом, уз судске гаранције које цивилизовани народи признају као неопходне;

2) рањеници и болесници биће прихваћени и неговани.

⁵ З. Стојановић, *Коментар КЗ СРЈ*, Београд, 1997, стр. 168.

Свака непристрасна хуманитарна организација, као што је Међународни комитет Црвеног крста, може да понуди своје услуге странама у сукобу, које треба да се труде, с друге стране, да посебним споразумима ставе на снагу део или све одредбе те конвенције. Примена претходних одредаба неће утицати на правни положај страна у сукобу (чл. 3).

Са ратним заробљеницима се у свако доба мора поступати човечно. Сваки чин и недозвољена примена силе који проузрокују смрт или доводе у озбиљну опасност здравље ратног заробљеника који се налази у власти силе која их држи забрањени су и биће сматрани тешком повредом те конвенције. Посебно, ниједан ратни заробљеник не може да буде подвргнут телесном осакаћавању, медицинском и научном опиту ма које врсте ако то није оправдано његовим лечењем или ако није у његовом интересу. Ратни заробљеници се, исто тако, у свако доба морају штитити од аката насиља или застрашивања, увреда и јавне радозналости. Мере репресалија према ратним заробљеницима изричито су забрањене (чл. 13) – они у свакој прилици имају право на поштовање своје личности и части. Са женама се мора поступати са свим обзирима према њиховом полу и у сваком случају најмање као и према мушкарцима.

Обим гарантовања права ратних заробљеника

Међународноправним прописима регулишу се појам и правни статус ратних заробљеника, али се заштита њихових права постиже тек на основу примене националног законодавства. Уобичајено је да се националним законодавством регулишу питања кривичноправне одговорности за радње којима се крше међународним прописима гарантована права ратних заробљеника, а поред тога, на основу чињенице да се истим радњама проузрокује штета, обезбеђују се права ратних заробљеника на накнаду штете (грађанскоправна заштита). Док се у погледу одговорности за штету може, у конкретном случају, успоставити одговорност државе у чијој су власти били ратни заробљеници, за кривична дела према ратним заробљеницима може бити одговорно једино индивидуално одређено физичко лице.

Кривичноправна заштита ратних заробљеника

Кривична заштита права ратних заробљеника у југословенском кривичном праву предвиђена је одредбама садржаним у глави XVI *Кривичног закона Савезне Републике Југославије* која носи наслов „Кривична дела против човечности и међународног права“. Као кривична дела санкционисана су различита понашања према ратним заробљеницима, груписана у оквиру три инкриминације:

- а) ратни злочин против ратних заробљеника (чл. 144 КЗ СРЈ);
- б) сурово поступање са рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима (чл. 150) и

с) неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника (чл. 150-а).

Наведена кривична дела имају међународни извор, пре свега, у Женевским и хашким конвенцијама, а затим и у другим међународним споразумима које је у периоду после Другог светског рата ратификовала прво СФРЈ, а затим СР Југославија.

Кривично дело ратног злочина против ратних заробљеника постоји када се, упркос кршењу правила међународног права, нареди да се ратни заробљеници убијају и муче и да се према њима нечовечно поступа (биолошки, медицински или други експерименти, узимање ткива или органа ради трансплантације, доношење великих патњи или повреда телесног интегритета или здравља, присиљавање на обављање службе у оружаним снагама непријатеља или лишење права на правилно и непристрасно суђење. Законом су предвиђена три потпуно различита облика радње извршења тог кривичног дела. Први облик чине различити видови тешког напада на живот, тело, телесни интегритет и личност ратних заробљеника. Прописане радње истоветне су радњама извршења предвиђеним и за кривична дела из чл. 142 и 143 (ратни злочин против цивилног становништва, ратни злочин против рањеника и болесника). Изменама и допунама Кривичног закона СРЈ из 1990. године (чл. 26) радња извршења проширена је и на медицинске и друге научне експерименте као и на узимање ткива или органа ради трансплантације. Те измене су последица ратификације Допунског протокола уз Женевску конвенцију о заштити жртава међународних сукоба (чл. 11). Други облик радње извршења је присиљавање на обављање службе у оружаним снагама непријатеља, а трећи облик је лишавање права на правилно и непристрасно суђење. Пасивни субјекти код тог кривичног дела су сва лица предвиђена чл. 4 Женевске конвенције о поступању са ратним заробљеницима од 12. августа 1949. године.

Радња кривичног дела ратног злочина против ратних заробљеника састоји се у наређењу да се изврши нека од радњи предвиђених законом или у непосредном извршењу неке од тих радњи. За разлику од неких других кривичних дела из исте главе, а посебно из чл. 142 и чл. 143, то кривично дело може да се обави не само у току рата или ратног сукоба него и касније, све до тренутка репатријације заробљеника, до када међународноправне одредбе штите ратне заробљенике.

Извршилац кривичног дела може да буде свако лице, а у погледу виности потребан је умишљај, који треба да прати свест о нечовечном поступању и посебном својству пасивног субјекта (ратни заробљеник) према коме се поступа на начин уређен у закону. За постојање умишљаја није неопходно да је учинилац дела свестан да крши правила међународног права; то обележје је објективни услов за постојање ратних злочина и не мора да буде обухваћено умишљајем учиниоца.⁶ За таква кривична дела предвиђена је казна затвора од најмање пет година, а после

⁶ Љ. Лазаревић, *Кривично право* (посебан део), Београд, 1983, стр. 52.

последњих измена Кривичног закона СРЈ (1992) којима се укида смртна казна за кривична дела предвиђена савезним законом, уместо смртне казне, учиниоцима таквих кривичних дела може да се изрекне само казна затвора до 15 година.

Друго кривично дело према ратним заробљеницима предвиђено Кривичним законом СРЈ јесте сурово поступање са рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима (чл. 150 КЗ СРЈ). То кривично дело састоји се у томе што се, без обзира на кршење правила међународног права, сурово поступа са рањеницима, болесницима или ратним заробљеницима, или се они онемогућавају или спречавају да користе права која им према тим правилима припадају. Тим кривичним делом употпуњује се кривичноправна заштита телесног интегритета рањеника, болесника и ратних заробљеника. Оно се појављује као општи облик ратних злочина против рањеника, болесника и ратних заробљеника. Према томе, кажњавање за тај општи облик долази у обзир само у случају да претходно нису испуњени елементи радње кривичних дела ратног злочина против рањеника и болесника или ратног злочина против ратних заробљеника.⁷

Треће кривично дело јесте неоправдано одлагање репатријације ратних заробљеника, предвиђено чл. 150-а Кривичног закона СР Југославије. Оно се састоји у наређивању или неоправданом одлагању репатријације ратних заробљеника или цивилних лица. Дело се може извршити само после завршеног рата или оружаног сукоба, а извршилац радњом извршења треба да крши правила међународног права.

Ратни злочини не застаревају. То је одређено Конвенцијом о незаустаревању ратних злочина и злочина против човечности, коју је 1968. године усвојила Организација уједињених нација. Ту конвенцију је ратификовала и наша земља.⁸ Одредбу о незаустаревању ратних злочина садржи и члан 100 Кривичног закона СР Југославије.

Права ратних заробљеника на накнаду штете

Права ратних заробљеника на накнаду штете кореспондирају с одговорношћу државе или стране у сукобу чији су припадници прекршили одредбе Женевске конвенције о поступању са ратним заробљеницима и тиме проузроковали штету. Одговорност за штете причињене ратним заробљеницима регулисана је чл. 91 Допунског протокола уз Женевске конвенције о заштити жртава међународних оружаных сукоба (Протокол I, од 12. августа 1949), која гласи: „Страна у сукобу која повреди одредбе Конвенција или овог протокола биће, у зависности од случаја, обавезна да плати накнаду штете. Она ће бити одговорна за сва дела која учине особе које се налазе у редовима њених оружаных снага.“

⁷ Д. Атанацковић, *Кривично право* (посебан део), Београд, 1981, стр. 68.

⁸ „Службени лист СФРЈ“, бр. 50/70, Међународни уговори.

Када је реч о штетама насталим у немеђународним оружаним сукобима значајна је одредба из чл. 1 Допунског протокола уз Женевске конвенције о заштити жртава немеђународних оружаних сукоба (Протокол II). Том одредбом је, поред осталог, прописано да ће се тај протокол примењивати на оружане сукобе који нису обухваћени чланом 1 Допунског протокола уз Женевске конвенције од 12. августа 1949. године о заштити жртава међународних оружаних сукоба (Протокол I) који се воде на територији високе стране уговорнице између њених оружаних снага и отпадничких оружаних снага или других организованих наоружаних група које под одговорном командом обављају такву контролу над делом њене територије која им омогућава да воде непрекидне и усмерене војне операције и да примењују тај протокол. Из тога произилази да за штете које у заробљеништву претрпе ратни заробљеници, а које су последица дела, односно поступака који чине повреду Конвенције о поступку према ратним заробљеницима од 12. августа 1949. године, одговарају државе, односно стране у сукобу које су их држале у заробљеништву. Те државе, односно стране у сукобу, одговарају и за поступке свих припадника својих оружаних снага као појединаца, како је то и изричито речено у наведеном чл. 91 Протокола I и у чл. 12, став 1, Конвенције о заштити ратних заробљеника. Таква одговорност важи и за припаднике оружаних снага СФРЈ који су се нашли у заробљеништву новоформираних држава на територији претходне Југославије. За штете које су они претрпели у ратном заробљеништву држава СФРЈ, односно СР Југославија не може да буде одговорна. До истог закључка, у погледу те одговорности, дошло би се и у случају да се та одговорност разматра на основу одредаба југословенског закона о облигационим односима из 1978. године. Наиме, објективна одговорност СФРЈ, односно СР Југославије, за такве штете као последице опасних делатности које је федерација организовала искључена је штетним радњама државе, односно стране у сукобу која их је држала у заробљеништву. Такво искључивање одговорности предвиђено је чл. 177, став 2, Закона о облигационим односима.

Претпоставка узрочности која терети организатора опасних делатности, на основу чл. 174 наведеног закона, обара се доказима да су штету учинили органи државе која је заробљенике држала у заробљеништву. Штетним радњама, односно поступцима органа државе која их је држала у ратном заробљеништву, поготову када те радње и поступци чине повреду међународног ратног права, ратне злочине или злочине против човечности, прекинута је узрочна веза између суделовања у оружаним дејствима, као опасној делатности за коју одговара њихов организатор, и настале штете, као последице дела и поступака органа државе која их је држала у заробљеништву. За поступке својих органа одговара држава којој ти органи припадају не само на основу наведених одредаба међународног права већ и на основу чл. 172 Закона о облигационим односима.

Ратни заробљеници, с обзиром на такво правно уређење те одговорности, налазе се у неповољнијем положају од осталих припадника оружаних снага који могу да буду оштећени у оружаним сукобима, али је то стање само привремено, пошто мора да се реши између учесника оружаних сукоба или пред међународним институцијама. С друге стране, такво правно уређење одговорности за штету према ратним заробљеницима може да буде подстицај држави да то питање другачије регулише својим посебним законом. Држава, такође, може да преузме захтеве за накнаду штета које су претрпели ратни заробљеници и да покуша да их оствари пред међународним судом или арбитражом. То јој омогућава да посебним законом, по том основу, одмах исплати ратним заробљеницима део претрпљене штете или штету у целини, наравно према својим материјалним могућностима.

Све то показује да се одговорност за накнаду штете коју су претрпели заробљени припадници оружаних снага СФРЈ у ратном заробљеништву код других држава не може преваљивати на СР Југославију без доношења одговарајућег посебног закона. Сама чињеница да ратни злочини не застаревају значи, истовремено, да не застарева ни право на накнаду штете, односно право да се затхева накнада тако настале штете (чл. 377 Закона о облигационим односима).

Закључак

Појам и статус ратних заробљеника одређени су међународним правним прописима, а заштита њихових права конкретизована је домаћим законодавством. Одредбе којима се гарантује кривичноправна заштита од радњи које имају обележја кривичних дела против ратних заробљеника примениле би се према оном држављанину СР Југославије који би у току ратног сукоба својим поступцима повредио ратификована међународна правна правила о хуманом поступању према ратним заробљеницима. На исти начин, држава или страна у сукобу чији су припадници повредили норме међународног права о поступању са ратним заробљеницима била би обавезна да одговара за тиме насталу штету. Међутим, не може се – ни према међународним правилима, ни према правилима облигационог права – успоставити објективна одговорност државе СР Југославије за штету коју су припадници оружаних снага СФРЈ претрпели као ратни заробљеници током ратних сукоба на територијама сада осамостаљених држава – некадашњих чланица СФР Југославије. То не доводи у питање очигледну неопходност да се садашња мањкава заштита имовинских права тих лица обезбеди доношењем посебног закона, којим би се гарантовало, под тачно одређеним и рестриктивним условима, њихово право на накнаду штете од државе СР Југославије.

Creation of integrated spiritual space of the Serbian people

Mihailo Marković, Academician

The Serbs have a developed consciousness of their historical greatness. Their historical experience also contains vivid memories of enormous sacrifices they suffered because of ideals they followed from time immemorial.

Their rich and dramatic history is the natural foundation of myths that shaped the Serbian national spirit.

The author considers that the Serbian people has to rely upon its entire spiritual power and to create its integrated spiritual space.

Regular army and rebels

Prof. D Sc Smilja Avramov

The author points out dramatic changes in ideas on the war and peace. In the new world disorder the USA, their allies and the NATO have thrown aside the universally recognized rules and provisions of the international law by application of a peculiar form of war, conceived and incorporated into the military doctrine of the USA – waging of wars by utilization of military forces cinically labeled as „peace“ forces. Violating all the relevant treaties and agreements from the very beginning of the Yugoslav crisis, stresses the author, the USA, the EC, i.e. the EU, and the NATO aligned themselves on the side of rebels, neglected all the moral or humanitarian principles, thus undoubtedly breaching in the crudest way the Draft of the Code on Crimes against Peace and Security of Humanity.

„Absolute financial weapon“ in the service of „new form of hegemony“ of U.S.A., N.A.T.O. and „world government“

Prof. D Sc Živojin Rakočević

The „absolute financial weapon“ is disturbing countries outside the USA, and their central banks. The author critically points out methods used in the process of preventing the „flowing over“ of financial crises from the

„rest of the world“ into the „promised land“ – the United States of America. Regarding the aggression against the FR Yugoslavia perpetrated by the USA and their obedient followers, with the NATO as their front, the author maintains that the Yugoslav armed forces, state and people sturdily, valiantly and dexterously remained on their feet, in spite of the „outer wall of sanctions“ and the several years’ old embargo on the imports of armaments into the FR Yugoslavia.

Trans-Atlantic high tech barbarians from the West on the Balkans

D Sc Dušan Nikoliš

In the international relations that ensued from the Second World War nothing will be as it was till March 24th, 1999. The author considers that the world community must not accept the globalized, trans-nationalized, CNN-ized and barbarized „new world order“. On the contrary, it should turn as soon as possible and direct and invest all its political, spiritual, economic and scientific-technological powers and potentials into its preparation for great and dramatical challenges that await it in the next centuries.

The „American dream“ is being dispersed in Kosovo-Metohija

D Sc Svetozar Radišić, Colonel

The American Administration has made a premature and fatal assessment of starting a war against the Serbs. Its way out from the „Balkanic geostrategic mire“, while preserving its concept of the „new world order“ and the realization of its „strategy till 2015“ is becoming for it almost impossible to attain. This self-appointed global power has not taken into account in its assessment and prognoses all factors that derange its plans for the future abundant with challenges.

Violations of international law and precedents in solution of Yugoslav crisis

M Sc Nikola Mihailović

The author argues that the solutions that were imposed on the SFRY and its republics on the part of other states and international organizations were not founded on the international law, justice and wish to contribute to peaceful solution of disputes, but on the attainment of own interests on the part of certain most powerful states and their wish to re-organize relations in the world scene.

D Sc Zdravko Petrović
D Sc Nataša Mrvić-Petrović

According to the theory and provisions of the international war law code prisoners of war are the disarmed enemy soldiers. The most significant legal regulations on prisoners of war are the Geneva Convention on Treatment of Prisoners of War, of August 12th, 1949, and its Additional Protocol of 1977.

Prisoners of war are protected by the following three provisions of the Criminal Law Code of the FRY: prohibition of perpetrations of war crimes against them; prohibition of cruel treatment of the wounded, ill and prisoners of war; and prohibition of unjustified postponement of repatriation of prisoners of war.

Ликовно-графички уредник
Божидар Мркоња

Језички редактор
Нада Драгишић

Преводилац
на енглески
Душан Исаковић

Коректор
Бојана Узелац

Тираж 1.600 примерака

Штампа: ВОЈНА ШТАМПARIЈА – БЕОГРАД, Генерала Жданова 40 б

На основу мишљења Министарства за науку и технологију Републике Србије, бр. 413-00-222/95-0101, од 19. 06. 1995. године, часопис је ослобођен пореза на промет.
